

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка
Географічний факультет

**Паньків З. П.,
Наконечний Ю. І.**

ЗЕМЕЛЬНІ РЕСУРСИ. ПРАКТИКУМ

Навчальний посібник

Львів
ЛНУ імені Івана Франка
2020

УДК [911.3:332.32](075.8)

П 16

Рецензенти:

д-р геогр. наук, проф. С. П. Позняк
(Львівський національний університет імені Івана Франка);
д-р екон. наук, проф. М. Г. Ступень
(Львівський національний аграрний університет);
д-р. біол. наук, проф. І. С. Смага
(Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича).

*Рекомендовано до друку
Вченою Радою географічного факультету
Львівського національного університету імені Івана Франка
Протокол № 3 від 19 травня 2020 року.*

Паньків З. П.

П 16 Земельні ресурси. Практикум : навчальний посібник /
Паньків З. П., Наконечний Ю. І. – Львів : ЛНУ імені Івана
Франка, 2020. – 196 с.

У навчальному посібнику наведено класифікацію земель України за основним цільовим призначенням, діагностичні ознаки категорій земельних угідь та видів економічної діяльності, класифікацій категорії власників земельних ділянок і землекористувачів, проаналізовано правові положення набуття права власності на землю, форми власності і користування земельними ділянками, типи обмежень права власності та права користування земельними ділянками. Наведено методики нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення, обрахування норм сплати земельного податку, відшкодування втрат сільськогосподарського та лісгосподарського виробництва, розкрито повноваження органів державної влади та місцевого самоврядування у галузі регулювання земельних відносин. У навчальному посібнику запропоновано практичні роботи для закріплення теоретичного матеріалу та набуття практичних навиків опрацювання статистичних відомостей.

Для студентів географічних, біологічних, екологічних і землевпорядних факультетів вищих навчальних закладів, а також буде корисним для працівників науково-дослідних установ і ґрунтознавців-практикантів.

УДК [911.3:332.32](075.8)

© Паньків З.П., Наконечний Ю. І., 2020

© Львівський національний університет
імені Івана Франка, 2020

ЗМІСТ

ВСТУП	5
Тема 1. Класифікація земель України за основним цільовим призначенням.	7
Практична робота №1. Класифікаційні одиниці земель України за основним цільовим призначенням.....	18
Тема 2. Класифікація земельних угідь та видів економічної діяльності.....	21
Практична робота №2. Класифікаційні одиниці земельних угідь та видів економічної діяльності при здійсненні їхнього кількісного обліку.....	33
Практична робота №3. Порівняльна характеристика структури земельних угідь та видів економічної діяльності різних адміністративних утворень.....	34
Тема 3. Екологічна стійкість земель.	37
Практична робота №4. Розрахунок сумарної екологічної стійкості земель різних адміністративних утворень.	43
Тема 4. Розподіл земельного фонду України за землевласниками та землекористувачами.	45
Практична робота №5. Структура земельних ресурсів адміністративних утворень за землевласниками та землекористувачами	52

Тема 5. <i>Форми власності на землю в Україні</i>	57
<i>Практична робота №6. Розподіл земельних ресурсів адміністративних утворень за формами власності на землю.</i>	60
Тема 6. <i>Форми користування землями в Україні</i>	64
<i>Практична робота №7. Розподіл земельних ресурсів адміністративних утворень за формами і термінами користування землею ..</i>	75
Тема 7. <i>Обмеження права власності і права користування земельними ділянками</i>	80
<i>Практична робота №8. Типи обмежень права власності та права користування земельними ділянками.....</i>	90
Тема 8. <i>Нормативна грошова оцінка земель України...</i>	92
<i>Практична робота №9. Розрахунок нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення</i>	105
Тема 9. <i>Оподаткування земель та відшкодування втрат сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва.....</i>	108
<i>Практична робота №10. Розрахунок розміру відшкодування втрат сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва.....</i>	132
Тема 10. <i>Повноваження органів державної влади та місцевого самоврядування у галузі регулювання земельних відносин в Україні</i>	139
<i>Практична робота №11. Встановлення повноважень органів державної влади та місцевого самоврядування у галузі регулювання земельних відносин.</i>	153
ДОДАТКИ	155
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ	191

ВСТУП

Земельні ресурси є найважливішою частиною природного середовища, що характеризується просторовим розміщенням, рельєфом, ґрунтовим покривом, рослинністю, надрами, водами, виступають головним засобом виробництва у сільському та лісовому господарстві, а також просторовим базисом для розміщення усіх галузей виробництва. Вони є невід'ємною, основною умовою життя і функціонування процесу суспільного виробництва, обумовлюють існування та використання інших природних ресурсів (атмосферного повітря, поверхневих і підземних вод, рослинного та тваринного світу).

Не докладаючи ніяких зусиль до створення основного засобу виробництва в сільському господарстві, люди не завжди обдумано та раціонально використовувала земельні ресурси, що зумовлювало погіршення їхніх властивостей та зменшення площ продуктивних земель. Землеробський період людського суспільства характеризується незворотними втратами продуктивних земель, а збереження існуючих тенденцій у землекористуванні та темпів демографічного розвитку призведе до повного використання резервного фонду придатних земель за 35-40 років. Неоціненне значення земельних ресурсів у всіх сферах життя людини обумовлюють необхідність всебічного їхнього вивчення та пропагування ідеї всебічної охорони продуктивних угідь – як запоруки продовольчої, економічної та екологічної безпеки.

Родючі земельні угіддя є базисом цивілізованого життя людини, а їхній стан адекватно відображає здоров'я будь-якої нації. Тому інтенсивна експлуатація земельних угідь до повного виснаження без застосування відновлювальних заходів є повним екологічним самогубством. І до тих пір, поки людство не усвідомить, що продуктивні землі є

основою існування людської цивілізації та гарантом оптимізації екологічної ситуації на планеті Земля, постійні невдачі будуть нас переслідувати не тільки в землеробстві, але і в інших галузях людської діяльності.

У навчальному посібнику „Земельні ресурси. Практикум” наведені класифікація земель України за основним цільовим призначенням, земельних угідь та видів економічної діяльності, категорій власників земельних ділянок і землекористувачів, форм власності на землю та видів користування, подано діагностичні ознаки земельних угідь згідно із Стандартною статистичною класифікацією землекористувань Європейської Економічної комісії. У навчальному посібнику подано чинні методики нормативної грошової оцінки земельних ділянок сільськогосподарського призначення, відшкодування втрат сільськогосподарського і лісгосподарського виробництва. Запропоновані практичні роботи дозволить студентам закріпити теоретичні знання та отримати практичні навички опрацювання облікових земельно-кадастрових документів, аналізувати особливості сучасного використання земельних ресурсів різних адміністративних утворень України, ознайомитися із правовими засадами оренди землі, вивчити повноваження органів державної влади та місцевого самоврядування в галузі регулювання земельних відносин, що буде корисним при вивченні інших навчальних дисциплін, проходженні виробничих практик і виробничій діяльності.

Навчальний посібник рекомендовано для студентів спеціальності 103 «Науки про Землю», 101 «Екологія», 106 «Географія» та інших навчальних напрямів, що вивчають наукові і практичні основи землекористування, землепорядкування, економіки природокористування, охорони навколишнього природного середовища.



ТЕМА 1

КЛАСИФІКАЦІЯ ЗЕМЕЛЬ УКРАЇНИ ЗА ОСНОВНИМ ЦІЛЬОВИМ ПРИЗНАЧЕННЯМ

Земельні ресурси – це сільськогосподарські землі та інші земельні ділянки, які використовуються або можуть бути використаними при сучасному рівні розвитку продуктивних сил суспільства в різних галузях діяльності людини.

До земельних ресурсів України належать усі землі в межах її території, в тому числі острови та землі, зайняті водними об'єктами, які за основним цільовим призначенням поділяються на категорії.

Згідно із Земельним кодексом України повноваженнями в галузі регулювання земельних відносин наділені Верховні Ради України та Автономної республіки Крим, Кабінет Міністрів України і Рада Міністрів Автономної Республіки Крим, центральні органи виконавчої влади з питань екології і природних ресурсів, земельних ресурсів і місцеві державні адміністрації. При вивченні та управлінні земельними ресурсами враховується їхнє адміністративно-територіальне розміщення, цільове призначення, господарське використання, кількісні та якісні параметри.

Класифікація земель передбачає їхній розподіл за найбільш характерними ознаками. Згідно земельного законодавства основною ознакою є цільове призначення земель – нормативне цільове використання, встановлений у нормативному порядку правовий режим використання, залежно від видів діяльності суб'єктів права власності на землю та права користування землею або суспільних інтересів.

За цільовим призначенням землі України поділяються на дев'ять категорій:

- 1 – землі сільськогосподарського призначення;
- 2 – землі житлової та громадської забудови;
- 3 – землі природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення;
- 4 – землі оздоровчого призначення;
- 5 – землі рекреаційного призначення;
- 6 – землі історико-культурного призначення;
- 7 – землі лісового фонду;
- 8 – землі водного фонду;
- 9 – землі промислового, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення.

Земельні ділянки кожної категорії земель, які не надані у власність або користування громадянам чи юридичним особам, можуть перебувати у запасі. Віднесення земель до тієї чи іншої категорії здійснюється на підставі рішень органів державної влади та місцевого самоврядування відповідно до їхніх повноважень. Зміна цільового призначення земель, які перебувають у власності громадян або юридичних осіб, здійснюється за ініціативою власників земельних ділянок у порядку, що встановлюється Кабінетом Міністрів України. Зміна цільового призначення земель, зайнятих лісами, проводиться з урахуванням висновків органів виконавчої влади з питань охорони навколишньо-

го природного середовища та лісового господарства. У разі порушення порядку встановлення та зміни цільового призначення земель, можливе визнання недійсними рішень органів державної влади та місцевого самоврядування про надання земельних ділянок громадянам та юридичним особам, визнання недійсними угод щодо земельних ділянок, відмовлення у державній реєстрації земельних ділянок або визнання реєстрації недійсною, притягнення до відповідальності винних у порушенні порядку встановлення та зміни цільового призначення земель осіб.

Серед земель України найбільшу площу (40 378,2 тис. га) займають **землі сільськогосподарського призначення**, які є найбільш цінним ресурсом держави і забезпечують найголовніші потреби суспільства.

Землями сільськогосподарського призначення визнаються землі, надані для виробництва сільськогосподарської продукції, здійснення сільськогосподарської науково-дослідної та навчальної діяльності, розміщення відповідної виробничої інфраструктури або призначені для цих цілей.

До цієї категорії належать сільськогосподарські угіддя (рілля, перелоги, багаторічні насадження, сіножаті, пасовища) та несільськогосподарські угіддя (господарські шляхи та прогони, полезахисні лісові смуги та інші захисні насадження, крім тих, що віднесені до земель лісогосподарського призначення, землі під господарськими будівлями та спорудами, землі тимчасової консервації).

Землі сільськогосподарського призначення передаються у власність та надаються у користування:

- а) громадянам – для ведення особистого селянського господарства, садівництва, сінокосіння та випасання худоби, ведення товарного сільськогосподарського виробництва;

- б) сільськогосподарським підприємствам – для ведення товарного сільськогосподарського виробництва;
- в) сільськогосподарським науково-дослідним установам і навчальним закладам, сільським професійно-технічним училищам і загальноосвітнім школам – для дослідних і навчальних цілей, пропаганди передового досвіду ведення сільського господарства;
- г) несільськогосподарським підприємствам, установам, організаціям, релігійним організаціям і об'єднанням громадян – для ведення підсобного сільського господарства.

Землі сільськогосподарського призначення не можуть передаватися у власність іноземним громадянам, особам без громадянства, іноземним юридичним особам та іноземним державам. Вони можуть використовувати землі цієї категорії для ведення особистого підсобного господарства, індивідуального або колективного садівництва лише на умовах оренди.

Земельний кодекс України закріплює пріоритетні напрямки використання земель сільськогосподарського призначення. Землі, що визнані в установленому порядку придатними для сільського господарства, насамперед повинні надаватися для сільськогосподарського використання. Придатність земель для вказаних потреб визначається на основі ґрунтових обстежень та відомостей державного земельного кадастру. Для несільськогосподарських потреб надаються переважно несільськогосподарські угіддя або сільськогосподарські угіддя гіршої якості. Лінії електропередач та інші комунікації проводяться головним чином вздовж шляхів, трас тощо.

Громадяни України та юридичні особи набувають права на землю шляхом передачі земельних ділянок у власність або надання у користування. Безоплатна передача

земельних ділянок у власність громадянам проводиться у наступних випадках:

- приватизації земельних ділянок, які перебувають у користуванні громадян;
- одержання земельних ділянок внаслідок приватизації державних і комунальних сільськогосподарських підприємств, установ, організацій;
- одержання земельних ділянок із земель державної і комунальної власності у межах безоплатної приватизації у таких розмірах:
- для ведення фермерського господарства в розмірі земельної частки (паю);
- для ведення особистого селянського господарства – не більше 2,0 га;
- для ведення садівництва – не більше 0,12 га;
- для будівництва і обслуговування житлового будинку, господарських будівель і споруд (присадибна ділянка) у селах – не більше 0,25 га, в селищах – не більше 0,15 га, в містах – не більше 0,10 га;
- для індивідуального дачного будівництва – не більше 0,10 га;
- для будівництва індивідуальних гаражів – не більше 0,01 га.

До **земель житлової і громадської забудови** належать земельні ділянки в межах населених пунктів, які використовуються для розміщення житлової забудови, громадських будівель і споруд, інших об'єктів загального користування. Використання земель житлової та громадської забудови здійснюється відповідно до генерального плану населеного пункту, іншої містобудівної документації, плану земельно-господарського устрою з дотриманням державних стандартів і норм, регіональних і місцевих правил забудови. Громадянам України за рішенням ор-

ганів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування можуть передаватися безоплатно у власність або надаватися в оренду земельні ділянки для будівництва та обслуговування житлового будинку, господарських будівель і гаражного будівництва, в межах норм відведення. Понад норму безоплатної приватизації громадяни можуть набувати у власність земельні ділянки для зазначених потреб на основі укладання цивільно-правових угод.

Землі природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення.

Окрему категорію становлять землі природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення. Землі природно-заповідного фонду – це ділянки суші і водного простору з природними комплексами та об'єктами, що мають особливу природоохоронну, екологічну, наукову, естетичну, рекреаційну та іншу цінність, яким відповідно до закону надано статус територій та об'єктів природно-заповідного фонду. До земель цієї категорії включаються природні території та об'єкти (природні заповідники, національні природні парки, біосферні заповідники, регіональні ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища), а також штучно створені об'єкти (ботанічні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки, парки – пам'ятки садово-паркового мистецтва).

До земель іншого природоохоронного призначення належать земельні ділянки, в межах яких є природні об'єкти, що мають особливу наукову цінність. Природно-заповідний фонд України у своєму складі нараховує 7739 територій і об'єктів загальною площею 3744,5 тис. га (6,16 % від загальної площі). Згідно Закону України “Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 рр.” передбачаються зміни структури земельних угідь України за рахунок зменшення площі ріллі та відповідно збільшення відновлених при-

родних ландшафтів. Таким чином, площу природно-заповідного фонду планується збільшити до 10,4 % від площі всіх земель.

Землі оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення.

Землями *оздоровчого призначення* визнаються землі, що мають природні лікувальні властивості. Вони використовуються або можуть використовуватися для профілактики захворювань і лікування людей. На землях, що віднесені до цієї категорії, забороняється діяльність, яка суперечить їхньому цільовому призначенню або може негативно вплинути на природні лікувальні властивості цих земель. З метою дотримання відповідного режиму використання земель природоохоронного та оздоровчого призначення навколо них створюють охоронні зони землі, округи та зони санітарної охорони. В межах цих охоронних зон забороняється передача земельних у власність і надання у користування підприємствам, установам, організаціям і громадянам, діяльність яких не забезпечує охорону природних лікувальних властивостей і сприятливих умов для відпочинку населення.

До земель *рекреаційного призначення* належать земельні ділянки зелених зон і зелених насаджень міст та інших населених пунктів, навчально-туристичних і екологічних стежок, маркованих трас; земельні ділянки, зайняті територіями будинків відпочинку, пансіонатів, об'єктів фізичної культури і спорту, туристичних баз, кемпінгів, яхт-клубів, стаціонарних і наметових туристично-оздоровчих таборів, будинків рибалок і мисливців, дитячих туристичних станцій, дитячих та спортивних таборів, інших аналогічних об'єктів, а також земельні ділянки, надані для дачного будівництва і спорудження інших об'єктів стаціонарної рекреації.

Територія України характеризується значною кількістю і різноманіттям оздоровчо-рекреаційних ресурсів. Площа об'єктів оздоровчо-рекреаційної мережі займає близько 7,7 млн. га (12,7 % території України).

Землями *історико-культурного призначення* вважаються землі на яких розташовані:

- а) історико-культурні заповідники, музеї-заповідники, меморіальні парки, меморіальні кладовища, могили, історичні або меморіальні садиби, будинки, споруди і пам'ятні місця, пов'язані з історичними подіями;
- б) городища, кургани, давні поховання, пам'ятні скульптури та мегаліти, наскальні зображення, поля давніх битв, залишки фортець, військових таборів, поселень і стоянок, ділянки історично-культурного шару укріплень, виробництв, каналів, шляхів;
- в) архітектурні ансамблі і комплекси, історичні центри, квартали, площі, залишки стародавнього планування і забудови міст, споруди цивільної, промислової, військової, культової архітектури, народного зодчества, фонові забудови.

Правові, організаційні і соціально-економічні відносини у сфері охорони земель історико-культурного призначення з метою їхнього збереження в суспільному житті і захисту традиційного характеру середовища в інтересах нинішнього і майбутнього покоління регулює Закон України "Про охорону культурної спадщини".

Землі лісового та водного фонду.

До земель *лісового фонду* належать землі, вкриті лісовою рослинністю, а також не вкриті лісовою рослинністю, нелісові землі, які надані та використовуються для потреб лісового господарства. До земель цієї категорії не

належать землі, зайняті зеленими насадженнями у межах населених пунктів, окремими деревами і групами дерев, чагарниками на сільськогосподарських угіддях, присадибних, дачних і садових ділянках.

Земельні ділянки лісового фонду за рішенням органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування надають у постійне користування спеціальним державним або комунальним лісogосподарським підприємствам, установам та організаціям, у яких створено спеціалізовані підрозділи для ведення лісового господарства.

Громадянам і юридичним особам можуть безоплатно або за плату передаватися у власність замкнуті земельні ділянки лісogосподарського призначення загальною площею до 5 га у складі угідь селянських, фермерських та інших господарств. Також громадяни і юридичні особи в установленому порядку можуть набувати у власність земельні ділянки деградованих і малопродуктивних угідь для заліснення.

Землями *водного фонду* є землі, що зайняті морями, річками, озерами, водосховищами, іншими водними об'єктами, болотами, а також островами, що не зайняті лісами; прибережними захисними смугами вздовж морів, річок і навколо водойм, крім земель зайнятих лісами; гідротехнічними, іншими водogосподарськими спорудами і каналами, а також землі, відведені під смуги відведення; береговими смугами водних шляхів.

Основними користувачами на землях водного фонду є державні водogосподарські організації, яким земельні ділянки надаються у постійне користування для догляду за водними об'єктами, прибережними захисними смугами, смугами відведення, береговими смугами водних шляхів і гідротехнічними спорудами. Замкнені природні водоймища площею до 3 га за рішенням органів виконавчої влади або місцевого самоврядування можуть безоплат-

но передаватися у власність громадянам і юридичним особам. Також земельні ділянки водного фонду можуть передаватися їм для сінокосіння, рибогосподарських потреб, культурно-оздоровчих, рекреаційних, спортивних, туристичних цілей та проведення науково-дослідних робіт на умовах оренди.

З метою дотримання сприятливого режиму використання водних об'єктів, недопущення забруднення, засмічення, знищення водних видів рослин і тварин, зменшення колювання стоку вздовж річок, морів і навколо озер, водосховищ та інших водойм встановлюються охоронні зони, а в межах цих зон виділяються прибережні захисні смуги. Ширина захисних смуг вздовж урізу води у меженний період повинна становити:

- а) для малих річок, струмків і потічків, а також ставків площею менше 3 га – 25 м;
- б) для середніх річок, водосховищ на них, водойм, а також ставків площею понад 3 га – 50 м;
- в) для великих річок, водосховищ на них та озер – 100 м.

При крутизні схилів більше трьох градусів мінімальна ширина прибережної захисної смуги подвоюється. Розмір і межі прибережної захисної смуги уздовж морів та навколо морських заток і лиманів встановлюється за проектами землеустрою, а в межах населених пунктів – з урахуванням містобудівної документації.

Землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення.

Землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення віднесені до однієї категорії, оскільки всі вони виконують функцію просторового базису для розміщення предметів і засобів праці у тій чи іншій сфері діяльності. Багатоцільове використання цих земель не є перешкодою для об'єднання їх в одну категорію.

До земель промисловості належать землі, надані для розміщення та експлуатації основних, підсобних і допоміжних будівель і споруд промислових, гірничодобувних, транспортних та інших підприємств, їхніх під'їзних шляхів, інженерних мереж, адміністративно-побутових будівель. Розміри земельних ділянок, що надаються для забезпечення цих цілей, визначаються відповідно до затверджених державних норм і проектної документації, а відведення земельних ділянок здійснюється з урахуванням черговості їхнього освоєння. Навколо об'єктів, які є джерелом виділення шкідливих речовин, запахів, підвищених рівнів шуму створюються санітарно-захисні зони.

Землі, надані підприємствам, установам та організаціям залізничного, автомобільного транспорту і дорожнього господарства, морського, річкового, авіаційного, трубопровідного транспорту та міського електротранспорту для виконання покладених на них завдань щодо експлуатації, ремонту і розвитку об'єктів транспорту, відносяться до земель транспорту.

До земель зв'язку й енергетики належать земельні ділянки, що надані під повітряні і кабельні телефонно-телеграфні лінії, супутникові засоби зв'язку та під енергогенеруючі об'єкти та об'єкти транспортування електроенергії. Уздовж повітряних і підземних кабельних ліній зв'язку й електропередачі, навколо випромінювальних споруд телерадіостанцій встановлюються охоронні зони, де використання земельних ділянок здійснюється згідно встановлених обмежень.

Землі для потреб оборони надаються для розміщення і постійної діяльності військових частин, установ, військово-навчальних закладів, підприємств та організацій Збройних сил України, інших військових формувань, що створені відповідно до законодавства України. Навколо військових та інших оборонних об'єктів у разі необхідності

створюються захисні, охороні та інші зони з особливими умовами користування.

На відміну від усіх інших категорій земель, які можуть перебувати у державній, комунальній і приватній власності, землі оборони у приватну власність не передаються.

Практична робота № 1

Класифікаційні одиниці земель України за основним цільовим призначенням (2 год.)

Мета: вивчити категорії земельного фонду України за основним цільовим призначенням та встановити особливості їхнього використання.

Завдання 1: законспектувати і вивчити визначення категорій земельного фонду за основним цільовим призначенням.

Завдання 2: встановити склад земель, що входять до кожної категорії земельного фонду.

Завдання 3: охарактеризувати особливості використання земель кожної категорії та їхній правовий режим.

Питання для самоконтролю

1. Хто приймає рішення про віднесення земельної ділянки до категорії певного цільового призначення?

2. Кому і для яких цілей передаються земельні ділянки сільськогосподарського призначення?
3. У яких випадках громадяни України безоплатно набувають у власність земельні ділянки сільськогосподарського призначення?
4. Перечисліть категорії територій та об'єктів, що входять до земель природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення.
5. Дайте визначення земель історико-культурного призначення.
6. У яких випадках громадяни України можуть набути права власності на землі лісового та водного фонду?
7. Які розміри захисних смуг встановлюються навколо водних об'єктів?
8. У які форми власності можуть перебувати землі оборони?

Література

1. Паньків З.П. Навчально-методичні вказівки до виконання практичних робіт з курсу „Земельні ресурси”. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2010. – 96 с.
2. Земельний кодекс України: чинне законодавство із змінами та допов. на 10 вересня 2019 року : Офіц. текст. – К.: Алерта, 2019. – 124 с.
3. Паньків З. П. Земельні ресурси: Навчальний посібник. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – 272 с.

4. Возняк Р.П., Ступень М.Г., Падляк М.І. Земельно-правовий процес: Навчальний посібник. – Львів: „Новий Світ-2000”, 2006. – 224 с.
5. Землі сільськогосподарського призначення: права громадян України. Науково-навчальний посібник // За ред. Н.І. Титової. – Львів: ПАІС, 2005. – 368 с.



ТЕМА 2

КЛАСИФІКАЦІЯ ЗЕМЕЛЬНИХ УГІДЬ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Земельні ресурси є базою розвитку та розміщення господарського комплексу, складною природно-економічною системою. У географічному відношенні – це поверхня суші, що характеризується різноманітними природно-історичними умовами, а з економічної точки зору – це сукупність земельних угідь, які відображають форму використання землі як засобу виробництва і характер зайнятості території. Земельні ресурси вирізняються багатоаспектним характером пізнання та експлуатації:

- соціальний – просторова база суспільства;
- онтолого-гносеологічний – об'єкт дослідження та пізнання;
- політико-економічний – засіб виробництва в сільському і лісовому господарстві;
- організаційний – система землеволодінь та землекористування;
- екологічний – компонент біосфери.

В період відновлення приватної власності на землю всебічна інформація про земельні ресурси стає надзви-

чайно актуальною, оскільки в ній зацікавлені не тільки державні органи і господарські структури, але й практично всі громадяни та юридичні особи, які є учасниками земельних відносин. Вихідним джерелом потрібної інформації є окрема земельна ділянка, яка розглядається не тільки як об'єкт користування, а, в першу чергу, як об'єкт права.

Існуюча структура державного земельного кадастру забезпечує повноту відомостей про правовий, природний і господарський стан усіх земельних ділянок. У процесі земельно-кадастрових робіт встановлюється процедура визнання факту виникнення або припинення права власності і права користування земельними ділянками, накопичуються і систематизуються відомості про місце розташування земельних ділянок, їхню оцінку, кількісну та якісну характеристику, розподіл серед власників землі та землекористувачів.

Збір, систематизація та аналіз відомостей про земельні ділянки проводяться на базовому рівні (сільської, селищної, міської ради), а такі характеристики як бонітування ґрунтів, грошова та економічна оцінка земель здійснюються на більших територіях, об'єднаних за адміністративними, просторово-якісними, природними, правовими і господарськими ознаками. Кожне таке структурне об'єднання земель – це сума площ окремих земельних ділянок, а кадастрова інформація про таке об'єднання – це зінтегрована та узагальнена інформація про окремі земельні ділянки. Тому, земельна ділянка є первинним об'єктом вивчення, а сукупність відомостей про всі земельні ділянки в межах різних адміністративно-територіальних утворень дозволяє отримати повну характеристику про стан земельних ресурсів.

Земельна ділянка – це частина земної поверхні з установленими межами, певним місцем розташування, з

визначеними щодо неї правами. Невід’ємним атрибутом земельної ділянки, який відокремлює її від інших частин земної поверхні, є її межа. **Межа** – це умовна лінія, яка відокремлює територію земельної ділянки від іншої частини земної поверхні. Межа може проходити у створі спеціально встановлених межових знаків або через природні лінії і предмети місцевості. Оскільки право власності на земельну ділянку розповсюджується на простір, що знаходиться над та під поверхнею ділянки на висоту і глибину, необхідну для зведення житлових, виробничих та інших будівель і споруд, під межею слід розуміти прямо-висну площину, яка проходить через розмежувальні знаки двох суміжних ділянок. Така межа встановлює однорідне правове поле для реалізації прав і обов’язків власника чи користувача певної земельної ділянки.

Встановлення меж земельної ділянки забезпечується проведенням комплексу польових і камеральних робіт кадастрових зйомок, у процесі яких здійснюється вимірювання лінійних розмірів меж, обчислення координат межових точок, погодження межі із суміжними власниками землі і землекористувачами, складання проекту зовнішніх меж земельної ділянки та перенесення їх в натуру. Межа чітко фіксується як місцевості, так і у відповідних правовстановлюючих документах.

Встановлення меж – це процес закріплення в натурі межовими знаками і в правовому документі меж власності з узгодженою і зареєстрованою точною лінією.

Із встановленням межі земельної ділянки виникає інша її невід’ємна ознака – **місце розташування**. Система координат встановлених меж забезпечує просторову визначеність земельної ділянки і дозволяє розпізнавати її серед інших. З цією метою застосовують унікальні кодові позначення земельних ділянок – система кадастрових номерів, яка несе в собі додаткову інформацію щодо гео-

графічного місцезнаходження земельної ділянки у межах адміністративно-територіального устрою України.

Землеволодіння та землекористування за своїм змістом неоднорідні та є сукупністю ділянок землі, що мають різноманітні природно-історичні властивості, різняться за характером використання та відносяться до різних угідь. Збір відомостей про кількісні параметри земель при веденні державного земельного кадастру ведеться в розрізі угідь, з огляду на що вони є основним компонентом земельного кадастру.

Земельні угіддя – це земельні ділянки, що систематично використовуються для певних господарських цілей та відрізняються за природно-історичними ознаками. Головною ознакою, що покладена в основу розділення окремих видів угідь є характер використання землі. Класифікують угіддя враховуючи основне призначення та систематичне використання окремих ділянок для певних виробничих цілей. Також при цьому обов'язково слід враховувати природні властивості, що відображають якісний стан окремих земельних ділянок.

Реєстрація земельних ділянок і прав на них супроводжується даними обліку кількості земельних угідь, переданих у власність і наданих у користування. В процесі проведення земельної реформи відбулися зміни стосовно класифікації земель. Постановою Кабінету Міністрів України від 4 квітня 1993 року затверджено «Державну програму переходу України на міжнародну систему обліку і статистики», якою передбачено переглянути чинну статистичну звітність щодо земельних ресурсів та доповнити її показниками, які застосовуються у міжнародній практиці.

Наказом Держстандарту України від 2.10.1996 року затверджено і введено в дію класифікацію земельних угідь згідно із Стандартною статистичною класифікацією зем-

лекористувань Європейської Економічної Комісії (ЄЕК), розробленою Статистичною комісією та ЄЕК ООН, а також Класифікацію видів економічної діяльності (ДК 009-96).

Згідно з цією класифікацією у складі земельних ресурсів, що входять до складу адміністративно-територіальних одиниць (областей, районів, сілрад), виділяють наступні категорії земельних угідь:

- *сільськогосподарські землі;*
- *ліси та інші лісовкриті площі;*
- *забудовані землі;*
- *відкриті заболочені землі;*
- *сухі відкриті землі з особливим рослинним покривом;*
- *відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом;*
- *води.*

Також приведена класифікація видів економічної діяльності на землях промисловості, землях під відкритими розробками, кар'єрами, шахтами та відповідними спорудами; землях, що використовуються в комерційних цілях, для транспорту і зв'язку, для технічної інфраструктури. Шифри розділів, секцій, підсекцій, груп, класів, підкласів та опис класифікаційних видів економічної діяльності на землях несільськогосподарського призначення наведені в «Інструкції з заповнення державної статистичної звітності з кількісного обліку земель» (форми № 6-зем, 6а-зем, 6б-зем, 2-зем). Окремо у формах статистичної звітності із усіх земель, що входять до адміністративно-територіальної одиниці, виділяють та обліковують категорії земель за цільовим призначенням (природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного, історико-культурного).

Найбільш детальна увага приділяється обліку сільськогосподарських та забудованих земель, оскільки саме вони є основою життєдіяльності людини.

До складу **сільськогосподарських земель** входять сільськогосподарські угіддя (рілля, перелоги, багаторічні насадження, сіножаті, пасовища) та несільськогосподарські угіддя (землі під господарськими будівлями і дворами, шляхами і прогонами, землі, які перебувають у стадії меліоративного будівництва та відновлення родючості, землі тимчасової консервації, забруднені сільськогосподарські угіддя, які не використовуються у сільськогосподарському виробництві).

Сільськогосподарські угіддя – це ділянки, що безпосередньо використовуються для виробництва сільськогосподарської продукції. За характером використання серед них виділяють рілля, багаторічні насадження, перелоги, сіножаті, пасовища.

Рілля – це земельні угіддя, що систематично обробляються та використовуються під посіви сільськогосподарських культур. Також до ріллі відносяться чисті пари, посіви багаторічних трав у полях сівозмін із терміном користування передбаченим сівозмінами, а також вивідні поля. Міжряддя садів та інших багаторічних насаджень, що тимчасово використовуються під посіви сільськогосподарських культур, у площі ріллі не включаються, а обліковуються як площі багаторічних насаджень. Так само не відносяться до ріллі ділянки культурних сінокосів і пасовищ, розорані на період оновлення травостану, а також зайняті посівами попередніх культур (не більше двох років), розорані з метою створення на них довгострокових пасовищ або покращених сінокосів.

Багаторічні насадження – земельні ділянки, що зайняті штучно створеними деревними, кущовими або трав'яними багаторічними насадженнями, здатними давати урожай плодово-ягідної, технічної або лікувальної продукції. Обліку підлягають всі багаторічні насадження, в тому числі розміщені на терасах. Із загальної площі ба-

гаторічних насаджень окремо ведеться облік садів – земельних ділянок, зайнятих деревними або чагарниковими насадженнями, насіннячковими, кісточковими, горіхоплідними, цитрусовими, субтропічними та іншими породами; площі виноградників; площі ягідників – ділянки, зайняті культурними чагарниковими, напівчагарниковими і трав'янистими рослинами, які дають їстівні плоди; площі плодорозплідників – ділянок для вирощування посадкового матеріалу плодових, ягідних культур і виноградників. Серед багаторічних насаджень ведуть окремий облік хмільників, шовковичних насаджень, чайних плантацій, ділянок ефіроолійних культур та інших видів насаджень, що мають місцеві розповсюдження. Площі, зайняті дорогами, лісовими захисними смугами, за винятком лінійних вітроломних насаджень усередині кварталів, до складу багаторічних насаджень не входять, а обліковуються у відповідних видах угідь.

Перелоги – земельні угіддя, що раніше оброблялися, а зараз більше одного року, починаючи з осені, не використовуються під посіви сільськогосподарських культур, а також не підготовлені під пар. До перелогів не відносяться розорані ділянки сіножатей і пасовищ, що залишені для природного заростання травостаном.

Сіножаті – земельні угіддя вкриті багаторічною трав'яною рослинністю, які систематично використовуються для сінокосіння. Залежно від природно-історичних властивостей їх поділяють на заливні, суходільні та заболочені.

Заливні сіножаті – це ділянки з різнотравною рослинністю, що розміщені в річкових долинах, заплавах рік і низинах, які систематично заливаються водами на тривалий термін, що обумовлює характер рослинності. В цю категорію не відносяться лимані сінокоси, що розміщені у западинах сухостепової зони.

Суходільні сіножаті – це ділянки розміщені в межах сухих балок, на рівнинних ділянках, вододілах або схилах, на незначних пониженнях місцевості серед ріллі і на лісових полянах в усіх зонах і гірських районах країни, що зволожуються головним чином атмосферними опадами. Із загальної площі заливних і суходільних сіножатей виділяють покращені сіножаті. Залежно від обсягу і характеру проведених заходів покращені сіножаті поділяються на сіножаті поверхневого або корінного покращення.

Сіножаті поверхневого покращення – це ділянки, де внаслідок проведення поверхневих заходів без розорювання дернини стало можливе механізоване сінозбирання, а урожайність сіна в порівнянні із вихідною підвищилась у півтора і більше рази.

Сіножаті корінного покращення – це високопродуктивні ділянки, на яких проведено комплекс заходів поліпшення і створення нового травостою.

Заболочені сіножаті – це надмірно зволожені ділянки, що розташовані на понижених елементах рельєфу, або слабодренованих вирівняних територіях, притерасних ділянках заплав, пониженнях вододільних і рівнинних плато, а також окраїни боліт з вологолюбною трав'яною рослинністю.

За господарським станом заливні, суходільні та заболочені сіножаті поділяються на чисті (на яких немає деревно-чагарникових насаджень, пнів, каміння, купин або вони більш або менш рівномірно покривають до 10 % площі); слабокупинчасті (площа яких від 10 до 20 % покрита купинами); середньо- і сильнокупинчасті (де площа більше 20 % покрита купинами); слабозакорчовані або слабозаліснені (площа від 10 до 30 % рівномірно покрита деревно-чагарниковою рослинністю); середньо- і сильнозакорчовані (заліснені) (де зарослі деревно-чагарниковою рослинністю займають від 30 до 70 %).

Пасовища – земельні угіддя покриті багаторічною трав'яною рослинністю і не придатні для сінокошіння, не є перелогами і систематично використовуються для випасання худоби. До пасовищ обліковуються площі підгодівельних і карантинних ділянок, а також ділянки скотопронів. Пасовища поділяються на суходільні і заболочені.

Суходільні пасовища – це ділянки пасовищ, що розташовані на рівнинах, вододілах або схилах в усіх зонах і гірських районах країни і зволожуються головним чином атмосферними опадами. У складі суходільних пасовищ окремому обліку підлягають довгорічні культурні та покращені. Довгорічні культурні – це пасовища, на яких створений хороший травостан, регулярно проводять догляд, вносять добрива, запроваджена система пасовищезмін. Покращені пасовища поділяються на ділянки поверхневого та корінного покращення (їхні діагностичні ознаки аналогічні відповідним видам сіножатей).

Заболочені пасовища – це ділянки пасовищ, що розташовані у зоні надмірного зволоження на понижених елементах рельєфу або на слабо дренованих, вирівняних, плоских територіях, а також на окраїнах боліт з вологолюбною низькоякісною трав'яною рослинністю.

При обліку пасовищ слід брати до уваги місцеві особливості сільськогосподарського виробництва та особливості випасу худоби. Тому окремому обліку підлягають гірські пасовища, які розташовані в межах гірських систем від лінії їх основи і вище, незалежно від висотного рівня і ступеня розчленованості рельєфу. Окремо обліковуються пасовища, які використовуються для відгінного тваринництва з виділенням літніх, весняно-осінніх, зимових, цілорічних. Із загальної площі пасовищ в степових, напівпустельних, пустельних високогірних районах виділяють обводнені пасовища (забезпечені водою для водопою тварин).

При обліку **лісів та інших лісовкритих площ** виділяються лісові землі та чагарники.

Лісові землі – це земельні ділянки, покриті лісом, включаючи лісові культури, що зімкнулися, галявини, зруби, згарища і загиблі насадження; лісосіки, що не заліснилися, прогалини і пустощі, лісові розсадники.

Ділянки, покриті лісом – це площі, зайняті деревною, чагарниковою рослинністю з повнотою насаджень від 0,3 до 1,0. Лісові культури – це штучно створені лісові насадження, не переведені у лісопокриту площу.

Галявини – ділянки лісової площі, деревостан яких, крім молодняку, має повноту насаджень менше 0,3.

Зруби – площі, на яких деревостан вирубаний, а молоді дерева не зімкнулися.

Згарища і загиблі лісові насадження – ділянки лісових насаджень, пошкоджені пожежами, тривалим підтопленням, хворобами і шкідниками лісу до припинення росту.

Незаліснені лісосіки – лісові площі з вирубаним деревостаном, які не мають самосіву, підросту або порослевого поновлення.

Прогалини – лісові площі, що позбавлені дерев, але які зберегли елементи лісової рослинності.

Пустощі – згарища або зруби, як більше 10 років знаходяться в безлісому стані.

Лісові розсадники – площі, які використовуються для вирощування лісокультурного посадкового матеріалу, включаючи маточну плантацію, посівне відділення, шкільку, відділення зеленого живцювання і живцевих саджанців.

Чагарники – земельні ділянки, які не входять до лісового фонду, зайняті позахисними лісовими смугами, іншими захисними або озеленювальними деревно-чагарниковими насадженнями, деревами або групами дерев на землях сільськогосподарських підприємств; захисними

насадженнями на смугах відводу залізниць, автомобільних доріг і каналів; озеленювальними насадженнями у містах та інших населених пунктах (крім міських лісів); деревами та групами дерев на присадибних і дачних ділянках.

У складі лісів та інших лісовкритих площ в межах певних адміністративно-територіальних одиниць виділяються площі з основною визнаною функцією використання, які використовуються для: виробництва деревини; захисної, природоохоронної та біологічної мети; відпочинку.

Ліси та інші лісовкриті площі за цільовим призначенням поділяються на I і II групу лісів. Цей поділ ґрунтується на диференційованому використанні різноманітних властивостей лісів і певної специфіки ведення лісового господарства.

Ліси I групи є засобом поліпшення умов навколишнього середовища, а використання їхньої деревини не має масштабного значення. До цієї групи лісів відносяться ліси зелених зон навколо міст і промислових центрів; охороні смуги вздовж річок, навколо озер та інших водойм; полезахисні та ґрунтозахисні ліси; захисні насадження на смугах відводу вздовж залізниць, автомобільних доріг і каналів.

Ліси II групи – це експлуатаційні ліси, ліси спецзон і спецсмуг, обсяг лісокористування в яких визначається розрахунковою лісосікою, що не перевищує середньорічного приросту деревини.

Забудовані землі в межах України займають 237 тис. га або 3,9 % від загальної площі території. Але незважаючи на незначний відсоток, що займають забудовані землі, при обліку їхньої кількості вони детально класифікуються за видами угідь та видами економічної діяльності. У структурі забудованих земель виділяють землі:

- під одно- і двоповерховою забудовою;
- під трьома і більше поверхами;

- промисловості;
- під відкритими розробками, кар'єрами, шахтами та відповідними спорудами (під торфорозробками, відкритими розробками, кар'єрами, шахтами, які експлуатуються, під відпрацьованими розробками, кар'єрами, закритими шахтами, відвалами, териконами, які не експлуатуються);
- які використовуються в комерційних цілях;
- громадського призначення;
- змішаного використання;
- які використовуються для транспорту та зв'язку (під дорогами, залізницями, аеропортами та відповідними спорудами, інші);
- які використовуються для технічної інфраструктури (для видалення відходів, водозабезпечення та очищення стічних вод, для виробництва та розподілення електроенергії);
- які використовуються для відпочинку та інші відкриті землі (зелені насадження загального користування, кемпінги та будинки відпочинку, зайняті поточним будівництвом і відведені під будівництво, під гідротехнічними спорудами, вулицями, площами, набережними, кладовищами).

Відкриті заболочені землі займають площу 940,4 тис. га (1,6 % території) та представлені болотами, які за характером рослинності та режимів живлення поділяються на верхові та низинні.

Болото – це надмірно зволожена ділянка поверхні землі, що характеризується накопиченням у верхніх горизонтах відмерлих нерозкладених органічних решток, які перетворюються в торф за рахунок своєрідного поєднання географічних факторів і клімату.

Болото низинне (ефтрофне) – перезволожена ділянка суші з плоскою або увігнутою поверхнею, що знаходиться в ефтрофній стадії розвитку і живиться поверхневими стоком або ґрунтовими водами, збагаченими солями.

Болото верхове (оліготрофне) – випукле сфагнове торфовище, що знаходиться в оліготрофній стадії розвитку, живиться атмосферними опадами, має оліготрофну рослинність, з якої формується верховий торф.

У структурі **земель без рослинного покриття або з незначним рослинним покривом**, які займають 168 тис. га (1,9 % території), виділяють: кам'янисті місця; піски; яри.

До категорії “**води**” віднесені землі, які зайняті:

- природними водотоками (річкама і струмками);
- штучними водотоками (каналами, колекторами, канавами);
- озерами, прибережними замкнутими водоймами, лиманами;
- ставками;
- штучними водосховищами.

Території, що покриті поверхневими водами, в межах України займають площу 2415 тис. га або 4,0 % території.

Практична робота № 2

Класифікаційні одиниці земельних угідь та видів економічної діяльності при здійсненні їхнього кількісного обліку (2 год.)

Мета: вивчити структуру земельних угідь та видів економічної діяльності, яка використовується при обліку їхньої кількості.

Завдання 1: ознайомитися із структурою облікової форми № 6-зем – звіт про наявність земель та розподіл їх за угіддями та видами економічної діяльності (додаток А).

Завдання 2: законспектувати та вивчити визначення, діагностичні ознаки основних категорій земельних угідь та видів економічної діяльності.

Завдання 3: зарисувати умовні позначення, якими на планово-картографічній основі позначаються основні земельні угіддя та види економічної діяльності.

Практична робота № 3

Порівняльна характеристика структури земельних угідь та видів економічної діяльності різних адміністративних утворень (4 год.)

Мета: отримати практичні навички аналізу структури земельних угідь та видів економічної діяльності в межах адміністративних утворень на основі відомостей облікової форми № 6-зем.

Завдання 1: На основі відомостей облікової форми № 6-зем (додаток А), розрахувати забезпеченість землевласників, землекористувачів адміністративних утворень сільськогосподарськими угіддями та порівняти отримані результати між собою, встановити причинно-наслідкові зв'язки. Результати розрахунку оформити у вигляді таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Забезпеченість землевласників, землекористувачів області
(району) сільськогосподарськими угіддями

Категорії с/г угідь	ЛВІВСЬКА		ТЕРНОПІЛЬСЬКА	
	область	район	область	район
с/г угіддя				
Рілля				
Перелоги				
Багаторічні насадження				
Сіножаті				
Пасовища				

Завдання 2: розрахувати структуру сільськогосподарських угідь адміністративних утворень та порівняти отримані результати між собою. Результати оформити у вигляді діаграм.

Завдання 3: розрахувати структуру земельного фонду адміністративних утворень та порівняти результати між собою. Результати оформити у вигляді діаграм.

Завдання 4: розрахувати структуру лісів та інших лісовкритих площ. Встановити співвідношення лісів I та II груп, особливості їхнього розподілу за основною функцією використання.

Завдання 5: розрахувати структуру забудованих земель адміністративних утворень та порівняти результати між собою. Результати оформити у вигляді діаграм.

Завдання 6: розрахувати структуру земель під водами, встановити співвідношення між землями під природними та штучними водотоками. Встановити коефіцієнт антропогенного обводнення території.

Завдання 7: розрахувати частку земель природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення у структурі земельного фонду районів.

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення земельної ділянки та її меж.
2. Вкажіть складові частини земель сільськогосподарського призначення.
3. Які категорії входять до несільськогосподарських угідь?
4. Які категорії угідь обліковуються як рілля?
5. Дайте визначення багаторічних насаджень.
6. Які види сіножатей виділяються при обліку їх площ?
7. Що таке «лісові культури»?
8. Яка різниця між лісами I і II групи?
9. Перечисліть складові частини забудованих земель.
10. Як обраховується коефіцієнт антропогенного обводнення?
11. Які земельні ділянки віднесені до категорії «Води»?

Література

1. Земельний кодекс України: чинне законодавство із змінами та допов. на 10 вересня 2019 року : Офіц. текст. – К.: Алерта, 2019. – 124 с.
2. Паньків З. П. Земельні ресурси: Навчальний посібник. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – 272 с.
3. Магазинщиков Т.М. Земельний кадастр: Підручник. – Львів: Світ, 1991. – 452 с.
4. Теоретичні основи державного земельного кадастру: Навчальний посібник /За ред. М.Г. Ступеня. – Львів: Апріорі, 2003. – 341 с.



ТЕМА 3

ЕКОЛОГІЧНА СТІЙКІСТЬ ЗЕМЕЛЬ

Наряду із великим та незамінним значенням земельних ресурсів як територіального базису, основного засобу виробництва у сільському і лісовому господарстві, вони, за невід'ємної належності до них ґрунтів, виконують низку біогеоценотичних і глобальних екологічних функцій, які обумовлюють нормальне функціонування як окремих біоценозів, так і життя загалом.

Однією із головних біогеоценотичних функцій є **функція життєвого простору**. Ґрунти переповнені живою речовиною, створюючи живу плівку суші. Біомаса наземних екосистем в сотні разів перевищує біомасу світового океану, хоча площа суші в три рази менша. З ґрунтом тісно пов'язана переважна частина рослин, оскільки саме в ньому відбуваються ранні цикли їхнього розвитку, а у подальшому із ґрунтом взаємодіють корені, поглинаючи вологу та поживні елементи та утримують вертикальне положення. Активно використовують ґрунт як середовище існування мікроорганізми (бактерії, актиноміцети, гриби, водорості), найпростіші, плоскі та кільчасті черви, нематоди, молюски, членистоногі, амфібії, рептилії. Основною особливістю ґрунту, що зумовлює високе біорізноманіття є його чотирьохфазність і полідисперсність.

Також земля виконує **функцію житла та сховища**, захищаючи низку живих організмів, що здійснюють значну частину життєвих функцій на поверхні землі, від переохолодження і перегрівання, хижаків. Особливу актуальність ця функція має в екстремальних умовах (тундра, пустелі), а також інших ландшафтах у періоди різких змін погоди.

Зелені рослинні формації у комплексі із ґрунтовим покривом за рахунок проходження процесу фотосинтезу щорічно фіксують та зв'язують близько $n \cdot 10^{17}$ ккал хімічно активної сонячної енергії, виконуючи **біоенергетичну функцію**. Сонячна енергія фіксується зеленими рослинними формаціями, після відмирання яких, акумулюється та утримується ґрунтами у вигляді органічної речовини (гумусу, детриту). Недаремно гумус називають загальнопланетарним акумулятором сонячної енергії. У подальшому енергія гумусу та органічних решток слугує основою ґрунтової родючості і залучається у трофічні ланцюги.

Ґрунтово-рослинні екологічні системи в процесі еволюції та саморозвитку набули здатності фіксувати атмосферний молекулярний азот, перетворюючи його в амінокислоти та білки, виконують **азото-білкову функцію**.

Молекулярний азот є недоступний як для живлення рослинних формацій, так і для людини, хоча сполуки азоту є вкрай необхідними у життєвих циклах рослин, тварин і людини. Біологічна фіксація азоту бульбашковими та вільноживучими бактеріями досягає 140 млн. т/рік, в той час як промислове виробництво азотних сполук становить 60-80 млн. т/рік. Акумульовані сполуки азоту, проходячи через кишковий тракт тварин і людей, знову потрапляють у ґрунт, де зазнають різноманітних процесів амоніфікації, нітрифікації, знову повторно використовуються рослинами, або денітрифікуються.

Також ґрунтово-рослинні екосистеми виконують **газово-атмосферну екологічну функцію**, здійснюю-

чи процеси фотосинтезу, за рахунок яких відбувається зв'язування вуглекислого газу та емісія кисню, здійснюють фіксацію молекулярного азоту та денітрифікацію, повернення частини вуглекислого газу в атмосферу. В цілому, вони виконують низку процесів, які визначають глобальне співвідношення газів в атмосфері, що з значній мірі визначає клімат нашої планети.

Приведені деякі екологічні функції дають підставу зробити висновок про екологічну багатофункціональність земельних ресурсів, неврахування якої може порушити екологічну рівновагу нашої планети.

Зміни та погіршення стану оточуючого середовища в результаті антропогенної діяльності стали однією із основних екологічних проблем сьогодення. Інтегральними показниками стану земельних ресурсів є нормальне функціонування пов'язаних з ними організмів, біопродуктивність та біохімічна якість створюваної продукції.

На сьогодні не існує єдиного підходу до екологічної оцінки земельних ресурсів. Їхню екологічну стійкість пропонують характеризувати ступенем розораності. Найбільш нестійким в екологічному відношенні є землі тих районів, в яких розорані землі значно переважають площі умовно стабільних угідь (сіножаті, пасовища, землі вкриті лісом і чагарниками, болота). Показник стійкості земельних ресурсів розраховують як відношення площі умовно стабільних угідь до площі ріллі.

Для оцінки екологічної небезпеки використання земель запропоновано систему показників, яка включає відомості про природну складову екологічної небезпеки (відносно постійна група) і відомості, що характеризують антропогенний вплив (найбільш динамічна група).

До природної складової екологічної небезпеки відносять такі фактори: освоєність, розораність та лісистість території, питому вагу земель з ухилом більше 2°, густоту

гідрографічної мережі, площу угідь стабілізуючого призначення.

Антропогенна група показників екологічної небезпеки використання земель включає такі фактори: густоту населення та особливості розселення, концентрацію тваринництва та особливості розміщення ферм, комплексів та інших екологічно небезпечних об'єктів, об'єми хімічного та пестицидного навантаження на агроландшафт.

Найбільш доцільною методикою екологічної оцінки стану земельних ресурсів адміністративної оцінки, що можна застосувати на практичній роботі, є методика запропонована В.В. Медведєвим.

За цією методикою можна передбачити розгорнуті характеристики коефіцієнтів екологічної стійкості та індекси дестабілізаційних факторів.

Характеристику екологічної стійкості (*ЕС*) земельних ресурсів може провести за наявності таких показників (див. табл. 3.1):

- 1) ґрунтовий покрив, який характеризується переважним типом ґрунтів (*ЕС1*), % до загальної площі сільськогосподарських угідь;
- 2) ліси (*ЕС2*), % до загальної площі сільськогосподарських угідь;
- 3) площі угідь, що стабілізують агроландшафт (*ЕС3*), % до загальної площі сільськогосподарських угідь.

Після розрахунку окремих коефіцієнтів екологічної стійкості визначаємо середнє значення екологічної стійкості (*ЕС*):

$$ЕС = ЕС1 + ЕС2 + ЕС3 / 3$$

Таблиця 3.1

Коефіцієнти екологічної стійкості земельних ресурсів

	% до загальної площі сільськогосподар- ських угідь	Коефіцієнти екологічної стійкості
<i>Ґрунти</i>		<i>ЕС1</i>
чорноземи, темно-сірі;	80	1,0
дернові, лучні, ясно-сірі, сірі;	80-70	0,8
болотні, торфові;	70-60	0,6
буроземи;	60-50	0,4
чорноземи карбонатні;	50	0,2
<i>Ліси</i>		<i>ЕС2</i>
	<10	0,2
	10-20	0,4
	20-30	0,6
	30-50	0,8
	>50	1,0
<i>Угіддя, що стабілізують агроландшафт</i>		<i>ЕС3</i>
	<20	0,2
	20-30	0,4
	30-40	0,6
	40-50	0,8
	>50	1,0

До факторів, що дестабілізують екологічну ситуацію, відносять (див. табл. 3.2):

- 1) сільськогосподарська освоєність адміністративної одиниці ($ДФ1$), % сільськогосподарських угідь до загальної площі;
- 2) розораність ($ДФ2$), % ріллі до площі сільськогосподарських угідь;
- 3) густота населення ($ДФ3$), кількість осіб на км²;
- 4) концентрація тваринництва ($ДФ4$), кількість умовних голів на 100 га сільськогосподарських угідь.

Таблиця 3.2

Індекси дестабілізуючих факторів

<i>% сільськогосподарських угідь до загальної площі</i>	<i>ДФ1</i>
50-60	0,2
60-70	0,4
70-80	0,6
80-90	0,8
>90	1,0
<i>% ріллі до загальної площі сільськогосподарських угідь</i>	<i>ДФ2</i>
40-50	0,2
50-60	0,4
60-70	0,6
70-80	0,8
>80	1,0
<i>Густина населення, осіб на км²</i>	<i>ДФ3</i>
<50	0,2
50-100	0,4
100-150	0,6
150-200	0,8
>200	1,0
<i>Концентрація тваринництва, к-ть голів на 100 га сільськогосподарських</i>	<i>ДФ4</i>
<100	0,2
100-125	0,4
125-150	0,6
150-175	0,8
>175	1,0

На основі отриманих індексів розраховуємо середні значення дестабілізаційних факторів (ДФ):

$$ДФ = ДФ1 + ДФ2 + ДФ3 + ДФ4 / 4$$

Сумарна екологічна ситуація (СЕС) визначається як різниця між середніми значеннями коефіцієнтів екологічної ситуації (ЕС) та індексами дестабілізаційних факторів.

$$СЕС = ЕС - ДФ$$

На основі запропонованих показників роблять висновок про екологічний стан земельних ресурсів певної територіально-адміністративної одиниці.

0,3 – 0,5	дуже добрий
0,2 – 0,29	добрий
0,1 – 0,19	сприятливий
0,0 – 0,09	задовільний
0,0 – -0,09	нижчий від задовільного
-0,1 – -0,19	передкризовий
-0,2 – -0,29	кризовий

Практична робота № 4

Розрахунок сумарної екологічної стійкості земель різних адміністративних утворень (2 год.)

Мета: освоїти методику розрахунку сумарної екологічної стійкості земель в межах різних адміністративних утворень та розрахувати їхні показники.

Завдання 1: розрахувати показники сумарної екологічної стійкості в різних адміністративних утвореннях та встановити причинно-наслідкові зв'язки, що впливають на їхні значення.

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте особливості земельних ресурсів як засобу виробництва.
2. Яка різниця між привласнювальним та відтворювальним землекористуванням?

3. Назвіть основні причини втрати продуктивних земель.
4. Наведіть приклади втрати продуктивних земель в Україні.
5. Назвіть заходи окультурення земель.
6. Охарактеризуйте газово-атмосферну екологічну функцію земель.
7. Яке значення у житті людини має азото-білкова функція земель?
8. Який вплив на землекористування має глобальне потепління?
9. Наведіть приклади проградації земель.

Література

1. Добровольский Г.В., Никитин Е.Д. Экологические функции почв. – М., 1986. – 136 с.
2. Добровольский Г.В., Никитин Е.Д. Функции почв в биосфере и экосистемах. – М., 1990. – 261 с.
3. Паньків З. П. Земельні ресурси: Навчальний посібник. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – 272 с.
4. Трегобчук В.М. Охорона земель – складова частина національної безпеки // Вісник НАН України, 1997, №3-4. С 3–13.
5. Трегобчук В.М. Рациональне використання та всебічна охорона земель – головні чинники продовольчої і національної безпеки // Землевпорядкування, 2001, №1. – С. 36–41.
6. Леоніць В.О. Екологічні наслідки сучасної деградації природних і антропогенних ландшафтів та основні напрямки охорони земель // Землевпорядний вісник, 1998, №3. – С.26–30.



ТЕМА 4

РОЗПОДІЛ ЗЕМЕЛЬНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ ЗА ЗЕМЛЕВЛАСНИКАМИ ТА ЗЕМЛЕКОРИСТУВАЧАМИ

Земельні ресурси, як найважливіша частина природного фонду, є головним засобом виробництва у сільсько-му і лісовому господарстві, та просторовим базисом для розміщення цих галузей виробництва, інших природних ресурсів, що обумовлює необхідність їхнього кількісного обліку. Основним завданням цього заходу є характеристика кожної земельної ділянки, землеволодіння і землекористування щодо їхніх розмірів, складу угідь, їх підвидів відповідно до прийнятої класифікації. Земельно-обліковою одиницею є земельна ділянка – як частина земної поверхні з установленими межами, певним місцем розташування, визначеними щодо неї правами, яка має ідентифікаційний (кадастровий) номер. Дані обліку кількості земель відображають фактичний стан їх використання і щорічно доводяться до відома всіх загальногосподарських і державних органів управління земельними ресурсами. Облік кількості земель забезпечується проведенням кадастрових зйомок. В останній період зросли вимоги до точності та детальності відображення земельно-облікових одиниць, що зумовлено зростанням ролі землі в ринковій економіці,

особливо при оподаткуванні її власників і землекористувачів та при укладанні цивільно-правових угод щодо земельних ділянок.

При обліку кількості земель запроваджена статистична звітність в рамках програми переходу України на міжнародну систему обліку і статистики, яка включає наступні облікові форми:

- №6-зем – звіт про наявність земель та розподіл їх за власниками землі, землекористувачами, угіддями та видами економічної діяльності (додаток А, додаток Б);
- №6а-зем – звіт про наявність зрошувальних земель та розподіл їх за власниками землі, землекористувачами, угіддями;
- №6б-зем – звіт про наявність осушених земель та розподіл їх за власниками землі, землекористувачами, угіддями.

Форми цих звітностей приведено у відповідність із Стандартною статистичною класифікацією землекористувань Європейської економічної комісії та з класифікацією видів діяльності, затверджених Держстандартом України, що дозволяє застосовувати її у міжнародній практиці. Стандартна класифікація земель має таку структуру:

- 1) сільськогосподарські землі;
- 2) ліси та інші лісовкриті площі;
- 3) забудовані землі;
- 4) відкриті заболочені землі;
- 5) сухі відкриті землі з особливим рослинним покривом;
- 6) відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом;
- 7) води.

У межах кожної з цих категорій форма №6-зем визначає конкретних власників і землекористувачів, перелік

яких підпорядкований чинній нормативно-правовій базі у галузях регулювання земельних відносин.

До 1992 року, при існуванні єдиної державної форми власності на землю, перелік землекористувачів мав наступний вигляд:

- 1) землі сільськогосподарського призначення, в тому числі колгоспів і державних сільськогосподарських підприємств;
- 2) землі населених пунктів;
- 3) землі промисловості, транспорту, зв'язку, оборони та іншого призначення;
- 4) землі природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення;
- 5) землі лісового фонду;
- 6) землі водного фонду;
- 7) землі запасу.

Із подоланням державної монополії на землю та проголошенням існування трьох рівноправних і незалежних форм власності (державної, колективної, приватної) перелік власників землі і землекористувачів розширився у відповідності до чинного законодавства:

- 1) сільськогосподарські підприємства;
- 2) громадяни, яким надані землі у власність і користування;
- 3) житлово-експлуатаційні організації;
- 4) заклади науки, освіти, культури, охорони здоров'я, торгівлі і т. д.;
- 5) підприємства, установи, організації промисловості, транспорту, зв'язку, оборони та іншого призначення;
- 6) організації, підприємства, установи природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення;

- 7) лісогосподарські підприємства;
- 8) водогосподарські підприємства;
- 9) підприємства, що повністю належать іноземним інвесторам;
- 10) спільні підприємства, міжнародні об'єднання і організації;
- 11) землі державної власності (запасу, загального користування та ін.).

Переважає більшість (99 %) власників землі і землекористувачів припадає на категорію громадян, яким надані землі у власність і користування. Причому, на одного власника землі і землекористувача припадає всього 0,34 га загальної площі та 0,32 га сільськогосподарських земель. Значна частина загальної площі території України (65,3 %), сільськогосподарських земель (81,2 %), відкритих заболочених земель (63,3 %), відкритих земель без рослинного покриву (43,3 %) та земель під водами (21,5 %) перебуває у власності та користуванні сільськогосподарських підприємств.

Із введенням в дію нового Земельного Кодексу України (з 1.01.2002 р.), ліквідацією колективної форми власності та запровадженням комунальної власності на землю відбулися зміни у структурі землевласників, землекористувачів. На сьогоднішньому етапі виділяються наступні категорії власників і користувачів, перелік яких наводимо нижче.

І. Категорія сільськогосподарських підприємств включає:

1. Недержавні сільськогосподарські підприємства, в тому числі: колективні сільськогосподарські підприємства, сільськогосподарські кооперативи, сільськогосподарські товариства, підсобні сільські господарства недержавних підприємств, установ і організацій, інші недержавні сільськогосподарські підприємства.

2. Державні сільськогосподарські підприємства, у т. ч.: радгоспи всіх систем, сільськогосподарські науково-дослідні установи і навчальні заклади, підсобні сільські господарства державних підприємств і установ, організацій, інші державні сільськогосподарські підприємства.
3. Міжгосподарські підприємства.

II. У категорії громадяни, яким надані землі у власність і користування, обліковуються:

1. Фермерські господарства;
2. Ділянки для ведення товарного сільськогосподарського виробництва, у т. ч. на земельних частках (паях).
3. Особисті господарства.
4. Ділянки для будівництва та обслуговування житлового будинку і господарських будівель (присадибні ділянки).
5. Ділянки для садівництва, у т. ч.: колективне садівництво, індивідуальне садівництво.
6. Ділянки для дачного будівництва, у т. ч. кооперативне дачне будівництво, індивідуальне дачне будівництво.
7. Ділянки для гаражного будівництва, у т. ч.: кооперативне гаражне будівництво, індивідуальне гаражне будівництво.
8. Ділянки для городництва, у т. ч.: кооперативне городництво, індивідуальне городництво.
9. Ділянки для здійснення несільськогосподарської діяльності.
10. Ділянки для сінокосіння та випасання худоби.

III. До категорії „Заклади, установи, організації” віднесені:

1. Органи державної влади та місцевого самоврядування.
2. Громадські організації.
3. Заклади науки.
4. Заклади освіти.
5. Заклади культурно-просвітницького обслуговування.
6. Релігійні організації.
7. Заклади фізичної культурні спорту.
8. Заклади охорони здоров'я.
9. Заклади соціального забезпечення.
10. Кредитно-фінансові заклади.
11. Заклади торгівлі.
12. Заклади громадського харчування.
13. Заклади побутового обслуговування.
14. Заклади комунального обслуговування.
15. Екстериторіальні органи та організації.
16. Житлово-експлуатаційні організації.
17. Інші заклади, установи, організації.

IV. У категорії „Промислові та інші підприємства” обліковуються:

1. Підприємства добувної промисловості.
2. Металургійні підприємства з обробки металу.
3. Підприємства з виробництва та розподілу електроенергії.
4. Підприємства з виробництва будівельних матеріалів.
5. Підприємства харчової промисловості та з переробки сільськогосподарської продукції.
6. Підприємства інших галузей промисловості.

V. Категорія „Підприємства та організації транспорту і зв'язку” об'єднує:

1. Залізничний транспорт.
2. Автомобільний транспорт.
3. Трубопровідний транспорт.
4. Морський транспорт.
5. Внутрішній водний транспорт.
6. Повітряний транспорт.
7. Інші види транспорту.

VI. До категорії „Частини, підприємства, організації, установи, навчальні заклади оборони” відносять:

1. Міністерство оборони.
2. Міністерство внутрішніх справ.
3. Національну гвардію.
4. Державний комітет у справах охорони державного кордону.
5. Товариство сприяння обороні України.
6. Іноземні військові формування.
7. Інші військові формування.

VII. Категорія „Організації, підприємства і установи природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення” передбачає облік земель за чотирма вище наведеними складовими частинами.

VIII. Категорія „Лісогосподарські підприємства”.

IX. Категорія „Водогосподарські підприємства”.

X. Категорія „Спільні підприємства, міжнародні об'єднання і організації з участю українських, іноземних юридичних і фізичних осіб”.

XI. Категорія „Підприємства, що повністю належать іноземним інвесторам”.

ХІІ. Категорія „Землі запасу та землі, не надані у власність та постійне користування”.

Практична робота № 5

Структура земельних ресурсів адміністративних утворень за землевласниками та землекористувачами (4 год.)

Мета: вивчити категорії землевласників, землекористувачів та встановити особливості розподілу земель в межах різних адміністративних утворень за цими категоріями.

Завдання 1: ознайомитися із структурою облікової форми № 6-зем – звіт про наявність земель та розподіл їх за землевласниками, землекористувачами, угіддями та видами економічної діяльності (додаток Б).

Завдання 2: проаналізувати особливості розподілу земельних угідь адміністративного утворення за землевласниками, землекористувачами. Отримані результати відобразити у формі таблиці № 4.1.

Завдання 3: встановити особливості розподілу сільськогосподарських угідь, що надані у власність і користування громадянам адміністративного утворення, за переважаючими напрямками використання. Отримані результати відобразити у формі таблиці № 4.2.

Таблиця 4.1

Розподіл земельного фонду області (району)
за власниками землі, землекористувачами та угіддями

№ п/п	Власники землі, землекористувачі	Кількість власників, землеко- ристувачів		За- гальна площа		Сільсько- госпо- дарські землі		Забудо- вані землі	
		шт.	%	тис. га	%	тис. га	%	тис. га	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Сільськогосподарські підприємства								
2	Громадяни, яким надані землі у власність і користування								
3	Заклади, установи, організації								
4	Промислові та інші підприємства								
5	Підприємства та організації транспорту, зв'язку								
6	Частини, підприємства, організації, установи, навчальні заклади оборони								
7	Організації, підприємства, установи природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення								
8	Лісгосподарські підприємства								
9	Водогосподарські підприємства								

Закінчення табл. 4.2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Ділянки для гаражно-го будівництва										
Ділянки для городництва										
Ділянки для не сільськогосподарської підприємницької діяльності										
Ділянки для сіноко-сіння і випасання худоби										
Всього										

Питання для самоконтролю

1. Назвіть облікові форми, що використовуються при визначенні кількості земель у межах адміністративно-територіальних утворень.
2. Які категорії землевласників і землекористувачів виділяються при обліку кількості земельних угідь та видів економічної діяльності?
3. Вкажіть категорії, для яких громадяни України отримують земельні ділянки.
4. Вкажіть категорії недержавних сільськогосподарських підприємств.
5. Перечисліть складові частини категорії «Заклади, установи, організації».
6. Яка періодичність оновлення відомостей про розподіл земель за угіддями, видами економічної діяльності, землевласниками та землекористувачами?

Література

1. Земельний кодекс України: чинне законодавство із змінами та допов. на 10 вересня 2019 року : Офіц. текст. – К.: Алерта, 2019. – 124 с.
2. Магазинщиков Т.М. Земельний кадастр: Підручник. – Львів: Світ, 1991. – 452 с.
3. Теоретичні основи державного земельного кадастру: Навчальний посібник /За ред. М.Г. Ступеня. – Львів: Апріорі, 2003. – 341 с.
4. Лавейкін М.І. Реєстрація землі в системі управління земельними ресурсами. – К.: Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України, 1999. – 178 с.
5. Третяк А.М. Управління земельними ресурсами та реєстрація землі в Україні. – К, 1998. – 224 с.
6. Інструкція з заповнення державної статистичної звітності з кількісного обліку земель (форми №№ 6-зем, ба-зем, бб-зем, 2-зем). – К.: Держкомзем України, 1998.
7. Паньків З. П. Земельні ресурси: Навчальний посібник. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – 272 с.



ТЕМА 5

ФОРМИ ВЛАСНОСТІ НА ЗЕМЛЮ В УКРАЇНІ

Після встановлення меж земельної ділянки і видачі правовстановлюючого документа починається її практичне використання і земельна ділянка отримує певний правовий статус. Відповідно до земельного законодавства кожна земельна ділянка є об'єктом права власності. Елементами права власності на землю є право володіти, право користуватися і право розряджатися нею.

Власність – це система історично змінюваних об'єктивних відносин між людьми у процесі виробництва, розподілу, обміну, споживання, які характеризують привласнення засобів виробництва і предметів споживання.

Право володіння – це необмежена у часі належність об'єкта власності певному суб'єкту, фактичне панування суб'єкта над об'єктом власності.

Право володіння земельною ділянкою має певну особливість, що обумовлена неможливістю відокремлення землі від навколишнього середовища, її тісний взаємозв'язок з іншими компонентами природи, неможливістю вилучення земельної ділянки з цього середовища, переносу в інше місце, здатністю ґрунтового покриття до саморозвитку

та самовідновлення як екологічної системи та засобу виробництва.

Право розпоряджатися – це здійснюване власником або делеговане ним іншим економічним суб'єктам право прийняття планових і правлінських рішень з приводу функціонування і реалізації об'єкта власності.

Право користування – це процес виробничого застосування і споживання корисних властивостей об'єкта власності, а також створених в його допомогою благ.

Право власності на земельні ділянки набувається та реалізується на підставі Конституції України, Земельного кодексу, а також інших законів. Земельні ділянки можуть перебувати у приватній, комунальній та державній власності. Від форми власності залежить, кому земельна ділянка належить, хто її власник і хто розпоряджається результатами праці від її використання. Право приватної власності на земельні ділянки можуть набувати громадяни та юридичні особи, право комунальної власності – територіальні громади або органи місцевого самоврядування; право державної власності – держава, в особі органів державної влади.

Земельні ділянки також можуть перебувати у спільній частковій і спільній сумісній власності. **Спільна часткова власність** – це власність на земельну ділянку двох і більше фізичних або юридичних осіб її визначеними частками власності кожного співвласника. У **спільній сумісній власності** земельна ділянка перебуває тоді, коли право власності щодо неї реалізують двоє або більше фізичних осіб без визначення розміру частки кожної із них.

Право власності на земельні ділянки громадяни, юридичні особи України, територіальні громади та держава можуть набувати на підставі купівлі-продажу, міни, дарування, успадкування та інших цивільно-правових угод.

Громадяни України, в основному, набувають права власності на земельні ділянки на підставі безоплатної передачі земель державної і комунальної власності, приватизації земельних ділянок, що були раніше їм надані у користування.

Іноземні громадяни та особи без громадянства можуть набувати право власності на земельні ділянки у разі придбання за договором купівлі-продажу, дарування, обміну; викупу земельних ділянок, на яких розташовані об'єкти нерухомого майна, що належать їм на праві власності, та прийняття спадщини. Якщо іноземні громадяни або особи без громадянства набули право власності на землі сільськогосподарського призначення за рахунок прийняття спадщини, то така земельна ділянка підлягає відчуженню протягом року.

Земельним законодавством України обумовлено перелік земель комунальної та державної власності, які за ніяких умов не можуть передаватися у приватну власність (землі під залізницями, автомобільними дорогами, об'єктами повітряного і трубопровідного транспорту; землі атомної енергетики та космічної системи; землі під об'єктами природно-заповідного фонду та історико-культурними об'єктами, що мають національне та загальнодержавне значення; земельні ділянки, що закріплені за вищими навчальними закладами державної форми власності і т. д.).

Земельні ділянки, що перебувають у державній і комунальній власності, передаються державним і комунальним підприємствам, установам та організаціям у постійне користування без встановленого терміну. Право власності та постійного користування земельною ділянкою виникає після одержання її власником або користувачем документа, що посвідчує право власності або право користування земельною ділянкою, та його державної реєстрації.

Право власності та право постійного користування земельною ділянкою посвідчується державними актами затвердженого зразка.

**Практична
робота № 6**

Розподіл земельних ресурсів адміністративних утворень за формами власності на землю (2 год.)

Мета: встановити особливості розподілу земель різних адміністративних утворень за формами власності.

Завдання 1: ознайомитися із структурою облікової форми № 2-зем – звіт про наявність земель та їх розподіл за землевласниками, землекористувачами, формами власності на землю та видами користування (додаток В).

Завдання 2: законспектувати та вивчити елементи права власності на землю.

Завдання 3: встановити особливості розподілу земель адміністративного утворення за формами власності. Завдання виконати у формі таблиці 5.1.

Таблиця 5.1

Розподіл земельного фонду області (району)
за формами власності на землю

№ п/п	Власники землі, землекористувачі	Кількість власників, землекорис- тувачів	За- гальна площа	Дер- жавна влас- ність		Приват- на влас- ність	
		шт.	тис. га	тис. га	%	тис. га	%
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Сільськогосподарські підприємства						

Закінчення табл. 5.1

1	2	3	4	5	6	7	8
2	Громадяни, яким надані землі у власність і користування						
3	Заклади, установи, організації						
4	Промислові та інші підприємства						
5	Підприємства та організації транспорту, зв'язку						
6	Частини, підприємства, організації, установи, навчальні заклади оборони						
7	Організації, підприємства, природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення						
8	Лісогосподарські підприємства						
9	Водогосподарські підприємства						
10	Спільні підприємства, міжнародні об'єднання і організації						
11	Підприємства, що повністю належать іноземним інвесторам						
12	Землі запасу та землі передані у власність і постійне користування						
13	Всього земель						

Питання для самоконтролю

1. Назвіть законодавчі акти України, які регламентують розподіл земель за формами власності на землю.
2. Яка відмінність між спільною сумісною та спільною частковою формою власності на землю?
3. Яка відмінність між власником земельної ділянки та землекористувачем?
4. Охарактеризуйте комунальну форму власності на землю.
5. Які земельні ділянки не передаються у комунальну і приватну власність?
6. Що таке «постійне користування земельною ділянкою»?

Література

1. Землі сільськогосподарського призначення: права громадян України. Науково-навчальний посібник // За ред. Н.І. Титової. – Львів: ПАІС, 2005. – 368 с.
2. Земельний кодекс України: чинне законодавство із змінами та допов. на 10 вересня 2019 року : Офіц. текст. – К.: Алерта, 2019. – 124 с.
3. Конституція України. Документ 254к/96-ВР, чинний, поточна редакція від 01.01.2020, підстава – 27-IX.

4. Возняк Р.П., Ступень М.Г., Гуцуляк Г.Д. Земельно-правовий процес: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. – Львів, 2006. – 327 с.
5. Земельні відносини в Україні: Законодавчі акти і нормативні документи // Держкомзем України. – К: Урожай, 1998. – 816 с.
6. Паньків З. П. Земельні ресурси: Навчальний посібник. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – 272 с.



ТЕМА 6

ФОРМИ КОРИСТУВАННЯ ЗЕМЛЯМИ В УКРАЇНІ

Згідно земельного законодавства України, земельні ділянки, окрім перебування у власності, можуть надаватися у користування (постійне користування та оренда).

Завданням оренди землі є регулювання відносин з метою створення умов для раціонального користування земельною ділянкою.

Оренда землі – це засноване на договорі строкове платне володіння і користування земельною ділянкою, необхідною орендареві для проведення підприємницької та інших видів діяльності.

Відносини, що пов'язані з орендою землі, регулюються Земельним кодексом України, Цивільним кодексом України, Законом про оренду землі, іншими нормативно-правовими актами, прийнятими відповідно до них, а також договором оренди землі. Відносини, що пов'язані з орендою земельних ділянок, на яких розташовані цілісні майнові комплекси підприємств, установ і організацій державної або комунальної власності регулюються Законом України “Про оренду землі” з урахуванням особливостей, що передбачені Законом України “Про оренду державного та комунального майна”.

Земельні ділянки можуть передаватись в оренду громадянам та юридичним особам України, іноземним громадянам і особам без громадянства, міжнародним об'єднанням і організаціям, а також іноземним державам.

Об'єктами оренди є земельні ділянки, що перебувають у власності громадян, юридичних осіб, комунальній або державній власності. Земельні ділянки можуть передаватись в оренду разом з насадженнями, будівлями, спорудами, водоймами, які знаходяться в їхніх межах, або без них.

Орендодавцями земельних ділянок є громадяни та юридичні особи, у власності яких перебувають земельні ділянки, або уповноважені ними особи. **Орендодавцями земельних ділянок, що перебувають у комунальній власності**, є сільські, селищні, міські ради в межах повноважень визначених законом.

Орендодавцями земельних ділянок, що перебувають у державній власності, є районні, обласні, Київська і Севастопольська міські державні адміністрації, Рада Міністрів Автономної республіки Крим і Кабінет Міністрів України в межах повноважень, визначених законом.

Орендарями земельних ділянок є юридичні або фізичні особи, яким на підставі договору оренди належить право володіння і користування земельною ділянкою.

Громадяни власники сертифікатів на земельну частку до виділення їм у натурі земельних ділянок мають право укладати договори оренди земель сільськогосподарського призначення, місце розташування яких визначається з урахуванням вимог раціональної організації території і компактності землекористування, відповідно до цих сертифікатів з дотриманням вимог закону України "Про оренду землі". Після виділення в натурі земельних діля-

нок власникам земельних часток договір оренди землі переукладається відповідно до державного акту на право власності на земельну ділянку на тих самих умовах, що і раніше укладений.

Орендарі набувають право оренди земельних ділянок на підставі і в порядку, що передбачені Земельним кодексом України, Цивільним кодексом України, Господарським кодексом України, Законом України “Про оренду землі” та договором оренди землі. У разі набуття прав оренди земельної ділянки на конкурентних засадах підставою для укладання договору оренди є результати аукціону чи конкурсу.

Земельна ділянка, обтяжена заставою, може бути передана в оренду в разі згоди заставодержателя.

Орендована земельна ділянка або її частина може передаватися орендарем у суборенду без зміни цільового призначення, якщо це передбачено договором оренди або письмовою згодою орендодавця. Умови договору суборенди земельної ділянки повинні обмежуватись умовами договору оренди земельної ділянки і не суперечити йому. Договір суборенди земельної ділянки підлягає державній реєстрації.

Передача в суборенду земельних ділянок, на яких розташовані цілісні майнові комплекси підприємств, установ і організацій державної або комунальної власності забороняється.

Одним із умов оренди землі є орендна плата, розмір, форма і терміни внесення якої встановлюються за угодою сторін та зазначаються в договорі.

Орендна плата заземлю – це платіж, який орендар вносить орендавцеві за користування земельною ділянкою.

Обчислення розміру орендної плати за землю здійснюється з урахуванням індексів інфляції, якщо інше не передбачено договором оренди. Річна орендна плата за земельні ділянки, які перебувають у державній або комунальній власності не може перевищувати 10 % їхньої нормативної грошової оцінки. Плата за суборенду земельної ділянки не може перевищувати орендної плати.

Орендна плата може справлятися у грошовій, натуральній та відробітковій (надання послуг орендодавцю) формах. Сторони можуть передбачати у договорі поєднанні різних форм орендної плати. За земельні ділянки, що перебувають у державній і комунальній власності, орендна плата справляється виключно у грошовій формі. Внесення орендної плати оформляється письмово, за винятком перерахування коштів через фінансові установи. Орендар має право вимагати відповідного зменшення орендної плати в разі, якщо стан орендованої земельної ділянки погіршився не з його вини.

Указом Президента від 2.02.2002 р. № 92/2002 передбачається запровадження орендної плати за земельні ділянки сільськогосподарського призначення у розмірі не менше 1,5 % від її нормативної грошової оцінки та поступового збільшення розміру плати залежно від результатів господарської діяльності та фінансово-економічного стану орендаря (таблиця 6.1).

Особа, яка бажає отримати земельну ділянку в оренду із земель державної або комунальної власності, подає до відповідного органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування за місцем розташування земельної ділянки заяву.

Таблиця 6.1

Середній розмір орендної плати в Україні

Адміністративно-територіальна одиниця	Укладено договорів оренди земельної частки (паю)	Площа земель, переданих в оренду за договорами, тис. га	Плата за оренду земельних часток (паїв) в грошовому еквіваленті на один рік, тис. грн	Плата за 1 га на рік, грн
АР Крим*	138383	623,7	242355,6	388,6
Вінницька	422530	1028,4	697847,6	678,6
Волинська	92078	194,9	138572,8	711,2
Дніпропетровська	224263	1267,5	946307,9	746,6
Донецька	177265	970,5	500143,2	515,4
Житомирська	173087	485,4	310925,7	640,6
Закарпатська	9042	13,2	3923,1	296,6
Запорізька	172116	1168,1	667497,2	571,4
Івано-Франківська	122472	94,7	64095,7	676,8
Київська	203066	570,0	368131,7	645,8
Кіровоградська	212933	1052,5	934813,8	888,2
Луганська	126097	752,9	409165,0	543,5
Львівська	157298	238,3	154900,7	650,0
Миколаївська	147388	859,9	514164,0	597,9
Одеська	249227	1069,5	683304,8	638,9
Полтавська	299625	1100,5	1460868,1	1327,0
Рівненська	99071	231,5	247467,4	1068,8
Сумська	206482	696,6	548871,3	787,9
Тернопільська	261822	477,9	260977,0	546,1
Харківська	192649	1038,2	899052,1	866,0
Херсонська	134168	804,2	443805,3	551,9
Хмельницька	325265	729,6	532054,5	729,2
Черкаська	296714	789,1	885162,9	1121,7
Чернівецька	94079	114,1	99084,6	868,4
Чернігівська	244246	796,1	476422,1	598,4
м. Севастополь*	484	0,8	772,0	965,0
м. Київ	0	0,0	0,0	0,0
Україна	4781850	17168,0	12490686,1	727,6

*станом на 1.01.2019 р.

У заяві зазначається бажаний розмір ділянки, місце розташування (адреса), цільове використання земельної ділянки (назва об'єкта, який планується розташовувати на земельній ділянці). До заяви додається:

- графічні та інші матеріали, що обґрунтовують розташування земельної ділянки, її розміри, цільове використання та бажане місце розташування об'єкту;
- доручення керівника юридичної особи або нотаріальне посвідчене доручення фізичної особи щодо ведення справи оформлення документів на право користування земельною ділянкою;
- статут (положення) юридичної особи (нотаріально посвідчена копія);
- свідоцтво про державну реєстрацію юридичної особи (нотаріально посвідчена копія);
- довідка про внесення до єдиного державного реєстру підприємств та організацій України;
- свідоцтво про державну реєстрацію суб'єкта підприємницької діяльності – фізичної особи за необхідністю (нотаріально посвідчена копія);
- довідка про присвоєння ідентифікаційного коду (для фізичної особи).

Після прийняття відповідного рішення замовник отримує в управлінні (відділі) земельних ресурсів витяг з рішення про надання земельної ділянки та документи, які необхідні для нотаріального посвідчення договору оренди землі, у разі надання ділянки у довгострокову оренду, або договір на короткострокову оренду землі. Замовник повинен звернутись до відповідної проектної організації для отримання матеріалів про перенесення на місцевість меж земельної ділянки.

Орендатор, який відповідно до закону може мати у власності орендовану земельну ділянку, має переважне

право на придбання її у власність у разі продажу цієї земельної ділянки.

Передача в оренду земельної ділянки не є підставою для припинення або зміни обмежень та інших прав третіх осіб на цю земельну ділянку. Ризик випадкового знищення або пошкодження об'єкта оренди несе орендодавець, якщо інше не передбачене договором оренди землі. Об'єкт, який передається в оренду, може бути застрахованим на період дії договору оренди землі за згодою сторін.

Договір оренди землі – це договір, за яким орендодавець зобов'язаний за плату передати орендареві земельну ділянку у володіння і користування на певний термін, а орендар зобов'язаний використовувати земельну ділянку відповідно до умов договору та вимог земельного законодавства.

Договір оренди землі укладається у письмовій формі та за бажанням однієї із сторін може бути посвідчений нотаріально. Типова форма договору затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 3.03.2004 р. № 220.

Істотними умовами договору оренди землі є:

- об'єкт оренди (місце розташування та розмір земельної ділянки);
- термін дії договору оренди;
- орендна плата із зазначенням її розміру, індексації, форм платежу, термінів, порядку її внесення, перегляду та відповідальності за її несплату;
- умови використання та цільове призначення земельної ділянки, яка передається в оренду;
- умови збереження стану об'єкта оренди;
- умови і терміни передачі земельної ділянки орендарю;
- умови повернення земельної ділянки орендодавцеві; (

- існуючі обмеження щодо використання земельної ділянки;
- визначення сторони, яка несе ризик випадкового пошкодження або знищення об'єкта чи його частини;
- відповідальність сторін.

Невід'ємною частиною договору оренди землі є:

- план або схема земельної ділянки, яка передається в оренду;
- кадастровий план земельної ділянки з відображенням обмежень у її використанні та встановлених земельних сервітутів;
- акт визначення меж земельної ділянки в натурі;
- акт приймання-передачі об'єкта оренди;
- проект відведення земельної ділянки.

Передача земельної ділянки, межі якої визначено в натурі, в оренду без зміни її цільового призначення здійснюється без розроблення проекту її відведення. У разі надходження двох або більше заяв на оренду однієї і тієї самої земельної ділянки, що перебуває в державній або комунальній власності, відповідні органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування проводять аукціон чи конкурс щодо набуття права оренди.

Договір оренди землі набирає чинності після його державної реєстрації, а термін дії оренди визначається за згодою сторін, але не може перевищувати 50 років.

Для державної реєстрації договорів оренди юридична або фізична особа подає особисто або надсилає поштою до відповідного державного органу земельних ресурсів:

- заяву про державну реєстрацію договору оренди;
- договір оренди у трьох примірниках;
- план земельної ділянки, яка надається в оренду (у трьох примірниках);

- рішення органу виконавчої влади або органу місцевого самоврядування про надання в оренду земельної ділянки, що перебуває в державній або комунальній власності;
- результати конкурсу – у разі набуття права на оренду земельної ділянки на конкурентних засадах;
- копію державного акту на право власності на землю, що перебуває у власності фізичних або юридичних осіб.

Крім цих документів до заяви додається:

- акт перенесення меж земельної ділянки на місцевість – у разі не визначення їх в натурі;
- проект відведення земельної ділянки – у разі надання її в оренду із зміною цільового призначення.

Усі подані заявником документи формуються в окрему реєстраційну справу. Державний орган земельних ресурсів у 20-денний термін перевіряє подані документи на відповідність законодавству та за результатами перевірки готує висновок про державну реєстрацію і передає реєстраційну справу виконавчому комітетові сільської, селищної та міської ради за місцем розташування земельної ділянки для засвідчення факту реєстрації. Цей факт засвідчується у 10-денний термін гербовою печаткою та підписами голови відповідної ради. Печатка та підпис ставляться на всіх примірниках договору оренди.

У договорі оренди земельної ділянки обов'язково зазначаються права та обов'язки орендодавців і орендарів.

Орендодавець має право вимагати від орендаря:

- використання земельної ділянки за цільовим призначенням згідно з договором оренди;
- дотримання екологічної безпеки землекористування та збереження родючості ґрунтів, додержання

державних стандартів, норм і правил, в т. ч. місцевих правил забудови населених пунктів;

- дотримання режиму водоохоронної зони, прибережних захисних смуг, зон санітарної охорони, санітарно-захисних зон, зон особливого режиму використання земель та територій, які особливо охороняються;
- своєчасного внесення орендної плати.

Орендодавець зобов'язаний:

- передати в користування земельну ділянку в стані, що відповідає умовам договору оренди;
- при передачі земельної ділянки в оренду забезпечити відповідно до закону реалізацію прав третіх осіб щодо орендованої земельної ділянки;
- не вчиняти дій, які б перешкоджали орендареві користуватись орендованою земельною ділянкою;
- відшкодувати орендарю капітальні витрати, пов'язані з поліпшенням стану об'єкта оренди, яка проводилась орендарем за згодою орендодавця;
- попередити орендаря про особливі властивості та недоліки земельної ділянки, які в процесі її використання можуть спричинити екологічно небезпечні наслідки для довкілля або призвести до погіршення стану самого об'єкта оренди.

Орендар земельної ділянки має право:

- самостійно господарювати на землі з дотриманням умов договору оренди землі;
- за письмовою згодою орендодавця зводити в установленому законодавством порядку житлові, виробничі, культурно-побутові та інші будівлі і споруди та закладати багаторічні насадження;
- отримувати продукцію і доходи;

- здійснювати в установленому законодавством порядку за письмовою згодою орендодавця будівництво водогосподарських споруд та меліоративних систем.

Орендар земельної ділянки зобов'язаний:

- приступити до використання земельної ділянки в терміни, встановлені договором оренди землі, зареєстрованим в установленому законом порядку;
- виконувати встановлені щодо об'єкта оренди обмеження в обсязі, передбаченому законом або договором оренди землі;
- дотримуватися режиму використання земель природно-заповідного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення;
- у п'ятиденний термін після державної реєстрації договору оренди земельної ділянки, подати копію договору відповідному органу державної податкової служби.

Орендар має право на відшкодування збитків, яких він зазнав унаслідок невиконання орендодавцем умов, визначених договором оренди землі. Збитками вважаються:

- фактичні втрати, яких орендар зазнав у зв'язку з невиконанням або неналежним виконанням умов договору орендодавцем, а також витрати, які орендар здійснив або повинен здійснити для відновлення свого порушеного права;
- доходи, які орендар міг би реально отримати в разі належного виконання орендодавцем умов договору. Розмір фактичних витрат орендаря визначається на підставі документального підтвердження даних.

Практична робота № 7

Розподіл земельних ресурсів адміністративних утворень за формами і термінами користування землею (2 год.)

Мета: встановити особливості оренди земельних ділянок в різних адміністративних утвореннях.

Завдання 1: законспектувати та вивчити правові аспекти оренди земельних ділянок.

Завдання 2: розрахувати особливості оренди земельних ділянок в адміністративному районі в розрізі землевласників, землекористувачів згідно форми 2-зем (додаток В). Завдання виконати в формі таблиці 6.1.

Завдання 3: встановити розподіл орендованих земельних ділянок в адміністративному районі за термінами користування. Завдання виконати в формі таблиці 6.2.

Таблиця 6.1

Оренда земельних ділянок в районі

№ п/п	Категорії власників і землекористувачів	Перебуває в оренді					
		Всього земель		у т. ч. с/г угідь		ріллі	
		га	% від площі категорії	га	% від площі с/г угідь	га	% від площі ріллі категорії
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Сільськогосподарські підприємства						
2	Громадяни, яким надані землі у власність і користування						

Закінчення табл. 6.1

1	2	3	4	5	6	7	8
3	Заклади, установи, організації						
4	Промислові та інші підприємства						
5	Підприємства та організації транспорту, зв'язку						
6	Частини, підприємства, організації, установи, навчальні заклади, заклади оборони						
7	Організації, установи природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення						
8	Лісогосподарські підприємства						
9	Водогосподарські підприємства						
10	Спільні підприємства, міжнародні об'єднання і організації						
11	Підприємства, що повністю належать іноземним інвесторам						
12	Землі запасу та землі не надані у власність						
13	Всього земель						

Таблиця 6.2

Розподіл орендованих земельних ділянок в районі
за термінами користування

№ п/п	Категорії власників і землекористувачів	Всього в користуванні		Довготермінове користування		Короткотермінове користування	
		га	% від площі категорії	га	% від площі, що є в користуванні	га	% від площі, що є в користуванні
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Сільськогосподарські підприємства						
2	Громадяни, яким надані землі у власність і користування						
3	Заклади, установи, організації						
4	Промислові та інші підприємства						
5	Підприємства та організації транспорту, зв'язку						
6	Частини, підприємства, організації, установи, навчальні заклади, заклади оборони						
7	Організації, установи природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення						

Закінчення табл. 6.2

1	2	3	4	5	6	7	8
8	Лісогосподарські підприємства						
9	Водогосподарські підприємства						
10	Спільні підприємства, міжнародні об'єднання і організації						
11	Підприємства, що повністю належать іноземним інвесторам						
12	Землі запасу та землі не надані у власність						
13	Всього земель						

Питання для самоконтролю

1. Вкажіть максимальний термін оренди земельної ділянки.
2. У якій формі, згідно законодавства, сплачується орендна плата?
3. Дайте визначення «суборенди».
4. Які причини зумовили максимальну інтенсивність оренди землі в Україні?

5. *Які види земельних угодь найбільш активно залучені в орендні відносини?*
6. *Охарактеризуйте структуру типового договору оренди земельної ділянки.*
7. *Які механізми контролю якості орендованих земель?*

Література

1. Земельний кодекс України: чинне законодавство із змінами та допов. на 10 вересня 2019 року : Офіц. текст. – К.: Алерта, 2019. – 124 с.
2. Закон України „Про оренду землі”. Від 6.10.1998. №161-XIV. Нова редакція від 14.01.2020. № 440-IX.
3. Законодавство України про землю – К.: Юрінком Інтер, 2002. – 353 с.
4. Про затвердження Типового договору оренди землі. Постанова Кабінету Міністрів України від 3.03.2004 р. №220.
5. Паньків З. П. Земельні ресурси: Навчальний посібник. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – 272 с.
6. Возняк Р.П., Ступень М.Г., Падляк М.І. Земельно-правовий процес: Навчальний посібник. – Львів: „Новий Світ-2000”, 2006. – 224 с.

ОБМЕЖЕННЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ І ПРАВА КОРИСТУВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ ДІЛЯНКАМИ

Набуття права власності, права користування земельною ділянкою має цільовий характер, від якого залежить правовий режим, що містить в собі сукупність правил її використання. Використання земельної ділянки не за цільовим призначенням є законною підставою для припинення права користування та права власності. Також право власності на земельну ділянку може бути припинено на підставі добровільної відмови або смерті власника за відсутності спадкоємця; звернення стягнення на земельну ділянку на вимогу кредитора; відчуження земельної ділянки з мотивів суспільної необхідності та для суспільних потреб; конфіскації за рішенням суду.

З метою дотримання найбільш раціонального та ефективного використання земель органи державної влади та місцевого самоврядування можуть накладати обмеження прав на земельну ділянку або її частину в обсязі передбаченому законом або договором – шляхом встановлення:

- а) заборони на продаж або інше відчуження певним особам протягом встановленого терміну;
- б) заборони на передачу в оренду (суборенду);

- в) права на переважну купівлю в разі її продажу;
- г) умови розпочати і завершити забудову або освоєння земельної ділянки протягом встановлених термінів;
- г) заборони на проведення окремих видів діяльності;
- д) умови додержання природоохоронних вимог або виконання визначених робіт і т. д.

Обмеження реєструється разом із реєстрацією земельної ділянки у Державному реєстрі земель.

Також земельним законодавством передбачено обмеження використання земельної ділянки шляхом встановлення **земельного сервітуту** – як право власника або землекористувача земельної ділянки на обмежене платне або безоплатне користування чужою земельною ділянкою. Земельні сервітути можуть бути постійними і строковими. Строк дії земельного сервітуту, що встановлюється договором між особою, яка вимагає його встановлення, та землекористувачем, не може бути більшим за строк, на який така земельна ділянка передана у користування землекористувачу. Земельний сервітут здійснюється способом, найменш обтяжливим для власника земельної ділянки, щодо якої він встановлений.

Власник або землекористувач земельної ділянку може вимагати встановлення таких сервітутів:

- а) право проходу та проїзду на велосипеді;
- б) право проїзду на транспортному засобі по наявному шляху;
- в) право на розміщення тимчасових споруд (малих архітектурних форм);
- г) право на будівництво та розміщення об'єктів нафтогазовидобування;
- г) право на розміщення об'єктів трубопровідного транспорту;
- д) право на користування земельною ділянкою для потреб дослідно-промислової розробки родовищ

бурштину, інших корисних копалин загальнодержавного значення та/або видобування бурштину, інших корисних копалин загальнодержавного значення, за умови що при цьому не порушуються права землевласника;

- е) право прокладати на свою земельну ділянку водопровід із чужої природної водойми або через чужу земельну ділянку;
- є) право розміщення (переміщення, пересування) об'єктів інженерної інфраструктури меліоративних систем;
- ж) право відводу води зі своєї земельної ділянки на сусідню або через сусідню земельну ділянку;
- з) право забору води з природної водойми, розташованої на сусідній земельній ділянці, та право проходу до природної водойми;
- и) право поїти свою худобу із природної водойми, розташованої на сусідній земельній ділянці, та право прогону худоби до природної водойми;
- і) право прогону худоби по наявному шляху;
- ї) право встановлення будівельних риштувань та складування будівельних матеріалів з метою ремонту будівель та споруд;
- й) інші земельні сервітути.

Існує такий порядок встановлення земельних сервітутів:

- сервітут може бути встановлений договором, законом, заповітом або рішенням суду. Сервітут може належати власникові (володільцеві) сусідньої земельної ділянки, а також іншій конкретно визначеній особі (особистий сервітут);
- земельний сервітут може бути встановлений договором між особою, яка вимагає його встановлення, та власником (землекористувачем) земельної

ділянки. Земельний сервітут підлягає державній реєстрації в порядку, встановленому для державної реєстрації прав на нерухоме майно.

Дія земельного сервітуту зберігається у разі переходу прав на земельну ділянку, щодо якої встановлений земельний сервітут, до іншої особи. Земельний сервітут не може бути предметом купівлі-продажу, застави та не може передаватися будь-яким способом особою, в інтересах якої цей сервітут встановлено, іншим фізичним та юридичним особам. Власник, землекористувач земельної ділянки, щодо якої встановлений земельний сервітут, має право вимагати від осіб, в інтересах яких встановлено земельний сервітут, плату за його встановлення, якщо інше не передбачено законом. Власник земельної ділянки, щодо якої встановлений земельний сервітут, має право на відшкодування збитків, завданих встановленням земельного сервітуту.

Дія земельного сервітуту може підлягати припиненню у випадках:

- а) поєднання в одній особі суб'єкта права земельного сервітуту, в інтересах якого він встановлений, та власника земельної ділянки;
- б) відмови особи, в інтересах якої встановлено земельний сервітут;
- в) рішення суду про скасування земельного сервітуту;
- г) закінчення терміну, на який було встановлено земельний сервітут;
- г) невикористання земельного сервітуту протягом трьох років;
- д) порушення власником сервітуту умов користування сервітutom.

На вимогу власника земельної ділянки, щодо якої встановлено земельний сервітут, дія цього сервітуту може бути припинена в судовому порядку у випадках: припинення підстав його встановлення; коли встановлення земельного

сервітуту унеможлиблює використання земельної ділянки, щодо якої встановлено земельний сервітут, за її цільовим призначенням.

Оскільки, використання землі в Україні є платним, то земельна ділянка виступає об'єктом плати за землю у вигляді земельного податку або орендної плати. Сукупність всіх цих правил обумовлює правовий режим використання земельних ділянок.

На використання власником земельної ділянки або її частини може бути встановлено обмеження. Право власності на земельну ділянку може бути обтяжено правами інших осіб. Перехід права власності на земельну ділянку не припиняє встановлених обмежень, обтяжень. Поділ чи об'єднання земельних ділянок не припиняє дії обмежень, обтяжень, встановлених на земельні ділянки, крім випадків, коли обмеження (обтяження) поширювалося лише на частину земельної ділянки, яка в результаті поділу земельної ділянки не увійшла до сформованої нової земельної ділянки (таблиця 7.1).

Таблиця 7.1

Перелік обмежень прав власності на землю
та використання земельних ділянок

Типи обмеження	Типи документів	Зміст та функціональне призначення обмеження
1	2	3
Правові обмеження	Закони України, підзаконні акти, нормативні документи, держстандарти	Право власності: - зміна цільового використання земель без проекту землеустрою; - продаж земельних ділянок іноземним громадянам. Право використання: - заборона будівництва об'єктів; - розробка корисних копалин (крім загальнопоширених). Право розпорядження: - використання особливо цінних земель методами і способами, які не погіршують їх якісний стан.

Продовження табл. 7.1

1	2	3
Екологічні обмеження	Закони України, підзаконні акти, нормативні документи, держстандарти	- дотримання гранично допустимих концентрацій хімічних, радіоактивних та інших шкідливих речовин у ґрунті; - дотримання вимог екологічного зонування
Агротехнологічні обмеження	Підзаконні акти, нормативні документи, держстандарти	- дотримання агротехнологічних вимог, що використовуються при сільськогосподарському виробництві
Спеціальні обмеження	Закони України, підзаконні акти, нормативні документи, держстандарти	а) в охоронних зонах земель природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення: - здійснення зрошувальних, осушувальних та хімічних меліорацій; - застосування засобів хімізації; - проведення організованого відпочинку, туризму, мисливства і рибальства; - здійснення різних видів будівництва; - здійснення механізованих транспортних робіт; - проведення геологорозвідувальних і пошукових робіт; - використання водних джерел у цілях зрошення та обводнення; - порушення ґрунтового покриву; - будівництво об'єктів, санітарно-захисні зони яких будуть знаходитись в охоронних зонах або на територіях заповідних об'єктів. б) у водоохоронних зонах та прибережних смугах малих річок та водойм: - скидання забруднених стічних вод;

Закінчення табл. 7.1

1	2	3
		- будівництво тваринницьких комплексів та господарських дворів; - застосування засобів хімізації сільського господарства; - корчування дерево-чагарникової рослинності та дрібнолісся ґрунтозахисного і водоохоронного значення; - будівництво баз відпочинку, стоянок машин тощо; - розміщення звалищ сміття, відходів виробництва; - замивання за засипки заплавлених озер і стариць; - обробітку землі на відстані ближче 3 метрів від бровки русла. в) у санітарно-захисних зонах інженерно-технічних споруд і комунікацій: - будь-яке будівництво будинків і споруд; - проведення гірничих, вантажно-розвантажувальних, днопоглиблювальних, землечерпальних, вибухових, меліоративних робіт; - застосування виробничих і транспортних засобів висотою більше 4,5 м.

Обтяження прав на земельну ділянку встановлюється законом або актом уповноваженого на це органу державної влади, посадової особи, або договором шляхом встановлення заборони на користування та/або розпорядження, у тому числі шляхом її відчуження. Законом, прийнятими відповідно до нього нормативно-правовими актами, договором, рішенням суду можуть бути встановлені такі обмеження у використанні земель:

- а) умова розпочати і завершити забудову або освоєння земельної ділянки протягом встановлених строків;

- б) заборона на провадження окремих видів діяльності;
- в) заборона на зміну цільового призначення земельної ділянки, ландшафту;
- г) умова здійснити будівництво, ремонт або утримання дороги, ділянки дороги;
- г) умова додержання природоохоронних вимог або виконання визначених робіт;
- д) умови надавати право полювання, вилову риби, збирання дикорослих рослин на своїй земельній ділянці в установлений час і в установленому порядку;
- е) обов'язок щодо утримання та збереження полезисних лісових смуг.

Обтяження прав на земельні ділянки (крім обтяжень, безпосередньо встановлених законом) підлягають державній реєстрації в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно у порядку, встановленому законом. Обмеження у використанні земель (крім обмежень, безпосередньо встановлених законом та прийнятими відповідно до них нормативно-правовими актами) підлягають державній реєстрації в Державному земельному кадастрі у порядку, встановленому законом, і є чинними з моменту державної реєстрації.

Обмеження у використанні земель, безпосередньо встановлені законами та прийнятими відповідно до них нормативно-правовими актами, є чинними з моменту набрання чинності нормативно-правовими актами, якими вони були встановлені. Відомості про обмеження у використанні земель зазначаються у схемах землеустрою і техніко-економічних обґрунтуваннях використання та охорони земель адміністративно-територіальних одиниць, проектах землеустрою щодо організації і встановлення

меж територій природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення, оздоровчого, рекреаційного, історико-культурного, лісгосподарського призначення, земель водного фонду та водоохоронних зон, обмежень у використанні земель та їх режимоутворюючих об'єктів, проектах землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозміни та впорядкування угідь, проектах землеустрою щодо відведення земельних ділянок, технічній документації із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості). Відомості про такі обмеження вносяться до Державного земельного кадастру.

Крім вище перелічених обмежень у використанні земель Земельним Кодексом України передбачено створення також спеціальних зон, у межах яких діють особливі обмеження у використанні земель: *охоронні зони, зони санітарної охорони, санітарно-захисні зони і зони особливого режиму використання земель.*

Охоронні зони створюються:

- а) навколо особливо цінних природних об'єктів, об'єктів культурної спадщини, гідрометеорологічних станцій тощо з метою охорони і захисту їх від несприятливих антропогенних впливів;
- б) уздовж ліній зв'язку, електропередачі, земель транспорту, навколо промислових об'єктів для забезпечення нормальних умов їх експлуатації, запобігання ушкодження, а також зменшення їх негативного впливу на людей та довкілля, суміжні землі та інші природні об'єкти.

Правовий режим земель охоронних зон визначається законодавством України.

Зони санітарної охорони створюються навколо об'єктів, де є підземні та відкриті джерела водопостачан-

ня, водозабірні та водоочисні споруди, водоводи, об'єкти оздоровчого призначення та інші, для їх санітарно-епідеміологічної захищеності. У межах зон санітарної охорони забороняється діяльність, яка може призвести до завдання шкоди підземним та відкритим джерелам водопостачання, водозабірним і водоочисним спорудам, водоводам, об'єктам оздоровчого призначення, навколо яких вони створені. Правовий режим земель зон санітарної охорони визначається законодавством України.

Санітарно-захисні зони створюються навколо об'єктів, які є джерелами виділення шкідливих речовин, запахів, підвищених рівнів шуму, вібрації, ультразвукових і електромагнітних хвиль, електронних полів, іонізуючих випромінювань тощо, з метою відокремлення таких об'єктів від територій житлової забудови. У межах санітарно-захисних зон забороняється будівництво житлових об'єктів, об'єктів соціальної інфраструктури та інших об'єктів, пов'язаних з постійним перебуванням людей. Правовий режим земель санітарно-захисних зон визначається законодавством України.

Зони особливого режиму використання земель створюються навколо військових об'єктів Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законодавства України, для забезпечення функціонування цих об'єктів, збереження озброєння, військової техніки та іншого військового майна, охорони державного кордону України, а також захисту населення, господарських об'єктів і довкілля від впливу аварійних ситуацій, стихійних лих і пожеж, що можуть виникнути на цих об'єктах. Уздовж державного кордону України встановлюється прикордонна смуга, у межах якої діє особливий режим використання земель. Розмір та правовий режим прикордонної смуги встановлюються відповідно до закону.

**Практична
робота № 8****Типи обмежень права власності та права
користування земельними ділянками (2 год.)**

Мета: ознайомитися із структурою обмежень, які регламентують використання земельних ділянок.

Завдання 1: законспектувати і вивчити особливості встановлення охоронної зони, зони санітарної охорони, санітарно-охоронної зони, зони особливого режиму використання земель.

Завдання 2: законспектувати та вивчити підстави, порядок встановлення земельних сервітутів.

Завдання 3: законспектувати перелік типів обмежень прав власності на землю та використання земельних ділянок.

**Питання для
самоконтролю**

1. Які правові підстави встановлення земельного сервітуту?
2. Яка відмінність між зоною санітарної охорони та санітарно-захисною зоною?
3. Охарактеризуйте типи обмежень прав власності на землю та використання земельних ділянок.
4. Наведіть приклади агротехнологічних обмежень.

5. У яких випадках припиняється дія земельного сервітуту?
6. З якою метою встановлюються охоронні зони?
7. Які види земельних сервітутів можуть встановлюватися?
8. Які механізми встановлення земельного сервітуту?

Література

1. Земельний кодекс України: чинне законодавство із змінами та допов. на 10 вересня 2019 року : Офіц. текст. – К.: Алерта, 2019. – 124 с.
2. Возняк Р.П., Ступень М.Г., Падляк М.І. Земельно-правовий процес: Навчальний посібник. – Львів: „Новий Світ-2000”, 2006. – 224 с.
3. Третяк А.М. Управління земельними ресурсами та реєстрація землі в Україні. – К, 1998. – 224 с.
4. Законодавство України про землю – К.: Юрінком Інтер, 2002. – 353 с.
5. Земельне право України: Підручник / За ред. Погрібного О.О., Каракаша І.І.. – К.: Істина, 2003. – 448 с.
6. Паньків З. П. Земельні ресурси: Навчальний посібник. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – 272 с.



ТЕМА 8

НОРМАТИВНА ГРОШОВА ОЦІНКА ЗЕМЕЛЬ УКРАЇНИ

З моменту виникнення приватної форми власності на землю, вона стала товаром і, відповідно, набула його основну характеристику – вартість. У всіх суспільно-економічних формаціях, окрім первіснообщинного ладу та радянського періоду, земля – як об’єкт нерухомості була запорукою багатства та активно залучалася у ринкові відносини (передавалася у спадок, продавалася, дарувалася тощо).

Після проголошення незалежності України, в процесі запровадження земельної реформи та подолання державної монополії у власності на землю для продажу земельних ділянок державної та комунальної власності, викупу земельних ділянок для суспільних потреб, здійснення інших цивільно-правових угод щодо земельних ділянок, визначення розміру земельного податку, втрат сільськогосподарського та лісгосподарського виробництва, економічного стимулювання раціонального використання та охорони земель необхідні були відомості грошової оцінки земель.

З метою встановлення вартості земель сільськогосподарського призначення Кабінет Міністрів України 16.11.2016 року затвердив постанову «Про затвердження Методики нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення» № 831, відповідно до статті 12 Закону України «Про оцінку земель».

Нормативна грошова оцінка земель сільськогосподарського призначення проводиться окремо за сільськогосподарськими угіддями (рілля, багаторічними насадженнями, сіножаттями, пасовищами, перелогами) та несільськогосподарськими угіддями на землях сільськогосподарського призначення. Інформаційною базою для нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення, у тому числі земель під господарськими будівлями і дворами, є відомості Державного земельного кадастру (кількісна та якісна характеристика земель, бонітування ґрунтів, економічна оцінка земель), документація із землеустрою.

Показники нормативної грошової оцінки сільськогосподарських угідь в Україні наведено в таблиці 8.1.

Таблиця 8.1

Показники нормативної грошової оцінки
сільськогосподарських угідь в Україні станом на 01.01.2020 р.
(грн./га)

№ з/п	Регіон	Рілля, перелоги	Багаторічні насадження	Сіножаті	Пасовища
1	2	3	4	5	6
1	АР Крим	26 005,00	58 459,98	10 145,85	4 284,71
2	Вінницька область	27 184,00	47 053,16	3 140,38	1 558,08
3	Волинська область	21 806,00	41 349,74	6 039,19	4 479,47
4	Дніпропетровська область	30 251,00	55 608,28	7 971,74	6 232,31
5	Донецька область	31 111,00	58 459,98	7 247,03	6 037,55
6	Житомирська область	21 411,00	35 646,33	5 072,92	4 089,95

Закінчення табл. 8.1

1	2	3	4	5	6
7	Закарпатська область	27 268,00	37 072,18	6 522,33	5 258,51
8	Запорізька область	24 984,00	41 349,74	6 039,19	4 868,99
9	Івано-Франківська область	26 087,00	37 072,18	4 831,36	4 479,47
10	Київська область	26 531,00	42 775,60	6 280,76	4 479,47
11	Кіровоградська область	31 888,00	67 015,10	8 696,44	6 037,55
12	Луганська область	27 125,00	47 053,16	8 213,30	5 842,79
13	Львівська область	21 492,00	27 091,21	5 797,63	4 089,95
14	Миколаївська область	27 038,00	47 053,16	8 213,30	5 842,79
15	Одеська область	31 017,00	62 737,54	8 938,01	7 011,35
16	Полтавська область	30 390,00	64 163,40	5 556,06	4 284,71
17	Рівненська область	21 938,00	37 072,18	5 072,92	3 700,43
18	Сумська область	26 793,00	49 904,86	6 522,33	4 674,23
19	Тернопільська область	29 035,00	57 034,13	6 280,76	5 648,03
20	Харківська область	32 237,00	67 015,10	6 280,76	6 427,07
21	Херсонська область	24 450,00	37 072,18	5 314,49	4 284,71
22	Хмельницька область	30 477,00	52 756,57	6 763,90	5 258,51
23	Черкаська область	33 646,00	74 144,37	8 454,87	5 648,03
24	Чернівецька область	33 264,00	62 737,54	5 556,06	5 063,75
25	Чернігівська область	24 065,00	55 608,28	8 696,44	5 063,75

Нормативна грошова оцінка земель сільськогосподарського призначення визначається відповідно до нормативу капіталізованого рентного доходу на землях сільськогосподарського призначення природно-сільськогос-

подарських районів Львівської області (таблиця 8.2) та показників бонітування ґрунтів шляхом складання шкал нормативної грошової оцінки агровиробничих груп ґрунтів природно-сільськогосподарських районів (для сільськогосподарських угідь).

Таблиця 8.2

Нормативи капіталізованого рентного доходу на землях сільськогосподарського призначення природно-сільськогосподарських районів Львівської області (грн./га)

Найменування природно-сільськогосподарського району	Рілля, перелоги	Багато-річні наса-дження	Сіно-жаті	Пасо-вища	Несіль-сько-гос-подарські угіддя
Сокальський (01)	28 892,40	54 182,42	7 971,74	6 332,30	16 071,75
Городоцький (02)	23 570,11	35 646,33	5 556,06	5 258,51	
Борщовицький (03)	36 495,66	49 904,86	8 938,01	7 985,14	
Перемишлян-ський (04)	21 289,13	37 072,18	4 348,22	4 089,95	
Яворівський (05)	11 404,89	12 832,68	2 657,25	2 142,35	
Кам'янсько-Бузький (06)	19 008,16	31 368,77	5 314,49	3 895,19	
Радехівський (07)	22 809,79	28 517,06	6 039,20	4 479,47	
Золочівський(08)	41 057,62	12 832,68	7 971,74	7 011,34	
Дрогобицький (09)	12 925,55	18 536,09	3 623,52	2 921,39	
Самбірсько-Жи-дачівський (10)	15 206,52	21 387,8	4 348,22	2 921,39	
Турківський (11)	7 603,26	15 684,38	2 657,25	1 947,60	

Складення шкал нормативної грошової оцінки агро-виробничих груп ґрунтів сільськогосподарських угідь при-родно-сільськогосподарського району (ріллі, багаторічних насаджень, сіножатей, пасовищ, перелогів) Львівської об-ласті здійснюється за формулою:

$$\Gamma_{agr} = \frac{\Gamma_y \times B_{agr}}{B}$$

де Γ_{agr} – нормативна грошова оцінка агровиробничої групи ґрунтів відповідного сільськогосподарського угіддя природно-сільськогосподарського району, гривень за гектар;

Γ_y – норматив капіталізованого рентного доходу відповідного сільськогосподарського угіддя природно-сільськогосподарського району Львівської області, гривень за гектар;

B_{agr} – бал бонітету агровиробничої групи ґрунтів відповідного сільськогосподарського угіддя природно-сільськогосподарського району;

B – середній бал бонітету ґрунтів відповідного сільськогосподарського угіддя природно-сільськогосподарського району Львівської області.

Нормативна грошова оцінка окремої земельної ділянки сільськогосподарського призначення здійснюється за формулою:

$$\Gamma_{зд} = \sum (P_{agr} \times \Gamma_{agr}) + P_{нсг} \times \Gamma_{нсг},$$

де $\Gamma_{зд}$ – нормативна грошова оцінка земельної ділянки сільськогосподарського призначення, гривень;

P_{agr} – площа агровиробничої групи ґрунтів сільськогосподарського угіддя, гектарів;

$P_{нсг}$ – площа несільськогосподарських угідь (земель під господарськими шляхами і прогонами, полезахисними лісовими смугами та іншими захисними насадженнями, крім тих, що віднесені до земель лісгосподарського призначення, земель під господарськими будівлями

і дворами, земель під інфраструктурою оптових ринків сільськогосподарської продукції, земель тимчасової консервації тощо), гектарів;

$\Gamma_{нсг}$ – норматив капіталізованого рентного доходу несільськогосподарських угідь на землях сільськогосподарського призначення, грн./га.

У разі коли агровиробничі групи ґрунтів сільськогосподарських угідь на земельній ділянці сільськогосподарського призначення не визначено, застосовується норматив капіталізованого рентного доходу відповідного сільськогосподарського угіддя природно-сільськогосподарського району Львівської області згідно з відомостями табл. 8.2.

Результати нормативної грошової оцінки сільськогосподарських угідь Львівської області в розрізі адміністративних районів і міст обласного підпорядкування наведено в таблиці 8.3.

Таблиця 8.3

Грошова оцінка с/г угідь Львівської області,
станом на 01.01.2016 р.*

Назва районів та міст обласного підпорядкування	Грошова оцінка, грн. за га				
	с/г угідь	ріллі	багато-річних наса-джень	сіноко-сів	пасо-вищ
1	2	3	4	5	6
Бродівський	14684,24	23774,84	5532,80	4188,80	2732,80
Буський	14972,01	25522,41	13011,20	3820,80	4073,60
Городоцький	9316,54	14053,62	22032,00	4550,40	4617,60
Дрогобицький	5031,97	8843,16	10263,78	4976,02	4972,02
Жидачівський	11898,47	23785,29	19300,55	4788,17	5287,77
Жовківський	10887,28	21363,95	14840,12	4792,16	4484,41
Золочівський	16135,08	32410,88	13109,50	5723,42	5031,97
Кам'янка-Бузький	12218,22	25624,11	19064,74	4752,20	5019,98

Закінчення табл. 8.3

1	2	3	4	5	6
Миколаївський	7741,80	15973,83	15691,44	4784,17	4624,30
Мостиський	10807,35	20205,92	31358,89	4856,11	4796,16
Перемишлянський	8521,18	16128,24	10171,86	5223,82	4880,09
Пустомитівський	14020,77	28796,42	23201,42	5251,80	5355,71
Радехівський	13433,24	26389,11	8061,55	4800,16	5743,40
Самбірський	9724,21	26866,36	26718,61	6207,03	5371,70
Сколівський	3113,51	4681,26	8185,45	3844,92	3633,09
Сокальський	15127,89	31063,35	16354,91	5635,49	5107,91
Старосамбірський	4580,33	8029,03	8057,55	4296,56	4248,60
Стрийський	7086,33	12962,95	13469,22	5819,34	5359,71
Турківський	2733,81	4632,13	7993,60	5007,99	3864,91
Яворівський	5295,76	9559,03	11954,43	6235,01	3824,94
м. Борислав	5995,20	10527,57	0,00	0,00	0,00
м. Дрогобич	5479,61	7727,24	13253,39	4964,03	5139,88
м. Львів	10851,31	21195,51	2749,80	4828,13	4956,03
Львівська область	11123,09	22185,10	16442,84	5287,77	4892,08

* -відомості Держгеокадастру у Львівській області

Середня вартість одного гектара ріллі в області становить 22,2 тис. грн, а найбільша вартість гектара ріллі у Золочівському та Сокальському районах (32,4 та 31,1 тис. грн відповідно), що зумовлено значною продуктивністю ґрунтів ріллі та показниками економічної оцінки земель. Найменша вартість гектара ріллі в Турківському на Сколівському районах (4,6 та 4,7 тис. грн відповідно). Подібні закономірності характерні і для сільськогосподарських угідь області.

Особливе місце у складі земельного фонду України займають землі населених пунктів, проте їхня вартість зумовлена не якісними параметрами ґрунтового покриття,

а розміщенням в їхніх межах об'єктів інфраструктури. Для розрахунку нормативної грошової оцінки земель населених пунктів використовується методика затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.1995 року.

Населений пункт як первинна одиниця розселення людей в межах забудованої ділянки, яка постійно чи сезонно використовується як місце проживання людей. Головним завданням земельного фонду населених пунктів є забезпечення життєво-побутових, культурних, виробничих та інших потреб населення, а рівень їхнього використання обумовлений природно-кліматичними, історичними та соціально-економічними умовами. У межах України землі населених пунктів займають 7,5 млн. га (12,4 % від загальної площі земель). У Львівській області є 1928 населених пунктів (44 міста, 34 селища, 1850 сіл), які займають площу 426, 0 тис. га (19,5 % від площі області).

Нормативну грошову оцінку земель населених пунктів використовують для визначення земельного податку, державного мита у разі міні, спадкування, дарування земельних ділянок, розміру орендної плати за земельні ділянки державної та комунальної власності, втрат сільськогосподарського і лісгосподарського виробництва, а також під час розроблення показників і механізмів економічного стимулювання раціонального використання земель.

В основі нормативної грошової оцінки земель населених пунктів є капіталізація рентного доходу, що отримується залежно від місця розташування населеного пункту в загальнодержавній, регіональній і місцевій системах виробництва та розселення, облаштування його територій та якості земель з урахування природно-кліматичних та інженерно-геологічних умов, архітектурно-ландшафтної та історико-культурної цінності, екологічного стану, функціонального використання земель. Грошова оцінка земель проводить окремо для кожного населеного пункту.

В межах населеного пункту сконцентровані усі категорії земель за основним цільовим призначенням, а в основі розрахунку вартості одного метра квадратного земельної ділянки є витрати на освоєння та облаштування території в розрахунку на м^2 , норма прибутку і норма капіталізації доходу, коефіцієнт функціонального використання земельної ділянки ($K\phi$) та коефіцієнт, який характеризує місце розташування земельної ділянки (K_m).

Витрати на освоєння та облаштування території включають відновну вартість інженерної підготовки споруд і магістральних мереж водопостачання, каналізації, теплопостачання, електропостачання, газопостачання, дощової каналізації, вартість санітарного очищення, зелених насаджень загального користування, вулично-дорожньої мережі, міського транспорту станом на початок року проведення оцінки. Витрати на освоєння та облаштування території визначають за окремим населеним пунктом на основі відомостей статистичної звітності.

Коефіцієнт $K\phi$ характеризує функціональне використання земельної ділянки та враховує відносну прибутковість наявних в її межах видів економічної діяльності і встановлюється для категорій забудованих земель: житлової забудови, промисловості, транспорту і зв'язку, змішаного, громадського та комерційного використання, технічної інфраструктури та інших відкритих земель.

Коефіцієнт K_m , який характеризує місце розташування земельної ділянки, визначається трьома групами рентоутворюючих факторів: регіональних, загальних, локальних. Вихідними відомостями для розрахунку K_m є генеральні плани, проекти планування і забудови населених пунктів, плани земельно-господарського устрою, матеріали економічної оцінки території.

Вартість 1 м² земельної ділянки в населеному пункті залежить від розташування її в межах економіко-планувальної зони, які виділяють із врахуванням таких чинників: неоднорідності функціонально-планувальних якостей території; доступності до центру, місць концентрації трудової діяльності, центрів громадського обслуговування, місць масового відпочинку; рівня інженерного забезпечення та обслуговування території; рівня розвитку сфери обслуговування населення; екологічної якості території; привабливості середовища.

Для прикладу наводимо результати нормативної грошової оцінки земель м. Львів. Документацію із нормативної грошової оцінки земель м. Львова розробив “Український державний науково-дослідний інститут проектування міст “Діпромісто імені Ю. М. Білоконя”.

Згідно проведених розрахунків у м. Львів виділено 244 економіко-планувальні зони та подано опис їхніх меж, а базова вартість 1 м² становить 423,10 грн. Найбільшу вартість (1002,75 грн) 1 м² земель житлової забудови ($K\phi=1$) має перша (просп. Свободи – пл. А. Міцкевича – пл. Галицька – пл. Соборна – вул. Винниченка – вул. Підвальна – вул. Гонти) та п’ята (вул. Городоцька – просп. Свободи – вул. М. Коперніка – вул. Ю. Словацького – вул. Січових Стрільців – вул. Університетська – вул. Б. Лепкого) економіко-планувальні зони, а найменшу (105,78 грн) – 161 економіко-планувальна зона (вул. Північна – смуга водовідводу залізниці – вул. Д. Апостола). Вартість 1 м² земельної ділянки в межах економіко-планувальної зони змінюється в залежності від її функціонального призначення ($K\phi$) (табл. 8.4).

Таблиця 8.4

Грошова оцінка земель різного функціонального
призначення м. Львова
(грн. за 1 м²)

Показ- ники	Землі комер- ційного викорис- тання (Кф = 2,5)	Землі промис- ловості, дослі- джень та розробок (Кф = 1,2)	Землі тран- спорту, зв'язку, житлової забудови (Кф = 1,0)	Землі громад- ського призна- чення (Кф = 0,7)	Землі технічної інфра- структу- ри (Кф =0,65)	Землі ре- креацій- ного при- значення та інші відкриті землі (Кф = 0,5)
$X_{\text{ср}}$	1275,97	612,46	510,39	357,27	331,75	255,19
X_{min}	264,44	126,93	105,78	74,04	68,75	52,89
X_{max}	2506,87	1203,30	1002,75	701,92	651,79	501,37

З метою встановлення вартості земель несільськогосподарського призначення (землі природно-заповідного, оздоровчого, рекреаційного, історико-культурного призначення, водного та лісового фонду, землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення) 23.11.2011 року Кабінет Міністрів України затвердив постанову "Про затвердження методики нормативної грошової оцінки земель несільськогосподарського призначення (крім земель населених пунктів)" №1278, яка набула чинності з 01. 01. 2013 року.

Нормативна грошова оцінка земельної ділянки ($Ц_k$) розраховується за формулою:

$$Ц_k = П_d \times P_d \times C_k \times K_m \times K_v \times K_{mc} \times K_i$$

де P_d – площа земельної ділянки, м²;

P_d – рентний дохід на 1 м² площі для відповідної категорії земель, що визначається за нормативами рентного

доходу для відповідної категорії земель (табл. 8.5),
грн/м² на рік;

C_{κ} – строк капіталізації, років;

K_m – коефіцієнт, який враховує місце розташування ділянки;

K_{σ} – коефіцієнт, який враховує вид використання ділянки;

K_{μ} – коефіцієнт, який враховує належність земельної ділянки до земель природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного, історико-культурного призначення;

K_i – коефіцієнт індексації нормативної грошової оцінки земель, що визначається згідно із статтею 289 Податкового кодексу України.

Таблиця 8.5

Нормативи рентного доходу для відповідної категорії земель

Категорії земель	Рентний дохід, грн/м ² на рік
Землі природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення	0,1179
Землі оздоровчого призначення	0,0752
Землі рекреаційного призначення	0,0627
Землі історико-культурного призначення	0,1191
Землі лісгосподарського призначення	0,0063
Землі водного фонду	0,0211
Землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення	0,6637

Строк капіталізації рентного доходу для всіх категорій земель (крім земель лісгосподарського призначення – 50 років) становить 33 роки.

Значення коефіцієнтів K_m , K_{σ} , K_{μ} розраховують згідно відповідних методик затверджених Кабінетом міністрів України.

Коефіцієнт індексації (K_i) нормативної грошової оцінки земель, на який індексується нормативна грошова оцінка

сільськогосподарських угідь, земель населених пунктів та інших земель несільськогосподарського призначення, розраховується за індексом споживчих цін за попередній рік щорічно:

$$K_i = \frac{I - 10}{100}$$

де I – індекс споживчих цін за попередній рік.

Якщо індекс споживчих цін не перевищує 110 %, його застосовують із значенням 110. Коефіцієнт індексації нормативної грошової оцінки земель застосовується кумулятивно залежно від дати проведення нормативної грошової оцінки земель.

Результати нормативної грошової оцінки земельних ділянок використовуються тільки для розрахунку розміру сплати земельного податку, втрат сільськогосподарського і лісгосподарського виробництва, економічного стимулювання раціонального використання та охорони земель. У випадку здійснення цивільно-правових угод щодо земельних ділянок використовують експертну грошову оцінку. Земельний кодекс України у ст. 201 закріпив застосування експертної оцінки одночасно із нормативною.

Експертна оцінка на відміну від нормативної, враховує важливі чинники формування ринкової вартості землі: конкретні обставини майнової угоди; попит і пропозиція на земельну ділянку; умови інвестування тощо. Методику експертної оцінки земельних ділянок закріплено постановою Кабінету Міністрів України “Про експертну грошову оцінку земельних ділянок” від 11.10.2002 р. № 1531.

Відродження інституту земельної власності та формування ринку землі потребує чіткого економічного механізму регулювання земельних відносин, обов’язковим

елементом якого є ринок землі, який не буде ефективним без об'єктивної грошової оцінки земельних ділянок. При розрахунку нормативної грошової оцінки земельних ділянок сільськогосподарського призначення необхідно врахувати оновлені бали бонітету агрогосподарських груп ґрунтів, які слід встановлювати за результатами сучасних польових і лабораторних досліджень.

Практична робота № 9

Розрахунок нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення (2 год.)

Мета: навчитись розраховувати нормативну вартість земельної ділянки сільськогосподарського призначення.

Завдання 1: розрахувати нормативну вартість земельної ділянки сільськогосподарського призначення, що розташована у межах певного природно-сільськогосподарського району.

Земельна ділянка має загальну площу 1,54 га. У структурі угідь рілля становить 50 %, сіножаті – 30 %, багаторічні насадження – 10 %, несільськогосподарські угіддя – 10 %.

Структура агрогосподарських груп ґрунтів в розрізі сільськогосподарських угідь наведена в таблиці 8.6. Для заповнення агрогосподарських груп ґрунтів таблиці 8.6 студенти самостійно вибирають найбільш поширені агрогосподарські групи із шкал балів бонітету природно-сільськогосподарського району.

Результати роботи оформити у формі таблиці 8.6.

Таблиця 8.6

Агрогрупи	Рілля, % (га)	Багаторічні насадження, га	Сіножаті, га
5в	–	–	70
12г	–	–	–
29г	40	35	–
49г	20	–	–
133в	20	35	30
178д	20	30	–
$S_{\text{заг}}$	S_p	$S_{\text{б/н}}$	S_c

На основі проведених розрахунків за вказаною методикою студенти складають шкали нормативної грошової оцінки сільськогосподарських угідь.

Питання для самоконтролю

1. Назвіть законодавчі акти України, які регламентують проведення нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення.
2. Які показники використовуються для розрахунку вартості одиниці площі агровиробничої групи ґрунтів?
3. Як виділяються межі природно-сільськогосподарських районів?
4. Як розраховується коефіцієнт індексації нормативної грошової оцінки земель?
5. Для яких цілей використовуються результати нормативної грошової оцінки земель?

6. *Як розрахувати вартість земельної ділянки сільськогосподарського призначення?*

Література

1. Методика нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення: постановва Кабінету Міністрів від 16 листопада 2016 р. № 831 // Офіційний вісник України, 2016., № 93. ст. 3040.
2. Методика нормативної грошової оцінки земель населених пунктів: постанова Кабінету Міністрів від 23 березня 1995 р. № 213 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213-95>.
3. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755 – VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011, № 13-14, 15-16,17, ст. 112.
4. Про оцінку земель: Закон України від 11 грудня 2003 р. № 1378 – IV // Відомості Верховної Ради України, 2004, №15, ст. 229.
5. Мірошніченко А.М. Земельне право України: Навч. посіб. / Інститут законодавства Верховної Ради України. – К.: Ін-т законодавства ВРУ, 2007. – 432 с.
6. Ґрунти Львівської області : колективна монографія / за ред.С. П. Позняка. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. – 424 с.



ТЕМА 9

ОПОДАТКУВАННЯ ЗЕМЕЛЬ ТА ВІДШКОДУВАННЯ ВТРАТ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ТА ЛІСОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА

Поняття плати за землю.

Кожна країна незалежно від устрою справляє податки, які використовуються для регулювання суспільних відносин, утримання апарату управління, війська тощо. Якщо дотримуватись принципів стабільності, рівнонапруженості, обов'язковості та соціальної справедливості при визначенні та справлянні податків, система оподаткування органічно вписується в життя країни і виконує поставлені перед податками завдання. Якщо ці принципи не витримуються, надходження в бюджет будуть не систематичні, або викликатимуть постійні нарікання в суспільстві.

Велике значення має розмір самого податку. Він повинен бути таким, щоб задовольнити потреби країни і, в той же час, не бути занадто важким для платника. Великі розміри податку, з однієї сторони, ведуть до неминучих злиднів, занепаду - це шлях до катастрофи. З другої сторони, малі податки не можуть задовольнити витрати суспільства. Податки можна порівняти з температурою

тіла людини. Погано, коли вона висока і також погано, якщо вона низька. Здорова людина тоді, коли температура оптимальна. Аналогічно, економіка буде нормально функціонувати при оптимальних розмірах податку.

Використання земні в Україні є платним. Плата за землею справляється у вигляді земельного податку або орендної плати, що визначається залежно від грошової оцінки земель. Розмір податку за земельні ділянки, грошову оцінку яких не встановлено, визначається до її встановлення в спеціальному порядку визначеному Законом України “Про плату за землю”.

Завдання плати за землю:

- забезпечити рівноправний розвиток всіх форм власності господарств на землі;
- вирівнювання економічних умов виробництва на землях різної якості;
- стимулювання власників землі і землекористувачів;
- забезпечення надходження грошей у бюджети рад для реалізації програм охорони і покращення земель, джерелами плати за землю повинен бути прибуток власників і землекористувачів.

Вартісною основою плати за землю служить капіталізований рентний дохід із земельної ділянки.

Юридичною основою справляння плати за землю є статті 91 і 96 Земельного кодексу України та Закон України “Про плату за землю”, який був прийнятий в 1992 році, до якого були внесені зміни в 1996 і 2003 роках. Відповідно до цих Законів об’єктом плати за землю є земельна ділянка, яка перебуває у власності або користуванні, в тому числі на умовах оренди, а суб’єктом плати за землю (платником) є власники землі і землекористувачі, в тому числі орендарі, юридичні і фізичні особи, яким земля передана у власність або надана у користування.

Згідно Земельного кодексу України, господарську діяльність пов'язану з використанням земельної ділянки, можна починати лише після встановлення меж цієї ділянки в натурі (на місцевості), одержання документа, що посвідчує право на неї, та державної реєстрації. Основним документом, який підтверджує площу земельної ділянки, що підлягає оподаткуванню, є державний акт па право власності на землю або на право постійного користування землею.

Необхідно виділити той факт, що відсутність державного акту, що засвідчує право власності або користування земельною ділянкою, не може бути підставою для несплати земельного податку, оскільки використання землі в Україні є платним.

Площа земельної ділянки, що підлягає оподаткуванню, за відсутності державного акту, який засвідчує право власності або право користування, може бути підтверджена випискою із земельно-кадастрової книги.

Важливим є питання, хто має сплачувати земельний податок за земельні ділянки, якщо протягом року право на власність або користування переходить від одного платника податку до іншого. У випадку переходу протягом року права власності або права користування земельними ділянками від одного платника податку до іншого земельний податок обчислюється та надається до сплати (якщо це фізична особа) першому власнику землі або землекористувачу, починаючи з початку року і до дня, в який він втратив право власності або право користування земельною ділянкою (включаючи і цей день), а новому – починаючи з дня, який настає за днем виникнення права власності або права користування земельною ділянкою.

За земельні ділянки, які перейшли у спадщину, земельний податок стягується зі спадкоємців, з моменту вступу в права наслідування (згідно чинного законодавства).

Спадкоємцям, які прийняли спадщину до настання строку податкового обліку, податок обчислюється з урахуванням податкових зобов'язань заповідача.

Плата за землю запроваджується з метою формування джерела коштів для фінансування заходів щодо:

- раціонального використання та охорони земель,
- підвищення родючості ґрунтів,
- відшкодування витрат власників землі і землекористувачів, пов'язаних з господарюванням на землях гіршої якості,
- ведення земельного кадастру,
- здійснення землеустрою та моніторингу земель,
- проведення земельної реформи та розвитку інфраструктури населених пунктів.

Розмір земельного податку не залежить від результатів господарської діяльності власників землі та землекористувачів.

Розмір земельного податку для конкретного року визначається з врахуванням індексів інфляції, які офіційно встановлюються Законом України, який визначає бюджет країни на наступний рік.

Нормативно-правова база для визначення розмірів плати за землю.

Плата за землю справляється у виді земельного податку та орендної плати.

Земельний податок – це обов'язковий платіж, що справляється із юридичних і фізичних осіб за користування земельними ділянками. Оподаткуванню підлягають не всі землі, а ті, які дають прибуток. Слід зауважити, що в певних умовах всі землі почнуть давати прибуток, тому законодавство чітко розрізняє землі, які оподатковуються, а розмір податку диференціюється в залежності від місця розміщення, способу використання та цільового призначення земельної ділянки.

Орендна пата – це платіж, який орендар (той хто бере землю) вносить орендодавцеві (тому хто здає землю в оренду) за користування певною земельною ділянкою. Розмір і форма орендної плати встановлюється за згодою сторін у договорі оренди земельної ділянки. Типовий договір оренди землі затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 3 березня 2004 р. № 220.

Відповідно до Закону України “Про плату за землю” розмір земельного податку залежить від місця розміщення, функціонального використання і площі земельної ділянки. Звичайно розраховують ставку податку.

Ставка податку – це законодавчо визначений розмір плати за одиницю площі оподатковуваної земельної ділянки.

Закон передбачає окремі підходи до визначення розміру земельного податку для земель:

- сільськогосподарського призначення;
- в межах населених пунктів;
- інші землі за межами населених пунктів.

В основу розрахунку ставок земельного податку покладена грошова оцінка земель, яка визначається відповідно до методик розроблених Держкомземом України (наказ від 27. 11. 1995 р.) на виконання постанов Кабінету Міністрів України від 23 березня 1995 р. № 213, із змінами від 31.10.1995 р. №864, від 30.05.1997 р. № 525 та 08.08.2001 р. № 951. Грошова оцінка земельної ділянки проводиться Державним комітетом України по земельних ресурсах.

Порядок визначення розмірів ставок земельного податку.

Для земель сільськогосподарського призначення ставки земельного податку з одного гектара сільськогосподарських угідь встановлюються для ріллі, сіножатей та пасовищ в розмірі 0,1 відсотка їх грошової оцінки, а для багаторічних насаджень – 0,03 відсотка. За сільськогос-

подарські угіддя, що надані у встановленому порядку і використовуються за цільовим призначенням, незалежно від того до якої категорії земель вони віднесені, земельний податок справляється як за землі сільськогосподарського призначення.

За землі в населених пунктах ставки земельного податку встановлюються у розмірі одного відсотка від їх грошової оцінки, за винятком сільськогосподарських угідь про які було вже сказано та окремих випадків, які обумовлені в Законі України „Про плату за землю”.

Зокрема, податок за земельні ділянки, зайняті житловим фондом, кооперативними автостоянками для зберігання особистих транспортних засобів громадян, гаражно-будівельними і дачно-будівельними кооперативами, індивідуальними гаражами і дачами громадян,

За земельні ділянки, надані для потреб сільськогосподарського виробництва, водного та лісового господарства, які зайняті виробничими, культурно-побутовими та господарськими будівлями і спорудами, земельний податок справляється у розмірі трьох відсотків суми обчисленої в загальному за землі в населених пунктах.

Податок за земельні ділянки, надані для потреб лісового господарства, за винятком ділянок, зайнятих виробничими, культурно-побутовими, жилими будинками та господарськими будівлями і спорудами справляється як складова плати за використання лісових ресурсів, що визначається лісовим законодавством.

Податки за земельні ділянки на територіях та об'єктах природоохоронного, оздоровчого та рекреаційного призначення, зайняті виробничими, культурно-побутовими, господарськими будівлями і спорудами, що не пов'язані з функціональним призначенням цих об'єктів, справляється у п'ятикратному розмірі відповідного земельного податку. встановленого в загальному за землі в населених пунктах.

При визначенні розміру податку за земельні ділянки, зайняті виробничими, культурно-побутовими, господарськими будівлями і спорудами, розташованими на територіях та об'єктах історико-культурного призначення, що не пов'язані з функціональним призначенням цих об'єктів, застосовуються такі коефіцієнти до відповідного земельного податку, встановленого за землі в населених пунктах:

- міжнародного значення – 7,5;
- загальнодержавного значення – 3,75;
- місцевого значення – 1,5.

Податок за частину площ земельних ділянок, наданих підприємствам, установам і організаціям (за винятком сільськогосподарських угідь), що перевищують норми відведення, справляється у п'ятикратному розмірі.

Податок за земельні ділянки, надані для військових формувань, утворених відповідно до законів України, крім Збройних Сил України та Прикордонних військ України, залізниць, гірничодобувних підприємств, а також за водойми, надані для виробництва рибної продукції, справляється у розмірі 25 відсотків суми земельного податку за землі в населених пунктах.

Якщо грошову оцінку земельних ділянок в населених пунктах не встановлено, середні ставки земельного податку встановлюються залежно від чисельності населення та спеціального коефіцієнту для міст Києва, Сімферополя, Севастополя та міст обласного підпорядкування (табл. 9.1). Ставки коливаються від 1,5 до 21,0 коп. за квадратний метр.

В цьому випадку у населених пунктах, віднесених Кабінетом Міністрів України до курортних, до ставок земельного податку, застосовуються наступні коефіцієнти:

- на Південному узбережжі Автономної Республіки Крим – 3,0;

- на Південно-східному узбережжі Автономної Республіки Крим – 2,5;
- на Західному узбережжі Автономної Республіки Крим – 2,2;
- на Чорноморському узбережжі Миколаївської, Одеської та Херсонської областей — 2,0;
- у гірських та передгірних районах Закарпатської, Львівської, Івано-Франківської та Чернівецької областей – 2,3, крім населених пунктів, які Законом України “Про статус гірських населених пунктів України” віднесені до категорії гірських;
- на узбережжі Азовського моря та в інших курортних місцевостях – 1,5.

Таблиця 9.1

Середні ставки податку за земельні ділянки
в межах населених пунктів

Групи населених пунктів з чисельністю населення (тис. чол.)	Середня ставка податку (коп. за 1 м ²)	Коефіцієнт, що застосовується у містах Києві, Сімферополі, Севастополі та містах обласного підпорядкування
До 0,2	1,5	
Від 0,2 до 1	2,1	
Від 1 до 3	2,7	
Від 3 до 10	3,0	
Від 10 до 20	4,8	
Від 20 до 50	7,5	1,2
Від 50 до 100	9,0	1,4
Від 100 до 250	10,5	1,6
Від 250 до 500	12,0	2,0
Від 500 до 1000	15,0	2,5
Від 1000 і більше	21,0	3,0

Ставки земельного податку для земельних ділянок (за винятком сільськогосподарських угідь) диференціюють та затверджують відповідні сільські, селищні, міські ради,

виходячи із середніх ставок податку, функціонального використання та місцезнаходження земельної ділянки, але не вище ніж у два рази від середніх ставок податку з урахуванням наведених вище коефіцієнтів.

Плата за землі промисловості, транспорту, зв'язку, оборони та іншого призначення, а також за землі природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення, оздоровчого, рекреаційного, історико-культурного призначення та землі лісового і водного фондів (за межами населених пунктів) має свої особливості.

Податок за земельні ділянки, надані для підприємств промисловості, транспорту, зв'язку та іншого призначення, за винятком сільськогосподарських угідь, земельних ділянок залізничного транспорту, військових формувань утворених відповідно до законів України справляється з розрахунку 5 відсотків від грошової оцінки одиниці площі ріллі області.

Податок за земельні ділянки, надані для залізничного транспорту, військових формувань, створених відповідно до законів України, крім Збройних Сил України та Прикордонних військ України справляється у розмірі 0,02 відсотка від грошової оцінки одиниці площі ріллі області, крім земель військових сільськогосподарських підприємств, з яких земельний податок справляється як за землі сільськогосподарського призначення.

У разі використання залізничним транспортом, військовими формуваннями, утвореними відповідно до законів України, крім Збройними Силами України та Прикордонними військами України, земель не за цільовим призначенням, податок справляється у розмірі 5 відсотків від грошової оцінки одиниці площі ріллі області.

Податок за земельні ділянки, надані на землях лісового фонду, за винятком сільськогосподарських угідь справляється як складова плати за використання лісових ресур-

сів, що визначається лісовим законодавством. Причому податок за земельні ділянки, що входять до складу земель лісового фонду і зайняті виробничими, культурно-побутовими, жилими будинками та господарськими будівлями і спорудами, справляється у розмірі 0,3 відсотка від грошової оцінки одиниці площі ріллі області.

Податок за земельні ділянки, надані на землях водного фонду, за винятком сільськогосподарських угідь, що надані у встановленому порядку і використовуються за цільовим призначенням, справляється у розмірі 0,3 відсотка від грошової оцінки одиниці площі ріллі області.

Надходження платежів за землю і їх використання.

Платежі за землю від земельного податку зараховуються на спеціальні бюджетні рахунки бюджетів сільської, селищної, міської ради, на території яких знаходяться земельні ділянки. Далі 30 відсотків коштів від земельного податку, централізується на спеціальному бюджетному рахунку Державного комітету України по земельних ресурсах, 10 відсотків – на спеціальних бюджетних рахунках Автономної Республіки Крим і областей, а решту грошей залишається на спеціальних бюджетних рахунках бюджетів сільських, селищних, міських рад.

Верховна Рада Автономної Республіки Крим і обласні ради у межах зазначених відрахувань можуть установлювати нормативи централізації коштів від земельного податку на спеціальних бюджетних рахунках районів і міст, у підпорядкуванні яких знаходиться район.

Міські ради з районним поділом можуть встановлювати нормативи централізації коштів від земельного податку на спеціальних бюджетних рахунках районів міста.

Кошти від плати за землю, що надходять на спеціальні бюджетні рахунки місцевих бюджетів, використовуються виключно для таких цілей:

- фінансування заходів щодо раціонального використання та охорони земель, підвищення родючості ґрунтів;
- ведення державного земельного кадастру, землеустрою, моніторингу земель;
- створення земельного інноваційного фонду;
- відшкодування витрат власників землі і землекористувачів, пов'язаних з господарюванням на землях гіршої якості;
- економічного стимулювання власників землі і землекористувачів за поліпшення якості земель, підвищення родючості ґрунтів і продуктивності земель лісового фонду;
- надання пільгових кредитів, часткового погашення позичок та компенсації втрат доходів власників землі та землекористувачів внаслідок тимчасової консервації земель, порушених не з її вини;
- проведення земельної реформи, а також для земельно-господарського устрою, розробки містобудівної документації і розвитку інфраструктури населених пунктів.

Кошти від земельного податку, що централізуються, спрямовуються на розробку і виконання державних програм щодо раціонального використання земель, підвищення родючості ґрунтів, на відшкодування витрат власників землі і землекористувачів, пов'язаних із господарюванням на землях гіршої якості, охорону земельних ресурсів у комплексі з іншими природоохоронними заходами, розвиток загальнодержавної та регіональної інфраструктури, ведення державного земельного кадастру, землеустрою, моніторингу земель, а також проведення земельної реформи.

За нецільове використання коштів, що надходять від земельного податку у відповідний бюджет, фінансовими

органами нараховується штраф в розмірі 100 відсотків використаних сум, які надходять до Державного бюджету України на цілі, зазначені в частині першій цієї статті.

Кошти, що надходять від продажу землі використовуються суб'єктами господарської діяльності (юридичними та фізичними особами) на їх розсуд.

Пільги щодо плати за землю.

Деякі підприємства, організації, установи та частина громадян неспроможні сплачувати земельні податки. їм встановлюються пільги. Від земельного податку звільняються:

- заповідники, в тому числі історико-культурні, національні природні парки, заказники (крім мисливських), регіональні ландшафтні парки, ботанічні сади, дендрологічні і зоологічні парки, пам'ятки природи, заповідні урочища та парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва;
- вітчизняні дослідні господарства науково-дослідних установ і навчальних закладів сільськогосподарського профілю та професійно-технічних училищ;
- органи державної влади та органи місцевого самоврядування, органи прокуратури,
- заклади, установи та організації, які повністю утримуються за рахунок бюджету (за винятком Збройних Сил України та інших військових формувань, створених відповідно до законодавства України),
- спеціалізовані санаторії України для реабілітації хворих згідно із списком, затвердженим Міністерством охорони здоров'я України,
- дитячі санаторно-курортні та оздоровчі заклади України, громадські організації інвалідів України,

- підприємства та організації громадських організацій інвалідів, майно яких є їх поєсною власністю, де кількість інвалідів, які мають там основне місце роботи, становить протягом попереднього звітного періоду не менше 50 відсотків загальної чисельності працюючих, і за умови, що фонд оплати праці таких інвалідів становить протягом попереднього звітного періоду не менше 25 відсотків суми загальних витрат на оплату праці, що відносяться до складу валових витрат виробництва (обігу). Зазначені підприємства та організації громадських організацій інвалідів мають право застосовувати цю пільгу за наявності дозволу на право користування такою пільгою, який надається міжвідомчою Комісією з питань діяльності підприємств та організацій громадських організацій інвалідів відповідно до Закону України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні»;
- установи, організації та підприємства, що віднесені до відання Національної академії наук України;
- покупець об'єкта незавершеного будівництва на земельну ділянку, відведену під такий об'єкт, з моменту придбання об'єкта на строк будівництва, визначений умовами приватизації;
- підприємства, науково-дослідні інститути та організації, визначені статтею 3 Закону України «Про державну підтримку підприємств, науково-дослідних інститутів та організацій, які розробляють та виготовляють боєприпаси, їх елементи та вироби спецхімії»;
- на період дії Закону України «Про фіксований сільськогосподарський податок» власники земельних ділянок, земельних часток (паїв) та землекористу-

вачі за умови передачі земельних ділянок та земельних часток (паїв) в оренду платнику фіксованого сільськогосподарського податку;

- вітчизняні заклади культури, науки, освіти, охорони здоров'я, соціального забезпечення, фізичної культури та спорту, спортивні споруди, що використовуються ними за цільовим призначенням;
- зареєстровані релігійні та благодійні організації, що не займаються підприємницькою діяльністю.
- інноваційні підприємства сплачують земельний податок з урахуванням особливостей, встановлених законом України "Про інноваційну діяльність

Також не справляється плата:

- за сільськогосподарські угіддя зон радіоактивно забруднених територій, визначених статтею 2 Закону України "Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи " (зон відчуження, безумовного (обов'язкового) відселення, гарантованого добровільного відселення і посиленого радіоекологічного контролю), і хімічно забруднених сільськогосподарських угідь, на які запроваджено обмеження щодо ведення сільського господарства;
- за землі, що перебувають у тимчасовій консервації або у стадії сільськогосподарського освоєння;
- за землі державних сортовипробувальних станцій і сортодільниць, які використовуються для випробування сортів сільськогосподарських культур;
- за землі дорожнього господарства автомобільних доріг загального користування;
- за земельні ділянки державних, колективних і фермерських господарств, які зайняті молодими садами, ягідниками та виноградниками до вступу

їх у пору плодоношення, а також гібридними насадженнями, генофондовими колекціями багаторічних плодових насаджень;

- за землі кладовищ;
- за земельні ділянки, в межах граничних норм, встановлених Земельним кодексом України, інвалідів I і II груп,
- громадян, які виховують трьох і більше дітей,
- громадян, члени сімей яких проходять строкову військову службу,
- пенсіонерів,
- а також інших осіб, які користуються пільгами відповідно до Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту", громадян, яким у встановленому порядку видано посвідчення про те, що вони постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи.

Верховна Рада Автономної Республіки Крим, обласні, міські, селищні та сільські Ради можуть встановлювати пільги щодо плати за землю: часткове звільнення на певний строк, зменшення суми земельного податку лише за рахунок коштів, що зараховуються на спеціальні бюджетні рахунки відповідних бюджетів.

Якщо право на пільги у платника виникає протягом року, то він звільняється від сплати податку, починаючи з місяця, наступного за місяцем, в якому виникло це право. У разі втрати права на пільгу протягом року податок сплачується, починаючи з місяця, наступного за місяцем, в якому втрачено це право.

Якщо підприємства, установи та організації, що користуються пільгами щодо земельного податку, мають у підпорядкуванні госпрозрахункові підприємства або здають в тимчасове користування (оренду) земельні ділянки,

окремі будівлі або їх частини, податок за земельні ділянки, зайняті цими госпрозрахунковими підприємствами або будівлями (їх частинами), переданими в тимчасове користування, сплачується у встановлених розмірах на загальних підставах.

Обчислення і строки сплати земельного податку.

Підставою нарахування земельного податку є дані державного земельного кадастру.

Юридичні особи самостійно обчислюють суму земельного податку за формою встановленою Державною податковою службою України 26.10.2001 р. Розрахунок виконують станом на 1 січня і до 1 лютого подають відповідній державній податковій інспекції. Для нових введених земельних ділянок розрахунки розмірів податку подаються юридичними особами протягом місяця з дня виникнення права власності або користування земельною ділянкою. Нарухування земельного податку громадянам проводиться державними податковими інспекціями, які видають платникові до 15 липня поточного року платіжне повідомлення про сплату податку. За земельну ділянку, на якій розташована будівля, що перебуває у користуванні кількох юридичних осіб або громадян, земельний податок нараховується кожному з них пропорційно тій частині площі будівлі, що знаходиться в їх користуванні.

За земельну ділянку, на якій розташована будівля, що перебуває у спільній власності кількох юридичних осіб або громадян, земельний податок нараховується кожному з них пропорційно їх частці у власності на будівлю.

Земельний податок сплачується рівними частками власниками землі і землекористувачами – виробниками товарної, сільськогосподарської і рибної продукції та громадянами до 15 серпня і 15 листопада, а всіма іншими

платниками щоквартально до 15 числа наступного за звітним кварталом місяця.

Платники, яких своєчасно не було залучено до сплати земельного податку, сплачують податок не більш як за два попередні роки.

Перегляд неправильно нарахованого податку, стягнення або повернення його платнику допускаються не більше як за два попередні роки.

Відшкодування втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва.

Чинне законодавство передбачає необхідність відшкодування втрат сільськогосподарських угідь (ріллі, багаторічних насаджень, перелогів, сінокосів, пасовищ), лісових земель та чагарників як основного засобу виробництва в сільському і лісовому господарстві у п'яти випадках, а саме:

1) вилучення земельних ділянок із сільськогосподарськими угіддями, лісовими землями, що надані у постійне користування із земель державної та комунальної власності, відповідно до статті 149 Земельного кодексу України від 25.10.2001 № 2768-III, для потреб, не пов'язаних із сільськогосподарським і лісогосподарським виробництвом;

2) викуп земельних ділянок із сільськогосподарськими угіддями, лісовими землями, що перебувають у приватній власності, відповідно до Закону України від 17.11.2009 № 1559-VI «Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності», для потреб, не пов'язаних із сільськогосподарським і лісогосподарським виробництвом;

3) обмеження прав власників землі і землекористувачів, у тому числі орендарів, відповідно до статті 111 Земельного кодексу України від 25.10.2001 № 2768-III;

4) погіршення якості угідь внаслідок негативного впливу, спричиненого діяльністю громадян, юридичних осіб, органів місцевого самоврядування або держави;

5) виключення із господарського обігу сільськогосподарських угідь, лісових земель і чагарників внаслідок встановлення охоронних, санітарних та інших захисних зон.

Базою для визначення розміру втрат, що підлягають відшкодуванню, є площа відповідного сільськогосподарського угіддя або лісових земель:

- ріллі – земель, які систематично обробляють і використовують під посіви сільськогосподарських культур, включаючи посіви багаторічних трав, а також чисті пари (ГОСТ 26640-85), площі парників і теплиць (до ділянок ріллі не належать сіножаті і пасовища, що розорані з метою їх докорінного поліпшення і використовуються постійно під трав'яними кормовими культурами для сінокошення та випасання худоби, а також міжряддя садів, які використовуються під посіви);
- перелогів – орних земель, які раніше орали, а згодом більше року, починаючи з осені, не використовували для засіву сільськогосподарських культур і не готували під пар;
- багаторічних насаджень – земель, які використовуються під штучно створеними деревними, чагарниковими або трав'янистими багаторічними насадженнями, призначеними для отримання врожаю плодово-ягідних, технічних, лікарських культур, а також для декоративного оформлення територій (ГОСТ 26640-85) (до цих земель належать також землі під деревно-чагарниковою рослинністю, яку вирощують для реалізації квітів (троянд, жасмину та ін.), а також розсадники (за винятком лісових));

- сіножатей – сільськогосподарських угідь, які систематично використовуються для сінокосіння (ГОСТ 26640-85), до яких потрібно включати рівномірно вкриті деревною та чагарниковою рослинністю на площі до 20 % ділянки;
- пасовищ – сільськогосподарських угідь, які систематично використовуються для випасання худоби (ГОСТ 26640-85); рівномірно вкриті деревною та чагарниковою рослинністю на площі до 20% ділянки;
- лісових земель – лісових площ, які зайняті деревною та чагарниковою рослинністю, з повнотою насаджень від 0,2 до 1,0 (тобто крони дерев займають рівномірно щонайменше 20 % площі ділянки), в тому числі: полезахисних лісосмуг (лісові смуги, створені з метою захисту полів сівозмін, зрошувальної і осушувальної мережі від ерозії ґрунтів, засух та інших несприятливих впливів кліматичних факторів, а також стокорежуючі та садозахисні лісосмуги); інших захисних насаджень (площі, вкриті іншою штучно створеною захисною лісовою рослинністю); площі, не вкриті лісовою рослинністю, які підлягають залісненню (згарища; насадження, що загинули; вирубки, галявини, пустирі, рідколісся тощо); інших лісових земель (незімкнені лісові культури (штучно створені лісові насадження, які не переведені у вкриті лісовою рослинністю площі), лісові розсадники, плантації (на яких вирощується лісокультурний посадковий матеріал), лісові шляхи, просіки, протипожежні розриви, відомчі залізниці та автомобільні шляхи (держлігоспів, лісокомбінатів), ґрунтові дороги, стежки, квартальні просіки, технологічні коридо-

ри, волоки, просіки для візирів та окружних меж; плантації та шкільки всіх видів, дендрологічні сади, а також теплиці та оранжереї, призначені для вирощування садивного матеріалу);

- чагарників – земель, вкритих чагарниковою рослинністю (якщо висота від 50 см до 7 м і крона вкриває більше 20 % площі ділянки) на сільськогосподарських угіддях, присадибних землях громадян.

Чинні нормативи втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва, які підлягають відшкодуванню (у тисячах гривень за 1 гектар) були затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 17.11.1997 №1279 окремо для ріллі, багаторічних насаджень, сіножатей, пасовищ, першої групи лісів та другої групи лісів. У примітці до відповідних таблиць зазначено, що нормативи індексуються за галузями народного господарства.

Серйозним недоліком постанови Кабінету Міністрів України від 17.11.1997 №1279 є те, що нею не встановлені нормативи втрат сільськогосподарського виробництва для перелогів та нормативи втрат лісогосподарського виробництва для чагарників.

Варто зазначити, що у 2006 році в Україні зазнала змін класифікація лісів. Відповідно до статті 39 Лісового кодексу України (у редакції Закону України від 08.02.2006 № 3404-IV) та постанови Кабінету Міністрів України від 16.05.2007 № 733 «Про затвердження Порядку поділу лісів на категорії та виділення особливо захисних лісових ділянок», ліси України за екологічним і соціально-економічним значенням та залежно від основних виконуваних ними функцій поділяються не на дві групи, а на чотири категорії:

- ліси природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення (виконують особливі природоохоронні, естетичні, наукові функції тощо);

- рекреаційно-оздоровчі ліси (виконують переважно рекреаційні, санітарні, гігієнічні та оздоровчі функції);
- захисні ліси (виконують переважно водоохоронні, ґрунтозахисні та інші захисні функції);
- експлуатаційні ліси.

Фактично, колишні ліси другої групи в сучасних умовах варто відносити до експлуатаційних лісів, а ліси першої групи – до лісів природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення, рекреаційно-оздоровчих, а також захисних лісів.

Передбачену постановою Кабінету Міністрів України від 17.11.1997 №1279 індексацію нормативів втрат сільськогосподарського і лісгосподарського виробництва за галузями народного господарства за сучасних умов варто проводити на основі індексу цін реалізації продукції сільського господарства, що визначається на регулярній основі Державним агентством статистики України як середньозважена величина, яка враховує зміни середніх цін на основні види продукції за рік, або ряд років, з урахуванням всіх напрямків її реалізації (переробним підприємствам), на ринку, населенню в рахунок оплати праці, пайовикам в рахунок орендної плати за землю та майнових паїв (часток), на біржах, аукціонах, за іншими напрямками). Базою зважування для агрегування цих змін є фактичний обсяг реалізації відповідних видів продукції за звітний рік.

Значення індексу цін реалізації продукції сільського господарства за 1997-2010 роки та їх добутку за відповідний період наведено у табл. 9.2.

Таблиця 9.2

Індекси цін реалізації продукції сільського господарства
сільськогосподарськими підприємствами
(крім малих) за 1997-2010 роки

Рік	Сільськогосподарська продукція, відсотків до попереднього року	Добуток індексів цін реалізації з 1997 року
1997	105,1	105,1
1998	110,0	115,6
1999	129,2	149,4
2000	155,8	232,7
2001	105,0	244,4
2002	87,4	213,6
2003	120,6	257,6
2004	105,7	272,2
2005	108,1	294,3
2006	102,4	301,4
2007	138,0	415,9
2008	110,3	458,7
2009	106,4	488,1
2010	130,0	634,5

Таким чином, зважаючи на те, що згідно Національного класифікатора України ДК 009:2005 «Класифікація видів економічної діяльності» (NACE, Rev. 1.1-2002), сільське господарство, мисливство та лісове господарство розглядаються в межах однієї секції класифікації, нормативи втрат сільськогосподарського і лісгосподарського виробництва 1997 року варто індексувати на коефіцієнт 7,722 (див. табл. 9.3 та 9.4).

Таблиця 9.3

Проіндексовані за станом на 2011 рік нормативи втрат
сільськогосподарського виробництва, які підлягають
відшкодуванню, тис. гривень

Регіон	Рілля та перелог	Багаторічні насадження	Сіножаті	Пасовища
АР Крим	745,87	3206,64	160,39	155,13
Області:				
Вінницька	835,91	4478,68	220,69	196,45
Волинська	854,36	1390,96	712,59	571,58
Дніпропетровська	639,92	1123,78	156,76	159,38
Донецька	703,01	2474,59	203,86	201,78
Житомирська	623,94	5041,69	574,05	439,30
Закарпатська	1046,95	2644,63	631,35	485,79
Запорізька	535,68	1145,79	134,98	122,16
Івано-Франківська	858,61	1044,94	265,33	265,33
Київська	901,47	4751,66	535,44	334,44
Кіровоградська	633,20	736,45	186,80	159,61
Луганська	508,80	2864,86	290,50	145,48
Львівська	845,95	1100,62	354,44	327,41
Миколаївська	507,95	1783,32	134,13	131,58
Одеська	581,93	2237,53	214,13	148,42
Полтавська	736,68	2227,64	279,92	196,68
Рівненська	935,13	1527,03	691,04	457,30
Сумська	752,66	1508,26	390,66	255,13
Тернопільська	962,01	1533,43	421,39	309,81
Харківська	666,02	2492,20	191,81	155,83
Херсонська	597,91	1794,90	105,87	97,45
Хмельницька	833,36	2922,62	265,87	231,66
Черкаська	949,42	2563,40	441,47	184,17
Чернівецька	1080,62	4434,74	336,06	249,65
Чернігівська	720,69	1210,04	521,08	404,32
м. Київ	901,47	4751,66	535,44	334,44
м. Севастополь	745,87	3206,64	160,39	155,13

Таблиця 9.4

Проіндексовані за станом на 2011 рік нормативи втрат
лісогосподарського виробництва, які підлягають
відшкодуванню, тис. гривень

Регіон	Ліси природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення; рекреаційно-оздоровчі ліси; захисні ліси	Експлуатаційні ліси
АР Крим	950,58	-
Області:		
Вінницька	654,05	387,64
Волинська	600,00	355,21
Дніпропетровська	1119,69	-
Донецька	1259,46	-
Житомирська	579,15	342,86
Закарпатська	230,12	138,22
Запорізька	1937,45	-
Івано-Франківська	246,33	147,49
Київська	621,62	368,34
Кіровоградська	1228,57	728,18
Луганська	915,83	-
Львівська	541,31	321,24
Миколаївська	1865,64	-
Одеська	1094,98	-
Полтавська	1007,72	-
Рівненська	572,20	339,00
Сумська	614,67	363,71
Тернопільська	775,29	459,46
Харківська	709,65	-
Херсонська	1291,89	-
Хмельницька	719,69	426,25
Черкаська	585,33	346,72
Чернівецька	240,15	144,40
Чернігівська	579,15	342,86
м. Київ	621,62	-
м Севастополь	950,58	-

Індексація втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва має стати важливим кроком на шляху удосконалення економічного регулювання урбанізаційних процесів. Звичайно, вона має розглядатися лише як тимчасовий захід, що дозволить урахувати зростання цін на продовольство та продукцію лісового господарства за період, що пройшов з 1997 року.

**Практична
робота № 10**

**Розрахунок розміру відшкодування втрат
сільськогосподарського та лісогосподарського
виробництва (4 год.)**

Мета: навчитися розраховувати втрати і збитки сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва, спричинених вилученням сільськогосподарських і лісових угідь для цілей, не пов'язаних із веденням сільського та лісового господарства.

Завдання 1: розрахувати втрати сільськогосподарського виробництва при вилученні земель для несільськогосподарських потреб.

Розрахунок розміру втрат сільськогосподарського виробництва на певну земельну ділянку, що вилучається від власника землі або землекористувача і надається для несільськогосподарських потреб проводиться за формулою:

$$P_{\text{в.с.г.}} = \Pi_{\text{д}} \times H_{\text{в.с.г.}} \times \frac{Б\text{д}}{Б\text{о}} \times K_{\text{инт}}$$

де $P_{B.C.G.}$ – розмір втрат розмір втрат сільськогосподарського виробництва, тис. грн.;

P_{θ} – площа ділянки сільськогосподарських угідь (ріллі, багаторічних насаджень, сінокосів, пасовищ), що вилучається, га;

$H_{B.C.G.}$ – норматив втрат сільськогосподарського виробництва, тис. грн. (додаток Г);

B_{θ} – бал бонітету сільськогосподарських угідь (ріллі, багаторічних насаджень, сінокосів, пасовищ) земельної ділянки, що вилучається;

B_o – середньозважений бал бонітету відповідних сільсько-господарських угідь по області;

K_{INT} – коефіцієнт інтенсивності використання сільськогосподарських угідь.

Коефіцієнт використання сільськогосподарських угідь (K_{INT}) визначається за формулою:

$$K_{INT} = \frac{B_{\theta.d.3OP}}{B_{\theta.d.o.}}$$

де $B_{\theta.d.3OP}$ – оцінка сільськогосподарських угідь за диференційним доходом земельно-оціночного району, в якому розташована земельна ділянка, що відводиться, в балах;

$B_{\theta.d.o.}$ – середньозважена оцінка сільськогосподарських угідь в області за диференційним доходом в балах.

Дані бонітету сільськогосподарських угідь для земельної ділянки, що вилучається, та області, беруться з шкал бонітету ґрунтів, виконаних інститутом землеустрою та його філіалами в кожній області в 1993 році, а дані диференційного доходу – із матеріалів економічної оцінки земель господарств області.

При виконанні завдання 1 розрахунок розміру втрат сільськогосподарського виробництва виконується для земельних ділянок за різними варіантами і різними агро-виробничими групами ґрунтів. У висновку дається оцінка отриманих результатів та обґрунтовується оптимальний вибір земельної ділянки для несільськогосподарських потреб.

Результати розрахунку втрат сільськогосподарського виробництва, спричинених вилученням сільськогосподарських угідь заносять у форму таблиці 9.5.

Таблиця 9.5

Розрахунок розміру втрат сільськогосподарського виробництва, спричинених вилученням сільськогосподарських угідь із _____ району _____ області

№ п/п	Назва угідь	Варіант	Шифр агро-виробничої групи ґрунтів	Бал бонітету агрогрупи ґрунтів	Площа агрогрупи ґрунтів, га	Середній бал бонітету по області	Норматив втрат, тис. / га	Коефіцієнт інтенсивності використання с/г угідь	Розмір втрат тис. грн.
Всього									

Завдання 2: розрахувати втрати лісгосподарського виробництва, спричинені вилученням лісових угідь.

Втрати лісгосподарського виробництва спричинені вилученням лісових угідь (вкритих лісовою рослинністю

земельних ділянок незамкнених лісових культур, лісових розсадників, плантацій, рідколісся, згарищ, загиблих насаджень, зрубів, галявин, лісових шляхів, просік проти-пожежних розривів тощо) для використання їх з метою, не пов'язаною з веденням лісового господарства, визначаються на основі нормативів втрат по Автономній Республіці Крим, областях, містах Києву та Севастополю за формулою:

$$P_{B.L.G.} = P_0 \times H_{B.L.G.} \times K$$

де $P_{B.L.G.}$ – розмір втрат лісогосподарського виробництва, тис. грн.;

P_0 – площа ділянки лісових угідь, що вилучаються, га;

$H_{B.L.G.}$ – норматив втрат лісогосподарського виробництва, тис. грн. (додаток Г);

K – коефіцієнт продуктивності лісових угідь (додаток Г).

При розрахунку втрат лісогосподарського виробництва чагарники прирівнюються до лісів II групи.

Втрати сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва, зумовлені вилученням сільськогосподарських угідь, лісових земель та чагарників, підлягають відшкодуванню після затвердження проекту відведення земель, і зараховуються на спеціальні рахунки відповідних місцевих рад у таких розмірах:

- Автономній Республіці Крим, обласним радам – 25%;
- Районним радам – 15%;
- Міським, сільським, селищним радам – 60%;
- Міським радам Києва і Севастополя – 100%.

Результати розрахунку втрат лісогосподарського виробництва, спричинених вилученням лісових угідь заносять у форму таблиці 9.6.

Таблиця 9.6

Розрахунок розміру втрат лісогосподарського виробництва,
спричинених вилученням лісових угідь із _____
_____ району _____ області

№ п/п	Назва угідь	Група лісів	Площа, га	Норматив втрат для лісів, по області, тис. грн./га	Група родючості ґрунтів	Ступінь зволоженості ґрунтів	Коефіцієнт продуктивності за типами лісорослинних умов	Розмір втрат, тис. грн.
Всього								

Завдання 3: розрахувати збитки, заподіяні власникам землі та землекористувачам.

Розмір збитків, нанесених сільськогосподарським підприємствам, організаціям і установам внаслідок вилучення сільськогосподарських угідь, визначається за формулою:

$$W = P_3 \times U \times C$$

де W_3 – вартість збитків, нанесених сільськогосподарському підприємству або громадянину, грн.;

P_3 – площа земельної ділянки, що вилучається, га;

U – середня урожайність сільськогосподарських культур з 1 га в центнерах;

C – ринкова ціна 1 центнера сільськогосподарської продукції.

Результати розрахунків заносять у таблицю 9.7.

Таблиця 9.7

Розрахунок розміру збитків сільськогосподарського виробництва,
пов'язаних з вилученням земель із користування _____
району _____ області

№ п/п	Площа земельної ділянки	Назва с/г культури	Урожайність с/г культури, ц/га	Ринкова ціна 1 ц продукції, грн./ц	Розмір збитків, тис. грн.
Всього					

Питання для самоконтролю

1. Які законодавчі акти регламентують справляння плати за землю?
2. Які завдання справляння плати за землю?
3. Як визначається розмір земельного податку?
4. Дайте визначення земельного податку та орендної плати. Яка між ними різниця?
5. Як використовуються кошти, які надходять від сплати земельного податку?
6. У яких випадках розраховуються розміри відшкодування втрат сільськогосподарського та лісгосподарського виробництва?
7. Які показники використовуються для розрахунку розміру відшкодування втрат?

Література

1. Мірошніченко А.М. Земельне право України: Навч. посіб. / Інститут законодавства Верховної Ради України. – К.: Ін-т законодавства ВРУ, 2007. – 432 с.
2. Земельний кодекс України: чинне законодавство із змінами та допов. на 10 вересня 2019 року : Офіц. текст. – К.: Алерта, 2019. – 124 с.
3. Мартин А.Г., Шиянов О.Ю. Відшкодування втрат сільськогосподарського виробництва при погіршенні якості земель сільськогосподарського призначення // Землеустрій і кадастр. – № 4. – 2009. – С. 82–89.
4. Мартин А.Г., Шиянов О.Ю. Індексція нормативів втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва. Київ: Земельна спілка України, 2011.
5. Методичні вказівки до виконання розрахунково-графічної роботи “Визначення втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва та збитків заподіяних власникам землі і землекористувачам внаслідок вилучення (викупу) земель” / Корнілов Л.В., Кібукевич О.М., Трохимець С.М. – Рівне: НУВГП. – 2012. – 24 с.
6. Лісовий Кодекс України. – К.: ТОВ “Одісей”, 2002. – 51 с.
7. Постанова Кабінету Міністрів України “Про розміри і порядок визначення втрат сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва, які підлягають відшкодуванню” №1279 від 17.11.1997 р.

ТЕМА 10

ПОВНОВАЖЕННЯ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ГАЛУЗІ РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН

До повноважень Верховної Ради України в галузі земельних відносин належить:

- прийняття законів у галузі регулювання земельних відносин;
- визначення засад державної політики в галузі використання та охорони земель;
- затвердження загальнодержавних програм щодо використання та охорони земель;
- встановлення і зміна меж районів і міст;
- погодження питань, пов'язаних із зміною цільового призначення особливо цінних земель державної та комунальної власності, припинення права постійного користування ними відповідно до цього Кодексу;
- вирішення інших питань у галузі земельних відносин відповідно до Конституції України.

До повноважень Верховної Ради Автономної Республіки Крим у галузі земельних відносин на території республіки належить:

- розпорядження землями, що знаходяться у спільній власності територіальних громад;
- забезпечення реалізації державної політики в галузі використання та охорони земель;
- погодження загальнодержавних програм використання та охорони земель, участь у їх реалізації в межах території Автономної Республіки Крим;
- затвердження та участь у реалізації республіканських програм використання земель, підвищення родючості ґрунтів, охорони земель;
- координація діяльності районних і міських (міст республіканського значення) рад у галузі земельних відносин;
- координація діяльності місцевих органів земельних ресурсів;
- координація здійснення контролю за використанням та охороною земель;
- встановлення і зміна меж сіл, селищ, що не входять до складу відповідного району;
- вирішення інших питань у галузі земельних відносин відповідно до закону.

До повноважень обласних рад у галузі земельних відносин на території області належить:

- розпорядження землями, що знаходяться у спільній власності територіальних громад;
- забезпечення реалізації державної політики в галузі використання та охорони земель;
- погодження загальнодержавних програм використання та охорони земель, участь у їх реалізації на відповідній території;

- затвердження та участь у реалізації регіональних програм використання земель, підвищення родючості ґрунтів, охорони земель;
- координація діяльності місцевих органів земельних ресурсів;
- організація землеустрою;
- встановлення та зміна меж сіл, селищ, що не входять до складу відповідного району, або у разі, якщо районна рада не утворена;
- вирішення земельних спорів;
- вирішення інших питань у галузі земельних відносин відповідно до закону.

До повноважень Київської і Севастопольської міських рад у галузі земельних відносин на їх території належить:

- розпорядження землями територіальної громади міста;
- передача земельних ділянок комунальної власності у власність громадян та юридичних осіб відповідно до цього Кодексу;
- надання земельних ділянок у користування із земель комунальної власності відповідно до цього Кодексу;
- вилучення земельних ділянок із земель комунальної власності в порядку, передбаченому цим Кодексом;
- викуп земельних ділянок для суспільних потреб міста;
- припинення права користування земельними ділянками у випадках, передбачених цим Кодексом;
- прийняття рішення щодо звільнення самовільно зайнятих земельних ділянок;

- підготовка висновків щодо вилучення (викупу) та надання земельних ділянок із земель державної власності, що проводяться органами виконавчої влади;
- встановлення та зміна меж сіл, селищ, районів у містах;
- організація землеустрою;
- координація діяльності місцевих органів земельних ресурсів;
- здійснення контролю за використанням і охороною земель комунальної власності, додержанням земельного та екологічного законодавства;
- обмеження, тимчасова заборона (зупинення) чи припинення використання земельної ділянки громадянами та юридичними особами в разі порушення ними вимог земельного законодавства;
- інформування населення щодо надання, вилучення (викупу) земельних ділянок;
- вирішення земельних спорів;
- вирішення інших питань у галузі земельних відносин відповідно до закону.

До повноважень районних рад у галузі земельних відносин на території району належить:

- розпорядження землями на праві спільної власності відповідних територіальних громад;
- координація діяльності місцевих органів земельних ресурсів;
- забезпечення реалізації державної політики в галузі охорони та використання земель;
- організація землеустрою та затвердження землепорядних проектів;
- вирішення земельних спорів;

- встановлення та зміна меж сіл, селищ, які входять до складу відповідного району;
- вирішення інших питань у галузі земельних відносин відповідно до закону.

До повноважень сільських, селищних, міських рад та їх виконавчих органів у галузі земельних відносин належить:

- розпорядження землями територіальних громад;
- передача земельних ділянок комунальної власності у власність громадян та юридичних осіб відповідно до цього Кодексу;
- надання земельних ділянок у користування із земель комунальної власності відповідно до цього Кодексу;
- вилучення земельних ділянок із земель комунальної власності відповідно до цього Кодексу;
- викуп земельних ділянок для суспільних потреб відповідних територіальних громад сіл, селищ, міст;
- організація землеустрою;
- координація діяльності місцевих органів земельних ресурсів;
- здійснення контролю за використанням та охороною земель комунальної власності, дотриманням земельного та екологічного законодавства;
- обмеження, тимчасова заборона (зупинення) використання земель громадянами і юридичними особами у разі порушення ними вимог земельного законодавства;
- підготовка висновків щодо вилучення (викупу) та надання земельних ділянок відповідно до цього Кодексу;

- встановлення та зміна меж районів у містах з районним поділом;
- інформування населення щодо вилучення (викупу), надання земельних ділянок;
- внесення пропозицій до районної ради щодо встановлення і зміни меж сіл, селищ, міст;
- вирішення земельних спорів;
- вирішення інших питань у галузі земельних відносин відповідно до закону.

До повноважень виконавчих органів сільських, селищних, міських рад у галузі земельних відносин на території сіл, селищ, міст належить:

- надання відомостей з Державного земельного кадастру відповідно до закону;
- вирішення інших питань у галузі земельних відносин відповідно до закону.

До повноважень Кабінету Міністрів України в галузі земельних відносин належить:

- розпорядження землями державної власності в межах, визначених цим Кодексом;
- реалізація державної політики у галузі використання та охорони земель;
- викуп земельних ділянок для суспільних потреб у порядку, визначеному законом;
- координація проведення земельної реформи;
- розроблення і забезпечення виконання загальнодержавних програм використання та охорони земель;
- організація ведення державного земельного кадастру, державного контролю за використанням і охороною земель та здійснення землеустрою;

- встановлення порядку проведення моніторингу земель;
- внесення до Верховної Ради України пропозицій щодо встановлення та зміни меж районів, міст;
- вирішення інших питань у галузі земельних відносин відповідно до закону.

До повноважень центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, у галузі земельних відносин належить:

- участь у розробленні загальнодержавних і регіональних програм використання та охорони земель;
- участь у формуванні державної політики в галузі охорони та раціонального використання земель;
- організація моніторингу земель;
- вирішення інших питань у галузі земельних відносин відповідно до закону.

До повноважень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, у галузі земельних відносин належить:

- участь у реалізації загальнодержавних і регіональних програм використання та охорони земель;
- участь у розробці проектів нормативно-правових актів у галузі охорони земель та відтворення родючості ґрунтів;
- координація і забезпечення здійснення оцінки впливу на довкілля;
- внесення пропозицій щодо формування державної політики в галузі охорони та раціонального використання земель;

- здійснення міжнародного співробітництва з питань охорони земель;
- вирішення інших питань у галузі земельних відносин відповідно до закону.

До компетенції центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, у галузі земельних відносин, належить здійснення державного контролю за додержанням органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями всіх форм власності, громадянами України, іноземцями та особами без громадянства, а також іноземними юридичними особами вимог законодавства про використання та охорону земель щодо:

- консервації деградованих і малопродуктивних земель;
- збереження водно-болотних угідь;
- виконання екологічних вимог при наданні у власність і користування, в тому числі в оренду, земельних ділянок;
- здійснення заходів щодо запобігання забрудненню земель хімічними і радіоактивними речовинами, відходами, стічними водами;
- додержання режиму використання земель природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення;
- додержання екологічних нормативів з питань використання та охорони земель;

- установлення та використання водоохоронних зон і прибережних захисних смуг, а також додержання режиму використання їх територій;
- вирішення інших питань, визначених законами України та покладених на нього актами Президента України.

До повноважень центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері земельних відносин, належить:

- здійснення нормативно-правового забезпечення у сфері земельних відносин;
- забезпечення проведення земельної реформи;
- розробка та забезпечення реалізації загальнодержавних, регіональних програм використання та охорони земель;
- забезпечення здійснення землеустрою, моніторингу земель і державного контролю за використанням та охороною земель;
- забезпечення проведення державної експертизи документації із землеустрою у випадках та порядку, визначених законом, ведення та адміністрування Державного земельного кадастру, охорони земель, реформування земельних відносин;
- розроблення економічного механізму регулювання земельних відносин;
- участь у розробленні заходів щодо розвитку ринку земель;
- міжнародне співробітництво в галузі земельних відносин;
- вирішення інших питань, визначених законами України та покладених на нього актами Президента України.

До повноважень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин, належить:

- внесення в установленому порядку пропозицій щодо розпорядження землями державної та комунальної власності, встановлення меж області, району, міста, району в місті, села і селища, регулювання земельних відносин;
- участь у розробленні та виконанні державних, галузевих, регіональних та місцевих програм з питань регулювання земельних відносин, раціонального використання земель, їх відтворення та охорони, встановлення меж області, району, міста, району в місті, села і селища, у проведенні моніторингу земель, територіальному плануванні;
- організація проведення робіт, пов'язаних із реалізацією земельної реформи;
- проведення відповідно до законодавства моніторингу земель та охорони земель;
- ведення та адміністрування Державного земельного кадастру;
- участь у державному регулюванні планування територій;
- проведення державної експертизи землепорядної документації;
- здійснення заходів щодо вдосконалення порядку ведення обліку і підготовки звітності з регулювання земельних відносин, використання та охорони земель, формування екомережі;
- розпорядження землями державної власності в межах, визначених цим Кодексом;
- вирішення інших питань, визначених законами України та покладених на нього актами Президента України.

До повноважень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері здійснення державного нагляду (контролю) в агропромисловому комплексі, у сфері земельних відносин, належить організація та здійснення державного нагляду (контролю) за дотриманням земельного законодавства, використанням та охороною земель усіх категорій і форм власності, у тому числі за:

- веденням державного обліку і реєстрацією земель, достовірністю інформації про наявність та використання земель;
- виконанням умов зняття, збереження і використання родючого шару ґрунту під час проведення гірничодобувних, геологорозвідувальних, будівельних та інших робіт, пов'язаних із порушенням ґрунтового покриву, своєчасним проведенням рекультивації порушених земель в обсягах, передбачених відповідним робочим проектом землеустрою;
- дотриманням вимог земельного законодавства при набутті права власності на земельні ділянки за договорами купівлі-продажу, міни, дарування, застави та іншими цивільно-правовими угодами;
- дотриманням органами державної влади, органами місцевого самоврядування, юридичними та фізичними особами вимог земельного законодавства та встановленого порядку набуття і реалізації права на землю;
- дотриманням правил, установленого режиму експлуатації протиерозійних, гідротехнічних споруд, збереженням захисних насаджень і межових знаків;
- проведенням землеустрою, виконанням заходів, передбачених проектами землеустрою, зокрема

за дотриманням власниками та користувачами земельних ділянок вимог, визначених у проектах землеустрою;

- розміщенням, проектуванням, будівництвом та введенням в експлуатацію об'єктів, що негативно впливають або можуть вплинути на стан земель;
- здійсненням заходів, передбачених відповідними робочими проектами землеустрою, стосовно захисту земель від водної і вітрової ерозії, селів, підтоплення, заболочення, засолення, солонцювання, висушування, ущільнення та інших процесів, що призводять до погіршення стану земель, а також щодо недопущення власниками та користувачами земельних ділянок псування земель шляхом їх забруднення хімічними та радіоактивними речовинами і стічними водами, засмічення промисловими, побутовими та іншими відходами, заростання чагарниками, дрібноліссям та бур'янами;
- дотриманням строків своєчасного повернення тимчасово зайнятих земельних ділянок та обов'язковим виконанням заходів щодо приведення їх у стан, придатний для використання за призначенням;
- дотриманням порядку визначення та відшкодування втрат сільськогосподарського та лісгосподарського виробництва;
- використанням земельних ділянок відповідно до цільового призначення;
- дотриманням вимог земельного законодавства органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування з питань передачі земель у власність та надання у користування, у тому числі в оренду, зміни цільового призначення, вилучення, викупу, продажу земельних ділянок або прав на них на конкурентних засадах;

- вирішенням інших питань, визначених законами України та покладених на нього актами Президента України.

До повноважень Ради міністрів Автономної Республіки Крим у галузі земельних відносин належить:

- розпорядження землями державної власності в межах, визначених цим Кодексом;
- участь у розробленні та забезпеченні виконання загальнодержавних і республіканських програм з питань використання та охорони земель;
- координація здійснення землеустрою і державного контролю за використанням та охороною земель;
- підготовка висновків щодо надання або вилучення (викупу) земельних ділянок;
- викуп земельних ділянок для суспільних потреб у порядку, визначеному законом;
- здійснення контролю за використанням коштів, що надходять у порядку відшкодування втрат сільськогосподарського і лісгосподарського виробництва, пов'язаних із вилученням (викупом) земельних ділянок;
- внесення до Кабінету Міністрів України пропозицій щодо встановлення та зміни меж районів, міст;
- вирішення інших питань у галузі земельних відносин відповідно до закону.

До повноважень місцевих державних адміністрацій у галузі земельних відносин належить:

- розпорядження землями державної власності в межах, визначених цим Кодексом;
- участь у розробленні та забезпеченні виконання загальнодержавних і регіональних (республікан-

- ських) програм з питань використання та охорони земель;
- координація здійснення землеустрою та державного контролю за використанням та охороною земель;
 - підготовка висновків щодо надання або вилучення (викупу) земельних ділянок;
 - викуп земельних ділянок для суспільних потреб у межах, визначених законом;
 - підготовка висновків щодо встановлення та зміни меж сіл, селищ, районів, районів у містах та міст;
 - здійснення контролю за використанням коштів, що надходять у порядку відшкодування втрат сільськогосподарського і лісгосподарського виробництва, пов'язаних із вилученням (викупом) земельних ділянок;
 - координація діяльності державних органів земельних ресурсів;
 - внесення до Кабінету Міністрів України пропозицій щодо встановлення та зміни меж районів, міст у порядку, визначену законом;
 - вирішення інших питань у галузі земельних відносин відповідно до закону.

Державні органи приватизації здійснюють продаж земельних ділянок, на яких розташовані об'єкти, які підлягають приватизації.

**Практична
робота № 11**

**Встановлення повноважень органів державної
влади та місцевого самоврядування у галузі
регулювання земельних відносин (2 год.)**

Мета: вивчити повноваження органів державної влади та місцевого самоврядування різних рівнів в регулюванні земельних відносин.

Завдання 1: законспектувати та вивчити повноваження органів державної влади та місцевого самоврядування в галузі регулювання земельних відносин.

**Питання для
самоконтролю**

1. Які законодавчі акти України визначають повноваження органів державної влади та місцевого самоврядування у сфері земельних відносин?
2. Які повноваження місцевих Рад (сільських, селищних, міських) у сфері земельних відносин?
3. Які інструменти впливу мають місцеві Ради для регламентації збалансованого використання земельних ресурсів?
4. Які функції виконує землевпорядник сільських та селищних Рад?
5. Перечисліть повноваження місцевих державних адміністрацій у галузі земельних відносин.

Література

1. Земельний кодекс України: чинне законодавство із змінами та допов. на 10 вересня 2019 року : Офіц. текст. – К.: Алерта, 2019. – 124 с.
2. Конституція України. Документ 254к/96-ВР, чинний, поточна редакція від 01.01.2020, підстава – 27-ІХ.
3. Земельні відносини в Україні: Законодавчі акти і нормативні документи // Держкомзем України. – К: Урожай, 1998. – 816 с.
4. Теоретичні основи державного земельного кадастру: Навчальний посібник / За ред. М.Г. Ступеня. – Львів: Апріорі, 2003. – 341 с.
5. Третяк А.М. Управління земельними ресурсами та реєстрація землі в Україні. – К, 1998. – 224 с.
6. Земельне право України: Підручник / За ред. Погрібного О.О., Каракаша І.І.. – К.: Істина, 2003. – 448 с.

ДОДАТКИ

Додаток А
Форма 6-зем – розподіл земель за власниками землі,
землекористувачами, угіддями та видами економічної діяльності
станом на 1.01.2017 р.

Но- мер ряд- ка	Адміністра- тивні утво- рення	Кількість власників землі та земле- користувачів	Загальна площа земель, всього (гр. 3+21+ 34+63+ 66+67+72)	Сільськoгoспoдaрські землі									
				всього (гр. 4+14+ 15+16+ 17+18+ 20)	у тому числі								
					сільськoгoспoдaрські угіддя								
					з них								
					всього (гр. 5+6+ 7+11+12)	рілля	перелог	всього (гр. 8+9+10)	багаторічні насадження		у тому числі		інших багаторіч- них наса- джень
садів	вино- град- ників	8	9	10									
A	Б	І	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
1	Батківська	1264	4389.2000	2863.3212	2750.1212	1660.4000		5.3000	5.3000				
2	Вербівщина	1333	2130.0000	1929.4371	1875.4371	1413.9000	2.0000	16.4000	16.4000				
3	Гайська	1890	5028.0000	4635.1158	4535.0709	3581.4000	167.3000	60.5000	41.5000			19.0000	
4	Годубицька	1276	3994.6000	1670.8806	1631.7806	935.5000		5.4000	5.4000				
5	Заболотців- ська	2165	4589.7000	3831.6438	3693.9000	2121.4000		4.4000	4.4000				
6	Комарівська	1302	3971.0000	2889.0504	2825.7504	1763.1000		1.7000	1.7000				
7	Лешнівська	2031	6271.0000	3450.6996	3348.0996	2238.1000		16.7000	0.7000			16.0000	
8	Маркопіль- ська	1509	2223.0000	1716.9508	1673.9508	1172.5500	17.8000	10.0500	10.0500				
9	Наквашан- ська	1923	3018.8000	2341.4012	2263.7012	1427.2000		52.6000	52.6000				

Продовження дод. А

А	Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
10	Паликорівська	919	2660.6000	2363.0799	2311.8799	1766.7200		14.7200	14.7200		
11	Пеняківська	1681	4552.8000	2534.3450	2480.5450	1538.5000	8.0000	11.4000	11.4000		
12	Підгорецька	980	5753.7000	1638.4357	1595.8357	969.7000		83.9000	83.9000		
13	Пониквянська	1880	4372.8000	3187.7958	3123.6958	2608.0000					
14	Пониквицька	2797	7798.3000	4667.8909	4542.1909	3030.8940		88.6000	88.6000		
15	Поповецька	1840	3261.3000	2437.5098	2360.1098	1680.6000		30.3000	30.3000		
16	Ражнівська	752	5974.9000	2123.3840	2037.0671	551.5000		62.3831	6.7000		55.6831
17	Смілянська	900	992.0000	731.0504	713.0504	417.1400		61.3000			61.3000
18	сmt. Підка- мись	2333	2445.3000	1542.4860	1501.0860	1222.5900		42.3400	42.3400		
19	Станіслав- чицька	1101	8272.2000	3198.5135	3130.7535	790.9000		75.8000	27.8000		48.0000
20	Суховійська	1639	3558.8000	3346.8333	3258.9333	2398.6000		94.3000	94.3000		
21	Черницька	845	3170.5000	2166.2917	2122.8917	1202.4500	39.0500	8.0000	8.0000		
22	Шнпрівська	1314	7337.7000	3951.6291	3870.4291	2038.9000	8.6000	22.0000			22.0000
23	Язлівчицька	3110	9102.3000	4698.4142	4560.8142	2685.8842		109.9300	48.6300		61.3000
24	Ясенівська	2370	7215.0000	4719.0645	4603.8645	2841.1000		122.9000	122.9000		
25	м. Броди	8168	4121.5000	713.2913	676.5713	513.4175		7.9338	1.0812		6.8526
	Бродівський район	47065	116205.0000	69348.5156	67487.5300	42570.4457	242.7500	1008.8569	718.7212		290.1357

Продовження дод. А

Сільськогосподарські землі													
у тому числі													
Но- мер ряд- ка	Адміністративні утворення	сільськогосподарські угіддя			під господар- ськими будівлями і дворами	під господар- ськими шляхами і прогона- ми	землі, які перебу- вають у стадії меліора- тивного будівни- цтва та віднов- лення родю- чості	землі тимча- сової консер- вації	забуднені сільськогоспо- дарські угіддя, які не вико- ристовуються в сільськогос- подарському виробництві		ін- ші		
		з них											
		пасовища											
		всього	з усіх пасо- вищ - гір- ські										
									сіножаті				
A	Б	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20		
1	Батьківська	882.3269	202.0943		52.3000	60.9000							
2	Вербівчицька	135.0286	308.1085		27.7000	26.3000							
3	Гайвська	235.7500	490.1209		66.8500	33.1949							
4	Голубицька	201.0000	489.8806		26.4000	12.7000							
5	Заболотцівська	604.7000	963.4000		88.8000	48.9438							
6	Комарівська	822.6000	238.3504		33.9000	29.4000							
7	Лешнівська	517.6298	575.6698		73.3000	29.3000							

Продовження дод. А

А	Б	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
8	Маркопільська	233.4000	240.1508		24.4000	18.6000					
9	Навашанська	321.3000	462.6012		46.9000	30.8000					
10	Паликорівська	330.7800	199.6599		30.6000	20.6000					
11	Пеняківська	341.6000	581.0450		34.4000	19.4000					
12	Підгорецька	162.4800	379.7557		25.1000	17.5000					
13	Пониквянська	44.3000	471.3958		36.8000	27.3000					
14	Пониковицька	579.0775	843.6194		90.7000	35.0000					
15	Поповецька	277.4000	371.8098		35.6000	41.8000					
16	Ражнівська	1017.3700	405.8140		54.4000	31.9169					
17	Смілянська	160.7500	73.8604		9.6000	8.4000					
18	сmt. Підкамінь	94.8000	141.3560		28.1000	13.3000					
19	Станіславчицька	1116.1600	1147.8935		32.7600	35.0000					
20	Суховільська	238.0000	528.0333		53.6000	34.3000					
21	Черницька	293.4000	579.9917		21.1000	22.3000					
22	Шнирівська	1297.8291	503.1000		56.8000	24.4000					
23	Язлівчицька	947.3000	817.7000		52.2000	85.4000					
24	Ясенівська	462.3400	1177.5245		57.4000	57.8000					
25	м. Броди	46.9200	108.3000		18.9600	17.7600					
	Бродівський район	11364.2419	12301.2355		1078.6700	782.3156					

Продовження дод. А

		Ліси та інші лісовкриті площі														з усіх лісів та інших лісовкритих площ									
		у тому числі																							
		лісові землі																							
		з них																							
		всього (гр.22+ +28)				вкриті лісовою (деречною та чагарниковою) рослинністю				не вкритих лісовою рослинністю				інші лісові землі				чагарники							
		всього (гр.23+ 26+27)				всього				у тому числі				вкритих лісовою рослинністю				інші лісові землі				чагарники			
										поме- нних за- хисних лісо- наса- джень															

Продовження дод. А

А	Б	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33
10	Паміжкорівська	157.7463	154.7463	154.7463		16.0000			3.0000	19.0000	138.7463	131.6000	16.0000	
11	Пенківська	1795.5000	1782.8000	1703.7000			39.4000	39.7000	12.7000		1795.5000	1620.0000	27.0000	
12	Підгорецька	3849.1000	3841.8000	3685.4000		22.4000	86.1000	70.3000	7.3000	451.3000	3397.8000	3402.5000	59.0000	124.0000
13	Пониквинська	990.3000	983.6000	934.9000			12.5000	36.2000	6.7000	68.3000	918.1000	859.9000	65.0000	13.2000
14	Пониквинська	2555.6000	2520.9000	2263.5000		183.7000	35.7000	221.7000	34.7000	305.6000	2138.6000	1892.9000	304.0000	57.1000
15	Поговська	666.4936	662.4936	644.1936			1.3000	17.0000	4.0000	41.0000	625.4936	580.7000	41.0000	
16	Ражнівська	3539.5000	3522.3000	3379.7000			18.4000	124.2000	17.2000	410.4000	3128.6000	2778.4000	244.0000	318.3000
17	Смілянська	79.8000	77.9000	71.7000		71.7000	5.5000	0.7000	1.9000	79.8000			71.7000	
18	с.мт. Підкамінь	748.1502	734.8502	690.1502		10.0000	2.9000	41.8000	13.3000	59.7000	688.4502	591.0000	58.0000	33.9000
19	Станіславчинська	4736.4000	4733.6000	4409.3000		81.0000	25.1000	299.2000	2.8000	459.0000	4277.4000	3914.4000	369.7000	116.1000
20	Суховільська	100.1000	94.1000	81.0000			0.9000	12.2000	6.0000		100.1000	76.0000		
21	Черницька	920.0000	917.4000	835.3000			6.6000	75.5000	2.6000	179.2000	740.8000	230.6000	129.0000	
22	Пнірівська	2962.0000	2950.8000	2794.7000		8.0000	22.1000	134.0000	11.2000	202.0000	2748.9000	2567.6000	202.0000	
23	Язлівчинська	3708.3200	3633.9000	3455.9000		80.0000	10.2000	167.8000	74.4200	605.2200	3099.3000	2803.6000	333.0000	311.7000
24	Ясенівська	2125.1000	2008.4000	1920.6000		16.4000	13.3000	74.5000	116.7000	81.0000	2042.7000	1583.5000	101.0000	
25	м. Броди	2489.7575	2476.7575	2286.6575		25.0000	21.7000	168.4000	13.0000	232.0000	2242.7575	1490.0000	193.8000	567.1000
Вродиський район		39659.0242	38749.8996	36622.8996		726.0000	397.1000	1729.9000	909.1246	4283.1200	35207.3042	30926.0000	2733.2000	1752.7000

Продовження дод. А

Но- мер ряд- ка	Адміністративні утворення	Забудовані землі										
		у тому числі										
		під житловою забудовою		Всього (гр.35+ 36+37+38+ 42+43+44+ 45+50+55)	землі промис- ловості	землі під відкритими розробками, кар'єрами, шахтами та відповідними спорудами				землі комер- ційного викорис- тання	землі громад- ського призна- чення	землі зміша- ного викорис- тання
						всього (гр.39+ 40+41)	під торфо- розра- ботки, камні, які експлуа- тують	відкриті розра- ботки та кар'єри, які експлуа- тують	інші (під відпра- цьовані розробки та кар'єри; закриті шахти; шахти, які не експлуа- тують)			
		34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44
A	Б											
1	Батьківська	106.4857	20.2907			36.6000			36.6000	0.2700	6.1237	0.4256
2	Вербівчицька	60.6293	6.8000			27.7000			27.7000	0.4100	1.7000	0.1493
3	Гайська	92.8842	14.2000							1.2439	7.1577	0.7475
4	Голубицька	36.8194	6.2000							0.1401	3.8500	1.8193
5	Заболотцівська	365.6016	33.3100		1.9000	51.9000			51.9000	0.5700	21.3000	5.8229
6	Комерівська	108.0496	27.6927			37.1000			37.1000	0.9000	6.2000	0.5436
7	Лешнівська	206.7180	7.3000			91.0000			91.0000	0.9093	5.4760	3.2327
8	Маркопільська	40.8308	10.7000							0.1906	3.3000	0.1402
9	Накашанська	84.9451	16.0000			6.4000			6.4000	0.4166	5.5976	0.1809
10	Паликорів- ська	89.2536	24.4000							0.2087	3.9733	0.2425

Продовження дод. А

А	Б	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44
11	Пеняківська	124.9550	25.6000			41.7000			41.7000	0.6027	8.4097	2.0026
12	Підгорецька	103.0846	21.0000		1.4000	7.0000		4.3000	2.7000	0.7800	11.2000	5.4288
13	Пониквянська	96.3042	8.8000		2.1000	3.2000		3.2000		0.7500	6.2000	1.4942
14	Пониквицька	220.6326	42.8021		5.1105					1.6900	12.9332	3.9196
15	Поповельська	66.2882	15.4000							0.2200	4.3700	0.6982
16	Ражнівська	78.2860	40.2000							0.1500	5.2000	1.3360
17	Смілянська	164.5280	8.0000		24.5434	17.0000			17.0000	0.0300	0.3000	8.3296
18	сmt. Підкамінь	104.1848	17.8277		2.1533					1.7168	17.5900	5.2627
19	Станіслав- чицька	80.3888	5.5000							0.5000	3.5925	11.0988
20	Суховільська	91.4667	29.4000			1.0000			1.0000	0.3622	4.2200	0.6307
21	Черницька	44.4413	3.8000		0.8000	3.2000			3.2000	0.2900	3.9000	0.2213
22	Шнірківська	280.0709	5.8000		0.5000	120.2000			120.2000	0.7000	8.6000	83.9709
23	Язлівницька	563.3576	52.5000			317.3000			317.3000	1.1400	6.4000	116.3576
24	Ясенівська	248.1376	14.6000		4.0220	2.7000			2.7000	1.1073	13.3000	1.4781
25	м. Броди	768.2129	40.2248	38.6916	53.0904	15.0000		6.4000	8.6000	19.7009	37.2329	219.7930
	Бродівський район	4226.5565	498.3480	38.6916	95.6196	779.0000		13.9000	765.1000	34.9991	208.1266	475.3266

Продовження дод. А

Забудовані землі												
Но- мер ряд- ка	Адміністра- тивні утворення	у тому числі				землі, які використовуються для технічної інфраструктури						
		у тому числі				землі, які використовуються для транспорту та зв'язку						
		всього (гр.46+47+ +48+49)	під дорога- ми	під за- лізниця- ми	під аеро- портами та відпо- відними споруда- ми	інші землі	всього (гр.51+52+ 53+54)	для вида- лення відхо- дів	для водоза- безпе- чення та очи- щення стічних вод	для вироб- ництва розпо- ділен- ня елек- тро- енергії	інші землі	
А	Б	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	
1	Батківська	22.5000	22.4000			0.1000	1.5832	0.9700		0.5600	0.0532	
2	Вербівчицька	5.7000	5.7000				4.9700	0.1000		0.4700	4.4000	
3	Гаївська	27.3551	19.1000	8.0000		0.2551	3.3800	2.0000		1.3800		
4	Голубицька	18.6000	18.5000			0.1000	0.6100			0.6100		
5	Заболотцівська	108.6544	47.1000	56.2000		5.3544	4.0900	2.7000		1.3900		
6	Комарівська	18.1000	18.1000				1.2133	1.0000			0.2133	
7	Лешнівська	37.4000	37.4000									
8	Маркопільська	15.1000	15.1000				1.5000	0.6000		0.9000		
9	Наквашанська	16.9000	16.9000				1.7500	0.6000		1.1500		

Продовження дод. А

А	Б	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54
10	Палкорівська	19.5200	19.4000			0.1200	0.6200			0.6200	
11	Пеняківська	29.8000	29.8000				1.4400			1.4400	
12	Підгорецька	22.8758	22.5800			0.2958	1.0000	1.0000			
13	Пониквянська	17.4000	17.4000				1.6600	0.8000		0.8600	
14	Пониквицька	92.8512	69.6500	22.9000		0.3012	1.3200	0.6000		0.7200	
15	Поповецька	16.7000	16.7000				0.2000	0.2000			
16	Ражнівська	14.7000	14.7000				1.5000	1.5000			
17	Смілянська	54.2364	11.5000	37.2764		5.4600	37.1886				37.1886
18	сmt. Підкамінь	14.5448	14.2000			0.3448	1.3695	0.5000		0.8000	0.0695
19	Станіславчицька	27.0520	27.0000			0.0520	0.6600	0.6600			
20	Суховільська	14.1538	14.0000			0.1538	0.9000	0.5000		0.4000	
21	Черницька	8.8300	8.7000			0.1300	1.2000	0.6000		0.6000	
22	Шнирівська	37.1000	37.1000				1.5000	1.5000			
23	Язівчицька	39.5000	39.5000				0.8000	0.8000			
24	Ясенівська	26.1002	24.1000			2.0002	0.8000	0.2000		0.6000	
25	м. Броди	119.1071	33.7400	50.8000		34.5671	25.9258	5.9500	9.0321		10.9437
	Бродівський район	824.7808	600.3700	175.1764		49.2344	97.1804	22.7800	9.0321	12.5000	52.8683

Продовження дод. А

Но- мер ряд- ка	Адміністра- тивні утворення	Забудовані землі									
		у тому числі									
		землі, які використовуються для відпочинку та інші відкриті землі									
		у тому числі									
		всього (гр.56+57+ 58+59+ 60+61+62)	зелених наса- джень загаль- ного користу- вання	кемпінгів, будинків для відпочин- ку або для проведення відпусток	зайнятих поточ- ним будівни- цтвом	відведених під будівни- цтво (будівництво на яких не розпочато)	під гідро- техніч- ними споруд- дами	вулиць, набереж- них, площ	кладовищ		
A	Б	55	56	57	58	59	60	61	62		
1	Батківська	18.6925						15.2925	3.4000		
2	Вербівчицька	13.2000						10.4000	2.8000		
3	Гаївська	38.8000	1.0000					33.1000	4.7000		
4	Голубицька	5.6000						4.3000	1.3000		
5	Заболотцівська	138.0543	2.0000					130.8543	5.2000		
6	Комарівська	16.3000						14.5000	1.8000		
7	Лешнівська	61.4000						59.0000	2.4000		
8	Маркопільська	9.9000						7.9000	2.0000		
9	Наквашанська	37.7000	2.0000				1.0000	32.9000	1.8000		
10	Паликорів- ська	40.2891	1.1000				1.7891	33.8000	3.6000		
11	Пеняківська	15.4000						13.1000	2.3000		

Продовження дод. А

А	Б	55	56	57	58	59	60	61	62
12	Підгорецька	32.4000						27.5000	4.9000
13	Пониквянська	54.7000						49.6000	5.1000
14	Пониковицька	60.0060	1.3000			0.3060		49.7000	8.7000
15	Поповецька	28.7000						24.2000	4.5000
16	Ражнівська	15.2000						12.0000	3.2000
17	Смілянська	14.9000						12.1000	2.8000
18	смт. Підкамінь	43.7200			0.0200			39.9000	3.8000
19	Станіславчицька	31.9855				0.6400		27.9455	3.4000
20	Суховільська	40.8000						38.4000	2.4000
21	Черницька	22.2000						20.2000	2.0000
22	Шнирівська	21.7000						18.3000	3.4000
23	Язлівницька	29.3600						23.6600	5.7000
24	Ясенівська	184.0300					0.1300	176.0000	7.9000
25	м. Броди	199.4464	10.0000		0.9932	0.3787		173.2145	14.8600
	Бродівський район	1174.4838	17.4000		1.0132	1.3247	2.9191	1047.8668	103.9600

Продовження дод. А

Но- мер ряд- ка	Адміністра- тивні утво- рення	Відкриті заболочені землі			Сухі відкри- ті	Відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом					
		у тому числі		болота, всього (гр.64+65)		землі з особли- вим рослин- ним покри- вом	всього (гр.68+ 69+70+ 71)	кам`я- нисті місця	піски (включо- чаючи пляжі)	яри	інші
		вер- хові	ни- зинні								
A	B	63	64	65	66	67	68	69	70	71	
1	Батьківська	3.5000		3.5000		17.6274			3.9000	13.7274	
2	Вербівчицька	2.9000		2.9000		18.0000			6.9000	11.1000	
3	Гаївська	8.9000		8.9000		28.9000			8.5000	20.4000	
4	Голубицька	9.5000		9.5000		4.5000			2.0000	2.5000	
5	Заболотців- ська	1.3506		1.3506		35.4938	19,9938			15.5000	
6	Комарівська	11.2000		11.2000		4.6000				4.6000	
7	Лешнівська	18.2000		18.2000		41.3883	13.2000	5.0000	9.0000	14.1883	
8	Маркопіль- ська	23.4000		23.4000		8.7000			1.4000	7.3000	
9	Наквашан- ська	1.2000		1.2000		34.2537			14.8000	19.4537	
10	Палкировів- ська	1.3000		1.3000		10.4837			2.7000	7.7837	
11	Пеняківська	1.8000		1.8000		46.9000			5.0000	41.9000	
12	Підгорецька	13.6000		13.6000		137.4197	41.6997	1.6000	5.3000	88.8200	

Продовження дод. А

А	Б	63	64	65	66	67	68	69	70	71
13	Поникванська	13.9000		13.9000		21.3000			9.1000	12.2000
14	Пониковицька	198.0000		198.0000		75.8765	2.0000		3.0000	70.8765
15	Поповецька					70.0084	4.2000		63.0000	2.8084
16	Ражнівська	103.5000		103.5000		26.2300		4.6000	4.0000	17.6300
17	Смілянська	7.4000		7.4000		3.5216				3.5216
18	сmt. Підкамінь	1.7000		1.7000		33.4590				33.4590
19	Станіславчицька	93.7000		93.7000		19.0577		9.2000		9.8577
20	Суховільська					19.5000		0.1000	11.1000	8.3000
21	Черницька	2.6000		2.6000		22.8670		0.7000	12.1000	10.0670
22	Шнирівська	34.7000		34.7000		28.8000		1.3000	2.4000	25.1000
23	Язлівчицька	21.5629		21.5629		19.9543				19.9543
24	Ясенівська	1.5000		1.5000		73.7679	1.0000	2.4000	7.2000	63.1679
25	м. Броди	28.5000		28.5000		105.3083		4.0000		101.3083
	Бродівський район	603.9135		603.9135		907.9173	82.0935	28.9000	171.4000	625.5238

Продовження дод. А

Номер рядка	Адміні- стративні утворення	Води						З усієї земелі			
		у тому числі під						природо- охорон- ного призна- чення	оздоров- чого призна- чення	рекреа- ційного призна- чення	історич- но- куль- турного призна- чення
		внутрішні води, всього (гр.73+ 74+75+ 76+77)	природни- ми водотока- ми (річками та струм- ками)	штучними водотоками (каналами, колектора- ми, канава- ми)	озерами, прибе- режними замкну- тими водо- ймами, лімана- ми	ставками штучни- ми водосхо- вищами	штучни- ми водосхо- вищами				
A	B	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81
1	Батьків- ська	200.6657	21.8000	19.2000		159.6657					
2	Вербів- чицька	10.1000	1.5000	8.6000							
3	Гайська	5.1000		4.7000		0.4000		15.5000		15.5000	
4	Голубицька	10.7000	7.9000	1.5000	1.3000						
5	Заболотців- ська	103.1056	0.0689	82.9000		20.1367					
6	Комарів- ська	62.3000	11.2000	45.7000		5.4000					
7	Лешнівська	174.4941	27.0000	48.0000		99.4941		104.0000		104.0000	
8	Маркопіль- ська	89.1000	2.0000	6.0000		81.1000					
9	Наквашан- ська	19.5000	6.9000	2.3000		10.3000					
10	Палкороз- вівська	38.7365		10.3000		28.4365					
11	Пеняків- ська	49.3000	6.4000	3.9000		39.0000		35.0000			

Закінчення дод. А

А	Б	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81
12	Підгорецька	12.0600	1.2000	10.3000		0.5600		227.0000		80.0000	17.4000
13	Пониквянська	63.2000	0.6000	0.8000		61.8000		53.7000		36.1000	
14	Пониквицька	80.3000	15.5000	28.4000	0.2000	36.2000					
15	Поповецька	21.0000		14.2000		6.8000					
16	Ражнівська	104.0000	14.5000	51.6000	22.4000	15.5000		62.2000		46.2000	
17	Смільненська	5.7000	5.7000								
18	сmt. Підкамінь	15.3200	4.3000	3.2000		7.8200		66.3000		0.3000	
19	Станіславчицька	144.1400	16.0000	118.0000	1.7000	8.4400					
20	Суховільська	0.9000	0.1000	0.4000		0.4000					
21	Черницька	14.3000	2.7000	0.9000		10.7000				40.7000	
22	Шнірівська	80.5000	4.2000	70.8000		5.5000					
23	Язівчицька	90.6910		67.9000	0.9000	21.8910		16.2000		22.2000	
24	Ясенівська	47.4300	1.3000	28.2000		17.9300					
25	м. Броди	16.4300	4.0000	3.6400	3.3000	5.4900		9.5000	5.0000	10.0000	
	Бродівський район	1459,0729	154,8689	631,4400	29,8000	642,9640		589,4000	5,0000	355,0000	17,4000

Додаток Б

Форма б-зем (розподіл земель за власниками землі,
землекористувачами, угодями та видами економічної діяльності
станом на 1.01.2017 р.

Номер рядка	Власники землі, землекористувачі та землі державної власності, не надані у власність, або користування	Ш і ф р	Кількість власників земель та землекористувачів	Загальна площа земель, всього (гр.3+21+34+63+66+67+72)	Сільськогосподарські землі									
					всього (гр.4+14+15+16+17+18+20)	у тому числі					сільськогосподарські угіддя з них			
						рілля	перелоти	всього (гр.8+9+10)	садів	виноградників	багаторічні насадження			
											у тому числі			
											інших багаторічних насаджень			
A	B		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
1. Землі, які входять до адміністративно-територіальних одиниць														
1	Сільськогосподарські підприємства (всього земель у власності підприємств) (02+09+16)	01	10	6529,5786	6510,3133	6438,7233	5718,7300		20,0000	20,0000				
1.1	Недержавні сільськогосподарські підприємства - всього (04+05+06+07+08)	02	10	5700,5786	5696,3133	5654,7233	5039,7300							
1.1.0	у тому числі резервний фонд	03	X											
1.1.1	Колективні сільськогосподарські підприємства	04												
1.1.2	Сільськогосподарські кооперативи	05	1	5,2300	5,2300	2,7300	2,7300							
1.1.3	Сільськогосподарські товариства	06	7	5611,7900	5611,7900	5574,0000	5022,0000							

A	B	C	D	E	F	G	H	I
1.1.4	Підсобні сім'яські господарства державних підприємств, установ та організацій	07						
1.1.5	Інші недержавні сім'яськогосподарські підприємства	08	2	83,5586	79,2933	77,9933	15,0000	
1.2	Державні сім'яськогосподарські підприємства - всього (10+12+13+15)	09		829,0000	814,0000	784,0000	679,0000	20,0000
1.2.1	Держгоспи всіх систем	10						
1.2.1.1	у тому числі держгоспи оборони	11						
1.2.2	Сім'яськогосподарські науково-дослідні установи і навчальні заклади	12		819,0000	804,0000	774,0000	669,0000	20,0000
1.2.3	Підсобні сім'яські господарства державних підприємств, установ, організацій	13		10,0000	10,0000	10,0000	10,0000	
1.2.3.1	у тому числі частини, підприємств, установ, організацій оборони	14						
1.2.4	Інші державні сім'яськогосподарські підприємства	15						
1.3	Міжгосподарські підприємства	16						

Продовження дод. Б

А	Б	В	І	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2	Громадяни, яким надані землі у власність і користування (18+19+21+22+23+27+31+35+39+40)	17	55097	24815,4453	22980,6878	22951,5573	14061,8337		1183,9304	1183,9304		
2.1	Селянські (фермерські) господарства	18	77	1354,0249	1337,6950	1324,0091	1264,6282		0,1500	0,1500		
2.2	Ділянки для ведення господарського виробництва	19	5696	5852,1764	5852,1764	5850,1718	3959,4900		114,0000	114,0000		
2.2.1	у тому числі на земельних частках (паях)	20	4285	3528,2700	3528,2700	3528,2700	2618,2700		113,0000	113,0000		
2.3	Особисті підсобні господарства	21	23119	6758,8773	6758,0473	6758,0473	6160,3557		0,1900	0,1900		
2.4	Ділянки для будівництва та обслуговування житлового будинку і господарських будівель (присадибні ділянки)	22	23573	3997,9768	2760,2675	2760,2675	1669,6975		1051,2004	1051,2004		
2.5	Ділянки для садівництва (24+26)	23	309	19,6200	19,6200	17,6200	0,3000		17,1400	17,1400		
2.5.1	Комективне садівництво	24										
2.5.1.1	у тому числі землі загального користування	25										
2.5.2	Індивідуальне садівництво	26	309	19,6200	19,6200	17,6200	0,3000		17,1400	17,1400		
2.6	Ділянки для дачного будівництва (28+30)	27	174	15,3990								

Продовження дод. Б

A	B	B	I	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2.6.1	Кооперативне дачне будівництво	28										
2.6.1.1	у тому числі землі загального користування	29										
2.6.2	Індивідуальне дачне будівництво	30	174	15,3990								
2.7	Ділянки для гаражного будівництва (32+34)	31	46	0,2344								
2.7.1	Кооперативне гаражне будівництво	32										
2.7.1.1	у тому числі землі загального користування	33										
2.7.2	Індивідуальне гаражне будівництво	34	46	0,2344								
2.8	Ділянки для городництва (36+38)	35	1226	341,0700	341,0700	341,0700	316,0700					
2.8.1	Комективне городництво	36										
2.8.1.1	у тому числі землі загального користування	37										
2.8.2	Індивідуальне городництво	38	1226	341,0700	341,0700	341,0700	316,0700					
2.9	Ділянки для здійснення несільськогосподарської підприємницької діяльності	39	877	198,0067	29,7518	18,3118	3,2500	1,2500	1,2500			
2.10	Ділянки для сінокошення та випасання худоби	40	X	6278,0598	5882,0598	5882,0598	688,0423					

Продовження дод. Б

A	B	B	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3	Заклади, установи, організації (42+43+44+45+46+47+48+49+50+51+52+53+54+55+56+57+58)	41	361	341,2183	56,4959	56,3759	17,9848	8,1693	8,1693	8,1693		
3.1	Органи державної влади та місцевого самоврядування	42	20	3,6734	0,0700	0,0700		0,0700	0,0700	0,0700		
3.2	Громадські організації	43	1	0,5500	0,5000	0,5000						
3.3	Заклади науки, науково-дослідні та проектні організації	44	1	0,0600								
3.4	Заклади освіти	45	70	89,5358	15,7825	15,7825	7,3848	4,6564	4,6564	4,6564		
3.5	Заклади культурно-просвітницького обслуговування	46	45	12,0517								
3.6	Релігійні організації	47	60	60,3585	37,5434	37,4234	10,6000	0,8429	0,8429	0,8429		
3.7	Заклади фізичної культури та спорту	48	15	23,0900								
3.8	Заклади охорони здоров'я	49	34	15,8399	2,6000	2,6000		2,6000	2,6000	2,6000		
3.9	Заклади соціального забезпечення	50	6	1,2887								
3.10	Кредитно-фінансові заклади	51	4	0,1857								
3.11	Заклади торгівлі	52	55	17,6355								
3.12	Заклади громадського харчування	53	8	0,5940								
3.13	Заклади побутового обслуговування	54	4	0,3313								
3.14	Заклади комунального обслуговування	55	9	13,9200								
3.15	Екстериторіальні організації та органи	56										
3.16	Житлово-експлуатаційні організації	57	3	79,8202								
3.17	Інші заклади, установи, організації	58	26	22,2836								
4	Промислові та інші підприємства (60+61+62+63+64+65)	59	64	289,0473	1,9574							
4.1	Підприємства добувної промисловості	60	6	12,3705								
4.2	Металургійні підприємства та підприємства з обробки металу	61										
4.3	Підприємства з виробництва та розподілу електроенергії	62	2	4,1000								
4.4	Підприємства з виробництва будівельних матеріалів	63	7	166,7713	0,1074							
4.5	Підприємства харчової промисловості та з перероблення сільськогосподарських продуктів	64	4	20,0730	1,8500							
4.6	Підприємства інших галузей промисловості	65	45	85,7325								

Закінчення дод. Б

A	B	В	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
10	Спільні підприємства, міжнародні об'єднання і організації з участю українських, іноземних юридичних та фізичних осіб	91										
11	Підприємства, що повністю належать іноземним інвесторам	92										
12	Землі запасу та землі, не надані у власність та постійне користування в межах населених пунктів (які не надані у тимчасове користування) (94-95+96-97)	93	X	4897,0134	570,8774	320,6727	266,7897	4,6600	4,6600			
12.1	Землі запасу	94	X	3241,9675	275,6221	169,2677	140,8653					
12.2	Землі резервного фонду, не надані в постійне користування	95	X									
12.3	Землі, не надані у власність або постійне користування в межах населених пунктів	96	X	911,7595	214,8129	151,4050	125,9244	4,6600	4,6600			
12.4	Землі загального користування	97	X	743,2864	80,4424			X	X	X	X	X
12.0	Крім того, землі запасу та землі, не надані у власність та постійне користування в межах населених пунктів (які надані у тимчасове користування)	98	X	7349,9706	6559,1685	6488,2751	1174,9767		1,2500	1,2500		
13	Всього земель, які входять до адміністративно-територіальних одиниць (01+17+41+59+66+75+83+8+90+91+92+93)	99	55674	89719,0000	30887,5340	30534,5314	20180,9076	1223,4135	1223,4135	1223,4135		
13.0	У тому числі землі за межами адміністративно-територіальних одиниць (-)	100	X									
14	Крім того, землі, які входять до інших адміністративно-територіальних одиниць (+)	101	X	631,0000	561,0000	560,0000	1,0000					
15	Всього ЗЕМЕЛЬ в межах адміністративно-територіальних одиниць (99-100+101)	102	X	90350,0000	31448,5340	31094,5314	20181,9076	1223,4135	1223,4135	1223,4135		

Додаток В

Форма 2-зем – розподіл земель за формами власності, видами користування

Но- мер ряд- ка	Адміністративні утворення	Кількість власників землі та земле- користу- вачів згідно з формою 6-зем	Загальна площа (згідно з формою 6-зем)				Землі, які перебувають у власності державний (постійне користування, землі запасу та землі, не надані у власність та постійне користування в межах населених пунктів)			
			всього земель (гр.6+10+ 14+18+ 21+29)	у тому числі сільськогос- подарських угідь		кількість земле- корис- тувачів	всього земель	загальна площа		
				всього (гр.7+ 11 + 15+19+ 22+30)	з них ріллі (гр.8+ 12+ 16+20+ 23+31)			у тому числі сільськогос- подарських угідь	з них ріллі	
A	Б	I	2	3	4	5	6	7	8	
1	Андіївська	2032	3782.5000	3320.5446	2308.8250	1076	1855.8476	1422.6522	664.6303	
2	Балучинська	959	3207.8000	2229.0049	1697.7900	11	1504.3396	540.1663	386.3731	
3	Боложи- нівська	1126	7775.0000	3181.3374	1828.4300	536	5482.3373	912.6855	453.3647	
4	Гуминська	390	1412.0000	1114.1100	862.1997	146	647.3251	357.9687	214.5332	
5	Заводська	987	1040.7000	814.1394	575.8400	370	559.2226	351.9420	177.6047	
6	Задвірська	2258	3352.4000	2778.8832	2017.9311	999	1351.0300	822.6801	378.3557	
7	Кізілівська	939	2363.0000	1924.6000	1491.6799	411	1077.8056	659.0056	491.3371	
8	Купченська	796	1469.6000	1334.5850	785.4450	410	696.6400	573.1650	255.0539	
9	Кутівська	1462	4304.9000	3509.8298	1840.6478	603	1738.4785	961.2443	385.6061	

Продовження дод. В

A	B	1	2	3	4	5	6	7	8
10	Кутківська	1237	3069.9000	2342.3950	1672.5074	592	1450.2805	743.0455	235.2923
11	Мілятинська	2034	2870.0000	2161.5755	1660.9413	923	1363.1815	706.6229	357.7065
12	Новосілівська	1444	2996.0000	2386.5200	1838.3000	726	1439.2274	857.2079	449.1675
13	Ожидівська	2657	5668.0000	4210.1380	3221.8243	1137	3025.8796	1590.5111	946.4195
14	Переволочненська	449	1699.9000	1572.8037	792.1000	170	678.1322	560.0359	184.3499
15	Полтвинська	808	1354.5000	1140.9922	852.5100	347	500.8619	300.3141	167.6665
16	Прибужанівська	672	23633000	1528.6309	1088.9900	252	1362.3348	543.0057	230.9790
17	смт Красне	4556	1614.0000	885.8324	723.2782	708	1236.5638	569.4326	433.6942
18	смт Олесько	1511	2380.6000	1619.5570	692.6271	484	1599.9790	890.8241	318.9430
19	Соколівська	2052	2679.0000	2132.8300	839.8820	604	1388.0717	869.0717	353.1168
20	Соколянська	1486	9212.0000	2549.9884	1348.0600	593	7844.8719	1203.0587	490.2322
21	Стороннїбабська	586	528.8000	132.7281	90.4773	289	456.3081	68.0550	32.2550
22	Топорівська	1483	4796.0000	3542.3300	1513.0800	643	2987.4992	1768.8523	535.5723
23	Турянська	1438	3900.2000	3106.5228	1698.9500	615	2229.9662	1462.2890	514.0862
24	Утіпківська	695	1063.7000	790.1200	634.4267	314	540.0476	274.2676	149.9613
25	Чанизька	962	3709.5000	2430.8900	1023.8000	382	2096.1500	835.8400	218.0700
26	Яблунівська	542	3186.1 000	1538.9254	904.4821	249	2120.6528	485.0682	217.1939
27	м Буськ	5767	3206.7000	2801.0128	2312.5380	1242	1429.1128	1058.7452	681.8190
	Буський район	41089	85006.1000	57080.8265	36317.5629	14669	48662.1473	21387.7572	9923.3839

Продовження дод. В

[illegible]

Продовження дод. В

А	Б	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
13	Ожидівська	2111	2642.1204	2619.6269	2275.4048								
14	Переволочненська	613	1021.7678	1012.7678	607.7501								
15	Полтвіянська	658	853.6381	840.6781	684.8435								
16	Прибужанівська	856	1000.9652	985.6252	858.0110								
17	смт Красне	1809	377.4362	316.3998	289.5840								
18	смт Олесько	1156	780.6210	728.7329	373.6841								
19	Соколівська	1264	1290.9283	1263.7583	486.7652								
20	Соколянська	1394	1367.1281	1346.9297	857.8278								
21	Стороннбаська	295	72.4919	64.6731	58.2223								
22	Топорівська	1551	1808.5008	1773.4777	977.5077								
23	Тур'янська	1633	1670.2338	1644.2338	1184.8638								
24	Утішківська	724	523.6524	515.8524	484.4654								
25	Чанизька	899	1613.3500	1595.0500	805.7300								
26	Яблунівська	586	1065.4472	1053.8572	687.2882								
27	м Буськ	2203	1777.5872	1742.2676	1630.7190								
	Буський район	32281	36343.9527	35693.0693	26394.1790								

Продовження дод. В

Номер рядка	Адміністративні утворення	КІЛЬКІСТЬ власників землі та землекористувачів
А	Б	21'
1	Андрушівська	813
2	Бадушинська	211
3	Боложинівська	761
4	Гуминська	237
5	Заводська	662
6	Задвірська	552
7	Кізілівська	385
8	Купченська	345
9	Кутівська	619
10	Кутківська	425
11	Миятинська	666
12	Новосілківська	433
13	Ожидівська	605
14	Перемочненська	333
15	Полтв'янська	200
16	Прибужанівська	441
17	смт Красне	109
18	смт Олесько	158
19	Соколівська	600
20	Соколянська	529
21	Стороннбаська	
22	Топорівська	718
23	Тур'янська	813
24	Утішківська	349
25	Чанизька	483
26	Яблунівська	299
27	м Буськ	215
	Буський район	11961

Продовження дод. В

Но- мер ряд- ка	Адмініст- ративні утворення	З усіх земель													кіль- кість зема- корис- тува- чів
		передано у тимчасове користування, у т.ч. на умовах оренди (-)													
		загальна площа						по строках користування		передано в оренду					
		всього земель (гр.24+25)	у т.ч. сільськогоспо- дарських угідь		довго- строко- ве	коротко- строкове	кількість власників землі та земако- ристува- чів	всього земель	у т.ч. сільськогос- подарських угідь		з них ріллі				
всього	з них ріллі		26	27					28	29'					
A	B	21	22	23	24	25	26'	26	27	28	29'				
1	Андріївська	1924.2834	1917.3764	1256.1558	0.5240	1923.7594	813	1560.8834	1553.9764	1256.1558	9				
2	Балучинська	687.8975	687.4767	520.1981		687.8975	211	590.8975	590.4767	520.1981	6				
3	Боложинівська	1988.4311	1985.7153	900.7527		1988.4311	761	1672.6311	1669.9153	900.7527	9				
4	Гумніська	615.3315	607.8015	435.3310		615.3315	221	536.9315	529.4015	435.3310	1				
5	Заводська	507.9370	507.9370	277.4353		507.9370	662	313.3370	313.3370	254.4353	231				
6	Задвірська	1787.7110	1787.3997	1172.5406		1787.7110	552	1394.5810	1394.2697	1170.3106	28				
7	Кізілівська	891.2009	889.0577	604.9148		891.2009	385	790.2009	788.0577	604.9148	5				
8	Купченська	834.1187	822.1317	377.7681	7.8826	826.2361	345	588.6187	576.6317	377.7681	4				
9	Кутівська	2193.9116	2173.3203	990.2420	20.5913	2173.3203	619	18320836	1811.4923	979.2420	119				
10	Кутківська	1439.2614	1438.0322	950.6537		1439.2614	425	1067.2614	1066.0322	950.6537	7				
11	Міятинська	1132.3255	1127.5747	788.0006	0.0297	1132.2958	666	892.6163	889.3066	787.4625	6				
12	Новосілівська	1171.4278	1169.9905	837.0974	1.4373	1169.9905	433	908.7278	907.2905	837.0974	3				
13	Ожидівська	2036.7958	2031.7956	1300.7632	5.0002	2031.7956	605	1466.2958	1461.2956	1300.7632	13				

Продовження дод. В

А	Б	21	22	23	24	25	26'	26	27	28	29'
14	Переволочненська	1000.1098	999.1098	524.4501		1000.1098	333	855.1098	854.1098	524.4501	2
15	Полтв'янська	571.2948	562.8296	386.5524	7.2658	564.0290	200	471.7948	463.3296	386.5524	3
16	Прибужанівська	890.3127	886.4471	575.3530	2.8631	887.4496	441	683.7127	679.8471	575.3530	3
17	смт Красне	545.5950	542.0550	448.3958	2.2823	543.3127	109	326.1234	322.6550	256.1958	2152
18	смт Олесько	755.8294	754.9882	207.9619	0.0033	755.8261	136	341.2164	340.3752	207.9619	4
19	Соколівська	1373.7514	1372.7915	331.3123		1373.7514	600	799.8514	798.8915	253.3123	785
20	Соколянська	1187.9929	1187.9929	457.9385		1187.9929	504	746.2929	746.2929	457.9385	2
21	Сторонибаська	34.8066	34.8000			34.8066		0.0066			1
22	Топорівська	2207.8608	2202.5442	490.9087		2207.8608	718	1161.2608	1155.9442	490.9087	5
23	Тур'янська	1765.3384	1765.2084	665.0684		1765.3384	813	995.3384	995.2084	665.0684	2
24	Утішківська	516.4476	506.0356	398.9828		516.4476	349	429.7476	419.3356	398.9828	4
25	Чанизька	1693.3481	1693.3193	605.6807		1693.3481	483	1279.7481	1279.7193	589.6807	164
26	Яблунівська	1096.2997	1094.2943	521.4422		1096.2997	299	846.6997	844.6943	521.4422	4
27	м Буськ	1229.3631	1173.5321	953.9818	47.1851	1182.1780	215	741.7198	688.1321	670.3818	2547
	Буський район	32078.9835	31921.5573	16979.8819	95.0647	31983.9188	11898	23293.6884	23140.0182	16373.3138	6096

Продовження дод. В

Но- мер ряд- ка	Адміністрати- вні утворення	З усіх земель															
		перебуває у тимчасовому користуванні, у т.ч. на умовах оренди (+)															
		загальна площа		у тому числі із загальної площі (гр.29)													
		у т.ч. сільсько- господарських угідь		по строках користування		із них на правах оренди		у т.ч. сільсько- господарських угідь		у т.ч. сільсько- господарських угідь		у т.ч. сільсько- господарських угідь					
всього зе- мель		всього		з них ріллі		довго- строко- ве		коротко- строкове		кіль- кість оренда- рів		всього зе- мель		всього		з них ріллі	
29		30		31		32		33		34'		34		35		36	
A	Б																
1	Андріївська	1924.2834	1917.3764	1256.1558	0.5240	1923.7594	9	1560.8834	1553.9764	1256.1558							
2	Баучинська	687.8975	687.4767	520.1981		687.8975	6	590.8975	590.4767	520.1981							
3	Боложинівська	1988.4311	1985.7153	900.7527		1988.4311	9	1672.631	1669.9153	900.7527							
4	Гуминська	615.3315	607.8015	435.3310		615.3315	1	536.931	529.4015	435.3310							
5	Заводська	507.9370	507.9370	277.4353		507.9370	1	313.3370	313.3370	254.4353							
6	Задвірська	1787.7110	1787.3997	1172.5406		1787.7110	4	1394.5810	1394.2697	1170.3106							
7	Кізілівська	891.2009	889.0577	604.9148		891.2009	5	790.2009	788.0577	604.9148							
8	Купченська	834.1187	822.1317	377.7681	7.8826	826.2361	4	588.6187	576.6317	377.7681							
9	Кутівська	2193.9116	2173.3203	990.2420	20.5913	2173.3203	9	1832.0836	1811.4923	979.2420							
10	Кутірівська	1439.2614	1438.0322	950.6537		1439.2614	7	1067.2614	1066.0322	950.6537							
11	Мілятинська	1132.3255	1127.5747	788.0006	0.0297	1132.2958	5	892.6163	889.3066	787.4625							
12	Новосілівська	1171.4278	1169.9905	837.0974	1.4373	1169.9905	3	908.7278	907.2905	837.0974							
13	Ожидівська	2036.7958	2031.7956	1300.7632	5.0002	2031.7956	13	1466.2958	1461.2956	1300.7632							
14	Переволочнен- ська	1000.1098	999.1098	524.4501		1000.1098	2	855.1098	854.1098	524.4501							

Закінчення дод. В

А	Б	29	30	31	32	33	34'	34	35	36
15	Полт'янська	571.2948	562.8296	386.5524	7.2658	564.0290	3	471.7948	463.3296	386.5524
16	Прибужанівська	890.3127	886.4471	575.3530	2.8631	887.4496	3	683.7127	679.8471	575.3530
17	смт Красне	545.5950	542.0550	448.3958	2.2823	543.3127	15	326.1234	322.6550	256.1958
18	смт Олесько	755.8294	754.9882	207.9619	0.0033	755.8261	4	341.2164	340.3752	207.9619
19	Соколіська	1373.7514	1372.7915	331.3123		1373.7514	5	799.8514	798.8915	253.3123
20	Соколянська	1187.9929	1187.9929	457.9385		1187.9929	2	746.2929	746.2929	457.9385
21	Сторонибаська	34.8066	34.8000			34.8066	1	0.0066		
22	Топорівська	2207.8608	2202.5442	490.9087		2207.8608	5	1161.2608	1155.9442	490.9087
23	Тур'янська	1765.3384	1765.2084	665.0684		1765.3384	2	995.3384	995.2084	665.0684
24	Утішківська	516.4476	506.0356	398.9828		516.4476	4	429.7476	419.3356	398.9828
25	Чанизька	1693.3481	1693.3193	605.6807		1693.3481	4	1279.7481	1279.7193	589.6807
26	Яблунівська	1096.2997	1094.2943	521.4422		1096.2997	4	846.6997	844.6943	521.4422
27	м Буськ	1229.36931	1173.5321	953.9818	47.1851	1182.1780	29	741.7198	688.1321	670.3818
	Буський район	32078.9835	31921.5573	16979.8819	95.0647	31983.9188	136	23293.6884	23140.0182	16373.3138

Додаток Г
Нормативи втрат сільськогосподарського і лісгосподарського
виробництва, які підлягають відшкодуванню (тис. грн. за 1 га)

Регіон	Рілля	Багаторічні насадження	Сіножаті	Пасовища	Перша група лісів	Друга група лісів
1	2	3	4	5	6	7
Автономна Республіка Крим	96,59	415,26	20,77	20,09	123,1	—
Області:						
Вінницька	108,25	579,99	28,58	25,44	84,7	50,2
Волинська	110,64	180,13	92,28	74,02	77,7	46,0
Дніпропетровська	82,87	145,53	20,3	20,64	145,0	—
Донецька	91,04	320,46	26,4	26,13	163,1	—
Житомирська	80,80	652,9	74,34	56,89	75,0	44,4
Закарпатська	135,58	342,48	81,76	62,91	29,8	17,9
Запорізька	69,37	248,38	17,48	15,82	250,9	—
Івано-	111,19	135,32	34,36	34,36	31,9	19,1
Київська	116,74	615,34	69,34	43,31	80,5	47,7
Кіровоградська	82,0	95,37	24,19	20,67	159,1	94,3
Луганська	65,89	371,0	37,62	18,84	118,6	—

Закінчення дод. Г

1	2	3	4	5	6	7
Львівська	109,55	142,53	45,9	42,4	70,1	41,6
Миколаївська	65,78	236,94	17,37	17,04	241,6	—
Одеська	75,36	289,78	27,73	19,22	141,8	—
Полтавська	95,4	288,46	36,25	25,47	130,5	—
Рівненська	121,1	197,75	89,49	59,22	74,1	43,9
Сумська	97,47	19532	50,59	33,04	79,6	47,1
Тернопільська	124,58	198,58	54,57	40,12	100,4	59,5
Харківська	86,25	322,74	24,84	20,18	91,9	—
Херсонська	77,43	232,41	13,71	12,52	1673	—
Хмельницька	107,92	378,48	34,40	30,0	98,2	55,2
Черкаська	122,95	331,96	57,17	23,85	75,8	44,9
Чернівецька	139,94	574,3	43,52	32,33	31,1	18,7
Чернігівська	93,33	156,7	67,48	5236	75,0	44,4
м. Київ	116,74	615,24	69,34	13,31	80,5	—
м. Севастополь	96,59	415,26	20,77	20,09	123,1	—

Додаток Г

**Коефіцієнти продуктивності лісових угідь
за типами лісорослинних умов**

Ступінь зволоження ґрунтів	Група лісів	Група родючості ґрунтів (трофотопи)			
		А	В	С	Д
0-1	I	0,496	0,734	0,971	1,21
	II	0,387	0,737	0,98	1,22
2	I	0,6	1	1,32(1,92)*	2,19 (3,61)
	II	0,559	1	1,35(1,73)	2,22 (3,6)
3	I	0,548	0,867 (1)	1,53 (2,58)	3,13(5,59)
	II	0,474	0,834 (1)	1,53 (2,82)	3,17 (5,59)
4	I	—	—	—	0,86
	II	—	—	—	0,906
4-5	I	0,496	0,600	0,584	—
	II	0,387	0,558	0,592	—
5	I	—	—	—	0,584
	II	—	—	—	0,591

* Примітка: у дужках – для ґрунтів гірської зони Закарпатської, Івано-Франківської, чернівецької та Львівської областей.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Паньків З.П. Навчально-методичні вказівки до виконання практичних робіт з курсу „Земельні ресурси”. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2010. – 96 с.
2. Земельний кодекс України: чинне законодавство із змінами та допов. на 10 вересня 2019 року : Офіц. текст. – К.: Алерта, 2019. – 124 с.
3. Паньків З. П. Земельні ресурси: Навчальний посібник. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – 272 с.
4. Возняк Р.П., Ступень М.Г., Падляк М.І. Земельно-правовий процес: Навчальний посібник. – Львів: „Новий Світ-2000”, 2006. – 224 с.
5. Землі сільськогосподарського призначення: права громадян України. Науково-навчальний посібник // За ред. Н.І. Титової. – Львів: ПАІС, 2005. – 368 с.
6. Добровольский Г.В., Никитин Е.Д. Экологические функции почв. – М., 1986. – 136 с.
7. Добровольский Г.В., Никитин Е.Д. Функции почв в биосфере и экосистемах. – М., 1990. – 261 с.
8. Магазинщиков Т.М. Земельний кадастр: Підручник. – Львів: Світ, 1991. – 452 с.
9. Теоретичні основи державного земельного кадастру: Навчальний посібник / За ред. М.Г. Ступеня. – Львів: Апріорі, 2003. – 341 с.
10. Земельні ресурси України / ред.: В. В. Медведєв, Т. М. Лактіонова. – Київ., 1998. – 150 с.
11. Земельні відносини в Україні: Законодавчі акти і нормативні документи // Держкомзем України. – К: Урожай, 1998. – 816 с.

12. Інструкція з заповнення державної статистичної звітності з кількісного обліку земель (форми №№ 6-зем, ба-зем, бб-зем, 2-зем). – К.: Держкомзем України, 1998.
13. Лавейкін М.І. Реєстрація землі в системі управління земельними ресурсами. – К.: Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України, 1999. – 178 с.
14. Третяк А.М. Управління земельними ресурсами та реєстрація землі в Україні. – К, 1998. – 224 с.
15. Закон України „Про оренду землі”. Від 6.10.1998. №161-XIV. Нова редакція від 14.01.2020. № 440-IX.
16. Законодавство України про землю – К.: Юрінком Інтер, 2002. – 353 с.
17. Про затвердження Типового договору оренди землі. Постанова Кабінету Міністрів України від 3.03.2004 р. № 220.
18. Земельне право України: Підручник / За ред. Погрібного О.О., Каракаша І.І.. – К.: Істина, 2003. – 448 с.
19. Указания по сбору, обработке и анализу данных о свойствах почв для земельно-оценочных работ. – К. : УААН, 1979. – 28 с.
20. Указания по земельно-оценочному (кадастровому) районированию Украинской ССР. – К. : УААН, 1978. – 14 с.
21. Земельно-оценочное районирование территории Украинской ССР / [Ченков Б.Н., Канааш А.П., Розумный И.А., Деревницкий А.В.] // Вопросы изучения земель и их оценка. – М.: ГИЗР, 1981. – С 77–82.
22. Гнаткович Д.І. Науково-методичні положення оцінки земель України у світових цінах. – Львів, 1995. – 68 с.
23. Земельні відносини в Україні: Законодавчі акти і нормативні документи / Держкомзем України. – К.: Урожай, 1998. –816 с.

24. Михасюк І.Р., Маланчук М.М. Земельний кадастр і диференціальна рента. – Львів: Вид-во Львів, держ. ун-ту, 1971. – 225 с.
25. Ухвала Львівської міської ради «Про затвердження технічної документації з нормативної грошової оцінки земель м. Львова» від 30.06.2016 р., № 631.
26. Методика нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення: постанова Кабінету Міністрів від 16 листопада 2016 р. № 831 // Офіційний вісник України, 2016., № 93. ст. 3040.
27. Методика нормативної грошової оцінки земель населених пунктів: постанова Кабінету Міністрів від 23 березня 1995 р. № 213 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213-95>.
28. Методика нормативної грошової оцінки земель не-сільськогосподарського призначення (крім земель населених пунктів): постанова Кабінету Міністрів від 23 листопада 2011 р. № 1278 // Офіційний вісник України. – 2011, №97, ст. 3583.
29. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755 – VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011, № 13-14, 15-16,17, ст. 112.
30. Про оцінку земель: Закон України від 11 грудня 2003 р. № 1378 – IV // Відомості Верховної Ради України, 2004, №15, ст. 229.
31. Про експертну грошову оцінку земельних ділянок: постанова Кабінету Міністрів України від 11 жовтня 2002 р. № 1531.
32. Мірошниченко А.М. Земельне право України: Навч. посіб. / Інститут законодавства Верховної Ради України. – К.: Ін-т законодавства ВРУ, 2007. – 432 с.

33. Мартин А.Г., Шиянов О.Ю. Відшкодування втрат сільськогосподарського виробництва при погіршенні якості земель сільськогосподарського призначення // Землеустрій і кадастр. – № 4. – 2009. – С. 82–89.
34. Мартин А.Г., Шиянов О.Ю. Індексація нормативів втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва. Київ: Земельна спілка України, 2011.
35. Методичні вказівки до виконання розрахунково-графічної роботи “Визначення втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва та збитків заподіяних власникам землі і землекористувачам внаслідок вилучення (викупу) земель” / Корнілов Л.В., Кібукевич О.М., Трохимець С.М. – Рівне: НУВГП. – 2012. – 24 с.
36. Лісовий Кодекс України. – К.: ТОВ “Одісей”, 2002. – 51 с.
37. Постанова Кабінету Міністрів України “Порядок розроблення проектів землеустрою щодо відведення земельних ділянок” №677 від 26.05.2004 р.
38. Постанова Кабінету Міністрів України “Про розміри і порядок визначення втрат сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва, які підлягають відшкодуванню” №1279 від 17.11.1997 р.
39. Третьяк А.М. Землевпорядне проектування: Теоретичні основи і територіальний землеустрій: Навчальний посібник. – К.: Вища школа, 2006. – 528 с.

Навчальне видання

**ПАНЬКІВ Зіновій Павлович,
НАКОНЕЧНИЙ Юрій Ігорович**

ЗЕМЕЛЬНІ РЕСУРСИ. ПРАКТИКУМ

Навчальний посібник

Комп'ютерне верстання
Наталії Лобач

Формат 60x84/16.

Умовн. друк. арк. 11,4. Тираж 300 прим. Зам.

Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, м. Львів, 79000

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції.
Серія ДК № 3059 від 13.12.2007 р.